

ЕУРО КОНСАЛТ ПЛУС

www.eurokonsaltplus.com.mk

МАТЕРИЈАЛ ЗА СОВЕТУВАЊЕ

(КПУ 2 - Ноември 2020 година)

Ноември, 2020 година

СОДРЖИНА

<i>1. Финансиска поддршка на работодавачите за исплата на плати.....</i>	<i>5</i>
<i>2. Финансиска поддршка на физички лица кои вршат самостојна дејност погодени од здравствено-економската криза, предизвикана од вирусот COVID-19.....</i>	<i>19</i>
<i>3. Измени во ДДВ регулативата.....</i>	<i>23</i>
<i>4. Вредносни усогласувања и отписи на побарувања од купувачи.....</i>	<i>30</i>
<i>5. Ликвидација на друштвата.....</i>	<i>40</i>
<i>6. Права и обврски на работникот и работодавачот во услови на COVID-19.....</i>	<i>46</i>
<i>7. Подажба на стоки по пат на електронска трговија.....</i>	<i>63</i>
<i>8. Основање на поедноставно друштво со ограничена одговорност.....</i>	<i>74</i>
<i>9. Приходи согласно МСС 18.....</i>	<i>81</i>
<i>10. Меѓународен сметководствен стандард 20 сметководство за државни поддршки и обелоденување на државна помош.....</i>	<i>93</i>

Број 2/2020

ФИНАНСИСКА ПОДДРШКА ЗА ИСПЛАТА НА ПЛАТИ

ВОВЕД

Нови субвенции за исплата на плати за октомври, ноември и декември 2020 година, се доделуваат согласно новиот Закон за финансиска поддршка за исплата на платите. Со ова продолжува циклусот на мерки за надминување на штетните последици предизвикани од COVID 19, кои отпочнаа со Уредбата за финансиска поддршка за исплата на плати за месец април, мај и јуни.

Законската регулатива од одредбите на Уредбата, се разликува во висината на износите на финансиска поддршка, која сега е прогресивна за разлика од пролетната поддршка која беше со фиксен износ на помош за сите субјекти.

Разлика од пролетната до есенската финансиска поддршка, е и непостоењето на варијанта во есенската, за претворање на обврската за враќање во грант, односно за модификација во неповратна поддршка. Непостоењето на пропишани услови за премин на финансиската поддршка во грант (неповратна), не значи дека за истата не постојат пропишани одредени можности за нејзино невраќање, согласно законот.

Законот предвидува истовестен начин на стекнување со финансиската поддршка, како и претходната Уредба, со користење на претходно одобрено барање и поднесување на МПИН.

Разликите се евидентни во референтниот период за утврдувањето на падот на приходите, начинот на нивното утврдување и поврзаните субвенции со висината на падот на приходите.

Злоупотребата на средствата од финансиската поддршка, односно нивната ненаменска употреба или намалувањето на износите за исплата од доделениот износ за вработените, ги наметна заострените заштитни мерки и казнени одредби, пропишани со законот.

Нагласуваме дека во Законот остануваат и ограничувачки критериуми за доделување, како и за исполнување на

дополнителни услови по приемот на поддршката. Забраната за одјавување на вработени, неисплатување на дивиденди, награди и друго се дел од сетот услови.

1. КОЈ МОЖЕ ДА ОСТВАРИ ФИНАНСИСКА ПОДДРШКА

Работодавачот - секој правен субјект и физичко лице, кој/кое вработува работници врз основа на договор за вработување, и работодавач корисник, согласно Законот за приватни агенции за вработување, се субјектите кои можат да користат субвенционирање на платите, согласно член 1 од законот.

Финансиската поддршка, ќе се спроведува преку Програмата за финансиска поддршка на работодавачи погодени од здравствено економската криза предизвикана од корона вирусот COVID - 19, **со исплата на финансиски средства на сметка на работодавачот - барател** за платите на работниците за месеците октомври, ноември и декември 2020 година.

1.1. Субвенционирање за платите

Со одредбите на Законот, финансиската поддршка спрема работодавачите, се однесува на поддршка по пат на исплата на финансиски средства, кои имаат цел помагање при исплати на платите на вработените.

Предмет на финансиска поддршка е исплатата на платите на работниците кај работодавачот-барател на финансиска поддршка за месеците октомври, ноември и декември 2020 година.

Износот на финансиска поддршка е ограничен на износ од 14.500 до најмногу од 21.776,00 денари месечно, по работник.

Висината на износот е варијабилна, во зависност од работното време (полно или неполно) на кое е пријавен работникот, намалено за работното време за кое работникот остварува надоместок на плата, кој не

паѓа на товар на работодавачот, но не повисок износ од платата на работникот за месецот за кој бара финансиска поддршка.

Бројот на вработени за кои има право на финансиска поддршка за месеците X, XI и XII, е одреден од вкупниот број на вработени во месецот за кој се бара поддршка, вклучени во МПИН, намален за бројот на одјавени работници за истиот месец, со исклучок на одјавените работници кои не се сметаат за забранети намалувања на вработените со законот.

1.2. Како се остварува субвенцијата

Работодавачот - барател на финансиска поддршка, до УЈП поднесува Барање за финансиска поддршка на работодавач заради исплатата на платите за месеците октомври, ноември и декември 2020 година.

Формата и содржината на Барањето за финансиска поддршка за исплатата на платите на работниците, ќе го пропише министерот за финансии со посебен акт и истиот ќе биде достапен на e-tax, во делот на поднесоци, пододел - придонеси.

Барањето на финансиска поддршка, работодавачот - барател на финансиската поддршка го поднесува преку системот e-даноци на УЈП до **10-ти во месецот за претходниот месец**, а комплетноста на Барањето го потврдува органот на УЈП, **во рок од 3 дена** од денот на приемот на барањето.

Во Барањето – образецот за помош, работодавачот - барателот на финансиска поддршка, дава **Изјава** за исполнетоста на условите од законот.

Барањето за финансиска поддршка на Образецот БФП-ИПД, ги изискува податоците за својство на барателот, месецот за кој се бара поддршката, условите и изјавата од барателот за финансиска поддршка.

2. УСЛОВИ ЗА СТЕКНУВАЊЕ СУБВЕНЦИЈА

За користење на финансиската поддршка, работодавачот - барател на финансиска поддршка, треба да ги исполни следните **услови**:

а). намалувањето на месечниот просек на вкупните приходи за период од април до IX, X и XI 2020, да **изнесува над 30%** од просечниот месечен приход остварен во период април – IX, X или XI 2019; (вкупните приходи од двата периоди се опфаќаат и намалуваат за одделни еднократни приходи, кои не произлегуваат од редовното работење).

б). да не исплатува дивиденда на сопствениците, како и да нема извршено исплата по основ на награда за деловна успешност, до ден на исплата на плата за декември 2020 (**најкасно до 15.01.2021 година**);

в). месечна нето плата над 120.000 денари месечно по вработен, да примиле најмногу 10% од вкупниот број на вработени.

г). исплатената месечна нето плата на вработениот **да не надминува 39.900,00 МКД** за месец јуни, јули, август или септември 2020 година, за секој месец одделно, сразмерно на часовите на пријавено работно време (полно или неполно работно време) или доколку засновал работен однос за време пократко од четири месеци, нето платата на работникот да не е повисока од 39.900 денари за секој месец одделно за периодот за кој е пријавен во работен однос, сразмерно на часовите на пријавено работно време (полно или неполно работно време);

д). за вработениот да не користи ослободување од придонесите од ЗСО и од ДЛД, од проектот Македонија вработува;

ѓ). да не применува барање за субвенционирање за вработените на дополнително работење од член 121 од ЗРО;

е). бројот на вработени во месец (X, XI или XII/2020), за кој се бара финансиска поддршка да е ист или поголем со бројот на вработени заклучно со месец **август 2020** година (да не е

ФИНАНСИСКА ПОДДРШКА

намален бројот на вработени утврден со август 2020 во МПИН).

ж). Финансиска поддршка за исплата на плати не може да користи работодавач кој во годишната сметка и финансиските извештаи за 2017, 2018 и 2019 година има кумулативно акумулирани добивки поголеми од 600.000.000 денари.

По исклучок, работодавачот кој има повеќе од 2.000 вработени лица во месецот за кој користи финансиска поддршка, а во годишната сметка и финансиските извештаи за 2017, 2018 и 2019 година има кумулативно акумулирани добивки поголеми од 600.000.000 денари, може да користи финансиска поддршка за исплата на плата согласно законот.

2.1. Основен услов – најмалку 30% намалување на приходот во IV-IX, X или XI/2020

Намалувањето на приходите се разгледува кај два типа на работодавачи, во зависност од тоа дали обавувал дејност цела 2019 или е новорегистриран субјект во 2019 година. Но за сите важи условот намален вкупен приход од најмалку 30%.

Процентот на намалување на приходот над 30% е ист и за работодавачите кои биле регистрирани во 2019 и оние кои биле регистрирани и обавувале дејност пред 2019 година.

Разликата помеѓу основаните во 2019 година, после септември 2019 година и оние кои обавувале дејност цела 2019 година, е во периодите од кои се земаат податоците за висината на остварениот просечен месечен приход.

2.1.1 Маргини на намалување на приход и висина на помош

Намалувањето на вкупните приходи, се зема како податок од остварените вкупни приходи за периодот април – IX, X или XI 2019/2020, намалени за одделни еднократни приходи, кои не произлегуваат од редовното работење на работодавачот- барател на финансиска поддршка, остварени во месец април-септември 2019/2020, април-октомври 2019/2020 година или април-ноември 2019/2020 година.

Намалувањето треба да изнесува повеќе од 30% во однос на месечниот просек на вкупните приходи за периодот април X, XI или XII, намалени за одделни еднократни приходи, кои не произлегуваат од редовното работење остварени во 2019 и 2020, за претходно наведениот период.

Износот на финансиска поддршка заради исплата на плати за октомври, ноември и декември 2020 година, се определува врз основа на процентот на намалувањето на приходот искажан во барањето од член 3 став (1) на законот и тоа на следниот начин:

- за намален приход од 30% до 40% износ на финансиска поддршка до 14.500 денари;

- за намален приход од 40,01% до 50% износ на финансиска поддршка до 15.955 денари;

- за намален приход од 50,01% до 60% износ на финансиска поддршка до 17.410 денари;

- за намален приход од 60,01% до 70% износ на финансиска поддршка до 18.865 денари;

- за намален приход од 70,01% до 80% износ на финансиска поддршка до 20.320 денари;

- за намален приход од над 80% износ на финансиска поддршка до 21.776 денари.

Табела 1

Маргини на пад на приход и висина на финансиска поддршка

Р.бр.	% на намален приход		Износ на помош до:
	од	до	
1	30,01%	40%	14.500,00
2	40,01%	50%	15.955,00
3	50,01%	60%	17.410,00
4	60,01%	70%	18.865,00
5	70,01%	80%	20.320,00
6	над 80,01%		21.776,00

Износот на финансиска поддршка се исплатува до износот на платата, која ја исплаќа работодавачот на работникот, за месецот за кој бара финансиска поддр-

шка, а најмногу до износот определен согласно наведените маргини на финансиска поддршка, засновани врз процентот на пад на приходите.

2.1.2 Регистрирани пред 2019 година

Вкупниот приход за 2019 година кај овие субјекти се зема од работењето во периодот од април до соодветниот (заклучно со претходниот месец), за кој се бара финансиска поддршка.

Пример, ако правниот субјект бара финансиска поддршка за исплата на платите за октомври, врши споредба на намалувањето на приходот од месец април до септември (и септември) од 2019 со остварениот приход од месец октомври од 2020 година.

Од вака утврдениот периодичен приход, се (одзема) минусира еднократниот приход, кој не е својствен за редовните активности на друштвото и не произлегува од деловна активност, остварена од работење во актуелниот период од 2019 и соодветниот месец од 2020 година.

Како еднократен приход може да се појави приходот од наплатени отпишани побарувања, приходи од отписи на обврски, приходи од пенали и други договорни исполнувања, приходите од напла-

ти на оштетни побарувања, приходи од вишоци и други.

Заради елиминација на приходите, кои не се вклучуваат во приходниот критериум, од кој се пресметува намалувањето за најмалку 30% до над 80% кај овие субјекти, се зема вкупниот приход од редовните активности кој се евидентира на АОП 202 од Биланс на успех од 2019 година, но за соодветниот период од април до IX, X или XI. За потсетување на АОП 202 се прикажуваат приходите од редовните активности од групите конта 73 и 74 – приходи од продажба на производи стоки и услуги. Наведените приходи треба да се намалат за приходите од продажба на отпадоци и приходите од продажба на нетековни средства (недвижности, постројки и опрема - НПО), доколку се евидентирани како приходи на контата 743 и 744.

Приходите од употреба на сопствени производи - конто 745 исто така треба да се елиминираат, доколку истите се прикажани на АОП 202 (истите од конто 745 се прикажуваат на АОП 206 од БУ).

Пример: Друштвото "АДБ" за период април - септември 2019/2020 (види Табела 1), ја има следната структура на приходи:

ФИНАНСИСКА ПОДДРШКА

Табела 2
Пресметка на намалувањето на приходи
за X месец 2020 година

Р.бр.	Опис	IV-IX/2019	IV-IX/2020
1.	Приходи од продажба на производи	25.600.000	10.964.000
2.	Приходи од продажба на стоки	64.000.000	4.830.000
3.	Приходи од услуги	28.000.000	1.750.000
4.	Приходи од закупници	2.400.000	456.000
5.	Приходи од продажба на НПО	6.000.000	500.000
6.	Приходи од отпис на обврски	500.000	95.000
7.	Приходи од вредносни усогласувања	1.000.000	68.400
8.	Приходи од наплатени пенали	260.000	15.000
9.	Приходи од вишоци	70.000	169.100
10.	Приходи од заштита од ризици	400.000	76.000
11.	Приходи од укинување на резервирања	800.000	152.000
12.	Приходи од камати и курсни разлики	150.000	28.500
13.	Приходи од дивиденди	2.000.000	1.260.000
14.	Вкупно:	131.180.000	20.364.000
15.	Еднократен приход (5+6+7+8+9+10+11+12+13)	11.180.000	2.364.000
16.	Вкупен минус еднократен приход (14 - 15)	120.000.000	18.000.000
17.	Месечен просечен приход за 2019 (р.бр.16 / 6) и за 2020 (16/6)	20.000.000	3.000.000

$$\% \text{ на учество на приходот} = \frac{3.000.000 \times 100}{20.000.000} = 15,00\%$$

Намалувањето на приходот е над 80% (100 – 15 = 85%) односно:

$$\% \text{ на намалување на приходот} = \frac{17.000.000 \times 100}{20.000.000} = 85,00\%$$

$$(17.000.000 \text{ пад на приход} = 20.000.000 - 3.000.000).$$

Субјектот се стекнува со право на финансиска поддршка за исплата на платите за месец октомври 2020 година во износ од 21.776,00 МКД, поради падот на приходите кој изнесува над 85%, доколку се исполнети и другите услови.

ФИНАНСИСКА ПОДДРШКА

Табела 3

Пресметка на намалувањето на приходи за XI месец 2020 година

Р.бр.	Опис	IV-X/2019	IV-X/2020
1	Приходи од продажба на производи	25.600.000	8.164.000
2	Приходи од продажба на стоки	64.000.000	60.400.000
3	Приходи од услуги	48.000.000	16.800.000
4	Приходи од закупници	2.400.000	2.299.333
5	Приходи од продажба на НПО	6.000.000	3.600.000
6	Приходи од отпис на обврски	500.000	300.000
7	Приходи од вредносни усогласувања	1.000.000	600.000
8	Приходи од наплатени пенали	260.000	156.000
9	Приходи од вишоци	70.000	42.000,
10	Приходи од заштита од ризици	400.000	240.000
11	Приходи од укинување на резервирања	800.000	480.000
12	Приходи од камати и курсни разлики	150.000	90.000
13	Приходи од дивиденди	2.000.000	1.200.000
14	Вкупно:	151.180.000	94.371.333
15	Еднократен приход (5+6+7+8+9+10+11+12+13)	11.180.000	6.708.000
16	Вкупен минус еднократен приход (14 - 15)	140.000.000	87.663.333
17	Месечен просечен приход за 2019 (р.бр.16 / 7)	20.000.000	12.523.333

$$\% \text{ на намалување} = \frac{7.476.667 \times 100}{20.000.000} = 37,383335\%;$$

$$(7.476.667 = 20.000.000 - 12.523.333);$$

Субјектот се стекнува со право на финансиска поддршка за месец XI.2020 во износ од 14.500,00 МКД, поради падот на приходите кој изнесува над 30,01 до 40%.

Табела 4

Пресметка на намалувањето на приходи за XII месец 2020 година

Р.бр.	Опис	IV-XI/2019	IV-XI/2020
1	Приходи од продажба на производи	73.600.000	38.207.341
2	Приходи од продажба на стоки	64.000.000	25.552.659
3	Приходи од услуги	28.000.000	14.800.000
4	Приходи од закупници	2.400.000	1.440.000
5	Приходи од продажба на НПО	6.000.000	3.600.000
6	Приходи од отпис на обврски	500.000	300.000
7	Приходи од вредносни усогласувања	1.000.000	600.000
8	Приходи од наплатени пенали	260.000	156.000
9	Приходи од вишоци	70.000	42.000
10	Приходи од заштита од ризици	400.000	240.000
11	Приходи од укинување на резервирања	800.000	480.000
12	Приходи од камати и курсни разлики	150.000	90.000
13	Приходи од дивиденди	2.000.000	1.200.000
14	Вкупно:	179.180.000	86.708.000
15	Еднократен приход (5+6+7+8+9+10+11+12+13)	11.180.000	6.708.000
16	Вкупен минус еднократен приход (14 - 15)	168.000.000	80.000.000
17	Месечен просечен приход за 2019 (р.бр.16 / 8)	21.000.000	10.000.000

$$\% \text{ на намалување} = \frac{11.000.000 \times 100}{21.000.000} = 52,38\%;$$

$$(11.000.000 = 21.000.000 - 10.000.000);$$

Субјектот се стекнува со право на финансиска поддршка за месец XII.2020 во износ од 17.410,00 МКД, поради падот на приходите над 50,01 до 60%.

ФИНАНСИСКА ПОДДРШКА

2.1.3. Регистрирани во текот на 2019 година

За работодавач - барател на финансиска поддршка кој е запишани во соодветен регистар (основање) после месец септември 2019 година, намалувањето на вкупните приходи, намалени за одделни еднократни приходи кои не произлегуваат од редовното работење на работодавачот-барател на финансиска поддршка остварени во

септември, октомври или декември 2020 година, да изнесува повеќе од 30% во однос на месечниот просек на вкупните приходи, намалени за одделни еднократни приходи кои не произлегуваат од редовното работење на работодавачот-барател на финансиска поддршка остварени од денот на запишувањето во соодветен регистар во 2019 година (месец од основање) до IX, X или XI 2020 година (до месецот за кој се бара финансиска поддршка).

Табела 5

Пресметка на намалувањето на приходи за месец X.2020 година, за субјект основан на 10 октомври 2019 година

Р.бр.	Опис	Остварен приход од 10.X/2019 до 30.IX.2020	Остварен приход за X.2020
1	Приходи од продажба на производи	125.600.000	6.000.000
2	Приходи од продажба на стоки	84.000.000	1.600.000
3	Приходи од услуги	28.000.000	1.200.000
4	Приходи од закупници	2.400.000	200.000
5	Приходи од продажба на НПО	6.000.000	/
6	Приходи од отпис на обврски	500.000	20.000
7	Приходи од вредносни усогласувања	1.000.000	/
8	Приходи од наплатени пенали	260.000	/
9	Приходи од вишоци	70.000	/
10	Приходи од заштита од ризици	400.000	/
11	Приходи од укинување на резервирања	800.000	/
12	Приходи од камати и курсни разлики	150.000	10.000
13	Приходи од дивиденди	2.000.000	/
14	Вкупно:	251.180.000	9.030.000
15	Еднократен приход (5+6+7+8+9+10+11+12+13)	11.180.000	30.000
16	Вкупен минус еднократен приход (14 - 15)	240.000.000	9.000.000
17	Месечен просечен приход за 2019 (р.бр.16 / 12)	20.000.000	9.000.000

$$\% \text{ на намалување} = \frac{11.000.000 \times 100}{20.000.000} = 55\%;$$

$$(11.000.000 = 20.000.000 - 9.000.000);$$

Субјектот се стекнува со право на финансиска поддршка за исплата на платите за месец октомври 2020 година во износ од 17.410,00 МКД, поради падот на приходите кој изнесува 55% (над 50,01 до 60%).

Бројот на месеците со кој се дели вкупниот приход од месецот на основање 2019 заклучно со месецот кој му претходи на месецот од 2020, за кој се бара финансиска поддршка, во овој случај изнесува 12 (од X.2019 до IX.2020).

ФИНАНСИСКА ПОДДРШКА

Табела 6

Пресметка на намалувањето на приходи за XI месец 2020 година, за субјект основан на 10 октомври 2019 година

Р.бр	Опис	Остварен приход од 10.X/2019 до 31.X.2020	Остварен приход за XI.2020
1	Приходи од продажба на производи	131,600,000.00	2.000.000,00
2	Приходи од продажба на стоки	85,600,000.00	900.000,00
3	Приходи од услуги	29,200,000.00	100.000,00
4	Приходи од закупнини	2,600,000.00	0,00
5	Приходи од продажба на НПО	6,000,000.00	0,00
6	Приходи од отпис на обврски	520,000.00	0,00
7	Приходи од вредносни усогласувања	1,000,000.00	0,00
8	Приходи од наплатени пенали	260,000.00	0,00
9	Приходи од вишоци	70,000.00	0,00
10	Приходи од заштита од ризици	400,000.00	0,00
11	Приходи од укинување на резервирања	800,000.00	0,00
12	Приходи од камати и курсни разлики	160,000.00	5.000,00
13	Приходи од дивиденди	2,000,000.00	0,00
14	Вкупно:	260,210,000.00	3.005.000,00
15	Еднократен приход (5+6+7+8+9+10+11+12+13)	11,210,000.00	5.000,00
16	Вкупен минус еднократен приход (14 - 15)	249,000,000.00	3.000.000,00
17	Месечен просечен приход за 2019 (р.бр.16 / 13)	19,153,846.00	3.000.000,00

Во пресметката за утврдување на падот на приходите за субјектот кој е основан на 10.X.2019, остварениот приход од денот на основањето во 2019 година, до претходниот месец од месецот за кој бара финансиска поддршка, периодот може да изнесува и повеќе од 12 месеци (како во случај од Табела 6 кога приходот е собран од 13 месечните приходи).

Независно дали се над или под 12 месеци, просечниот месечен приход за основаните субјекти после месец IX.2019 година се дели со бројот на месеците на работење, почнувајќи од месецот на основање во 2019 година, заклучно со претходниот месец од месецот во 2020 година, за кој се бара финансиска поддршка.

$$\% \text{ на намалување на приходите} = \frac{16.153.846 \times 100}{19.153.846} = 84,3373\%;$$

$$(16.153.846 = 19.153.846 - 3.000.000);$$

Субјектот се стекнува со право на финансиска поддршка за исплата на платите за месец ноември 2020 година во износ од 21.776,00 МКД, за вработените за кои се исполнети и останатите услови, поради падот на приходите кој изнесува 84,34% (над 80%).

ФИНАНСИСКА ПОДДРШКА

Табела 7

Пресметка на намалувањето на приходи за XII месец 2020 година, за субјект основан на 10 октомври 2019 година

Р.бр.	Опис	Остварен приход од 10.X/2019 до 30.XI.2020	Остварен приход за XII.2020
1	Приходи од продажба на производи	133.600.000	4.000.000
2	Приходи од продажба на стоки	86.500.000	1.000.000
3	Приходи од услуги	29.300.000	900.000
4	Приходи од закупнини	2.600.000	100.000
5	Приходи од продажба на НПО	6.000.000	0
6	Приходи од отпис на обврски	520.000	50.000
7	Приходи од вредносни усогласувања	1.000.000	0
8	Приходи од наплатени пенали	260.000	0
9	Приходи од вишоци	70.000	0
10	Приходи од заштита од ризици	400.000	0
11	Приходи од укинување на резервирања	800.000	0
12	Приходи од камати и курсни разлики	165.000	0
13	Приходи од дивиденди	2.000.000	0
14	Вкупно:	263.215.000	6.050.000
15	Еднократен приход (5+6+7+8+9+10+11+12+13)	11.215.000	50.000
16	Вкупен минус еднократен приход (14 - 15)	252.000.000	6.000.000
17	Месечен просечен приход за 2019 (р.бр.16 / 14)	18.000.000	6.000.000

Пресметка на пад на приходи согласно податоци од Табела 7

$$\% \text{ на намалување на приходите} = \frac{12.000.000 \times 100}{18.000.000} = 66,67\%;$$

$$(12.000.000 = 18.461.538 - 6.000.000);$$

Субјектот се стекнува со право на финансиска поддршка за исплата на платите за месец декември 2020 година во износ од 18.865,00 МКД, за вработените за кои се исполнети и останатите услов, поради падот на приходите кој изнесува 66,67% (над 60,01%).

2.2. Неисплаќање на дивиденда и награди за деловна успешност

Работодавачот - барател на финансиска поддршка да не исплатува дивиденда на сопствениците, како и да нема извршено исплата по основ на награда за деловна успешност, до ден на исплата на плата за декември 2020 (најкасно до 15.01.2021 година).

2.3. Највисоките плати над 120.000 МКД да не надминуваат над 10% од вработените

Најмногу 10% од вкупниот број на вработени кај работодавачот-барател на финансиска поддршка да имаат поединечна месечна нето плата над 120.000 денари месечно по вработен, за месецот за кој се бара финансиска поддршка.

Работодавачот-барател на финансиска поддршка кој на повеќе од 10% од вкупниот број вработени им исплатува поединечна нето плата повисока од 120.000 денари за месецот за кој се бара

финансиска поддршка, не ги исполнува условите од првата реченица на оваа точка.

2.4. Месечната нето плата на вработениот да не надминува 39.900,00 МКД

Работодавач - барател на финансиска поддршка не може да користи финансиска поддршка за работник, доколку нето платата на работникот надминува 39.900,00 МКД месечно (гледано за секој месец одделно).

Износот од 39.900,00 МКД се однесува за **да не надминува 39.900,00 МКД за месец јуни, јули, август или септември 2020 година**, за поднесокот за субвенција на плата за октомври.

Доколку платата на вработениот е повисока од 39.900 денари за секој месец одделно, сразмерно на часовите на пријавено работно време (полно или неполно работно време), не може да се стекне со субвенција по основ на плата.

Пример: Вработениот "ТТ" (8 часовно работно време) ги има остварено следните нето плати за 06, 07, 08 и 09/2020, поодделно:

- 06/2020 - Нето плата 40.000,00 МКД;
- 07/2020 - Нето плата 35.000,00 МКД;
- 08/2020 - Нето плата 35.000,00 МКД;
- 09/2020 - Нето плата 35.000,00 МКД;

За вработениот "ТТ" работодавачот за 10/2020 нема право на субвенционирање на плата, од причини што јунската плата е над 39.900,00 МКД, иако просечната плата за периодот од четирите месеци од 2020 година изнесува $36.250 (40.000 + 35.000 + 35.000 + 35.000 = 145.000 : 4 = 36.250)$.

Меѓутоа ако вработениот за месец 04/2020 оствари плата под 39.900 МКД, за "ТТ" за месец октомври/2020 ќе може да се оствари субвенционирање, затоа што претходните и наредните месеци на барањето (07, 08 и 09/2020) нето платите за "ТТ" поединечно се под 39.900 МКД.

Ако вработениот засновал работен однос за време пократко од четири месеци, нето платата на работникот не треба да е повисока од 39.900 денари, за секој месец одделно, за периодот за кој е пријавен во работен однос, сразмерно на

часовите на пријавено работно време (полно или неполно работно време).

2.5. За вработениот да не се користи ослободување од придонесите од ЗСО и од ДЛД, од проектот Македонија вработува;

Доколку работодавачот, за соодветен вработен, во месец IX, X и XI 2020 година користи ослободување од плаќање на данокот на личен доход и придонеси од задолжително социјално осигурување, согласно со Законот за вработувањето и осигурување во случај на невработеност (за мерките од проектот „Македонија вработува“), за истиот нема право на субвенционирање на платите.

Работодавачот за месец ноември 2020, може да користи субвенционирање на плата, доколку со месец октомври била последната субвенција која му следувала од проектот „Македонија вработува“.

Исклучувањето на субвенционирањето по двата основа се однесува исклучиво на месечно ниво, во поглед на активно субвенционирање на ослободувањето од ДЛД и придонеси од ЗСО. Исклучувањето не се однесува за месеците од задолжителниот период во кој вработениот треба да се задржи на работа.

2.6. Да не применува барање за субвенционирање за вработените на дополнително работење од член 121 од ЗРО.

Доколку субјектот вработува работник за дополнително работење, согласно со членот 121 од Законот за работните односи, за истиот не следува финансиска поддршка (дополнително работење член 121).

Работникот, кој работи полно работно време, може по исклучок да склучи договор за вработување со неполно работно време со друг работодавач, меѓутоа најмногу за десет часа неделно, со претходна согласност на работодавачите, каде што е вработен со полно работно време.

Обврзен составен дел на договорот за вработување за дополнително работење е договорот за начинот на остварувањето на правата и

обврските од овој работен однос со оглед на правата и обврските на работникот кај работодавачот, каде што е вработен со полно работно време.

На работникот, кој склучува договор за вработување за дополнително работење, престанува да му важи договорот за вработување во согласност со овој закон, по изминувањето на договореното време, или ако е повлечена согласноста на работодавачот, каде што работникот е во работен однос со полно работно време.

3. ЗА КОИ СУБЈЕКТИ НЕ СЕ ОДНЕСУВА СУБВЕНЦИОНИРАЊЕТО

Финансиска поддршка за исплата на платите се предвидува за приватниот сектор на територија на РМ.

Субјектите од јавниот сектор не се во субјектите за кои е наменета финансиската поддршка за исплата на платите.

Согласно одредбите од член 4 став 2 од Законот, финансиска поддршка за исплата на платите **не може да користи:**

- орган на државна и на локална власт и други државни органи основани согласно со Уставот на Република Северна Македонија и со закон,

- институција која врши дејност од областа на образованието, науката, здравството, културата, трудот, социјалната заштита и заштитата на детето, спортот, како и во други дејности од јавен интерес утврден со закон, а организирани како агенции, фондови, јавни установи, јавни претпријатија и трговски друштва основани од Република Северна Македонија,

- општините, град Скопје и општините во град Скопје и

- приватна агенција за вработување за работник, кој е отстапен кај претходно наведените работодавачи.

4. ОСТВАРУВАЊЕ НА СУБВЕНЦИЈАТА

Работодавачот по поднесеното Барање на Образец БФП - ИП и потврдениот прием, поднесува МПИН до 10 во месецот за претходниот месец. Бидејќи до 10-ти во месецот за претходниот месец е крајниот рок во кој

се поднесува Барањето, УЈП има обврска да го потврди најкасно до 13-ти во месецот (најкасно во рок од 3 дена од денот на приемот на барањето), со што крајниот рок за поднесување на МПИН и одобрување на барањето се преклопуваат.

Со комплетното Барање на Образец БФП - ИП, за работниците за кои побарува финансиска поддршка, во полето **3.4б. од МПИН образецот внесува шифра 5001.**

Работодавачот кој истовремено може да користи друга мерка за субвенционирање на социјалните придонеси и/или данок на доход во полето 3.23 од МПИН образецот ја внесува соодветната шифра за ослободување и истата ја комбинира (користи истовремено) со шифрата 5001 од поле 3.4б. (се однесува на субјектите кои ќе користат субвенционирање на придонесите од зголемена плата од 600 до 6.000 МКД).

По обработка на МПИН образецот, Управата за јавни приходи го информира работодавачот - барател на финансиска поддршка за вкупниот износ на финансиската поддршка што ќе биде исплатена за соодветниот месец.

Управата за јавни приходи испраќа известување до Владата на РСМ за работодавачите кои ги исполниле условите за финансиска поддршка за исплата на платите. Известувањето содржи податоци за: ЕДБ/ЕМБГ на работодавачот - даночен обврзник, назив/име и презиме, адресни податоци, износ на одобрената финансиска поддршка и трансакциска сметка на работодавачот - корисник на финансиска поддршка.

Износот на финансиска поддршка се исплатува од 15-ти во месецот за претходниот месец преку Владина Програма за финансиска поддршка на работодавачи погодени од здравствено-економската криза предизвикана од корона вирусот COVID-19 на сметка на работодавачот- корисник на финансиска поддршка кој ги исполнил условите, согласно со известувањето од УЈП, односно во рок од 5 дена од прифатениот МПИН образец со одобрена финансиска поддршка согласно со законот.

5. ВРАЌАЊЕ НА СУБВЕНЦИЈАТА

Средствата кои субјектот ги добил како финансиска поддршка за исплата на платите се враќаат доколку субјектот не ги исполнил општите услови за стекнување со субвенција и посебните услови кои има обврска да ги исполни по добивањето на финансиската поддршка (субвенцијата).

5.1. Општи услови кои важат за враќање на добиените средства за финансиска поддршка

Работодавачот кој користел финансиска поддршка за исплата на плати има обврска да ги врати добиените финансиски средства доколку се утврди дека не ги исполнувал условите за добивање на субвенцијата предвидени со Законот.

Средства ги враќа **во целост**, заедно **со камата** согласно со Законот за даночната постапка, доколку по извршена контрола од страна на УЈП и/или Државниот инспекторат за труд се утврди дека работодавачот не ги исполнил општите услови со член 8 став 3, член 3 став 3, член 4 и член 5 став 1 од Законот.

Согласно одредбите од член 6 став 1 од Уредбата се определуваат условите кои наложуваат враќање на примените средства од субвенцијата за финансиска поддршка за исплата на платите.

Условите се истите кои се дадени како горни или долни граници според кои субјектите може да се стекнат со субвенцијата (општите услови за стекнување со субвенција).

Субјектот (член 8 став 3) ги враќа субвенционирани средства, ако не ги исполнил општите услови за добивање на субвенција од член 3 став 3, член 4, член 5 став 1 или не ги исполнил условите по стекнување со поддршката.

Односно, субјектот **ги враќа добиените средства** од субвенцијата, **доколку остварил**, согласно:

- член 3 став 3 (намалување помалку од 30% на приходите, исплатил дивиденда, исплатил бонус или друга награда со шифра 102 во МПИН, го намалил бројот на вработени и отпуштил вработени над бројот на вработени од

август 2020, исплатил плати над 120.000 на повеќе од 10% од вработените)

- член 4 (исплатил плата над 39.900) за месец јуни, јули, август или септември 2020 година за кој поднел барање за субвенционирање, користи ослободување од проектот "Македонија вработува", ја користи субвенцијата за работници за прекувремено работење) и

- член 5 став 1 од Законот, кумулативни акумулирани добивки поголеми од 600.000.000 денари за 2017, 2018 и 2019 година (не се однесува за работодавачите кои имаат повеќе од 2.000 вработени.)

5.2. Неисполнување посебни услови и враќање на примена субвенција

За времетраење на финансиската поддршка согласно законот и два месеци после нејзиното престанување (заклучно со месец февруари 2021 година), бројот на вработени кај работодавачот кој користи финансиска поддршка за исплата на плати, во однос на бројот на вработени за месецот, за кој користел финансиска поддршка (ккј број одговара на вработените од август 2020 година), **не смее да се намалува**, освен заради:

- пензионирање и смрт на работник,
- откажување на договорот за вработување од страна на работникот,
- откажување на договорот за вработување без отказан рок од страна на работодавачот, поради кршење на работниот ред и дисциплина или работните обврски,
- спогодбено преземање на работник,
- престанување на важноста на договорот за вработување врз основа на судска пресуда и
- престанување на важноста на договорот за вработување поради утврдена трајна неспособност за работа.“

Согласно член 8 ставот 4, вкупниот број на вработени кај работодавачот

- корисник на финансиска поддршка не смее да се намали **заклучно со месец февруари 2021 година, за повеќе од:**

ФИНАНСИСКА ПОДДРШКА

- **15%** кај работодавач кој имал до 50 вработени во месецот за кој користел финансиска поддршка,

- **10%** кај работодавач кој имал од 51 до 250 вработени во месецот за кој користел финансиска поддршка и

- **5%** кај работодавач кој имал над 250 вработени во месецот за кој користел финансиска поддршка.

Ако намалениот број на вработени е нецел број, бројот се заокружува на првиот поголем цел број. Бројот на вработени што работодавачот корисник на финансиска поддршка треба да го задржи до февруари 2020, ги вклучува вработените на неопределено време, определено време и вработените со работно време пократко од полното работно време.

6. ВРАЌАЊЕ НА СУБВЕНЦИЈАТА ДО 50% ОД ДОБИВКАТА ПО ОДАНОЧУВАЊЕ

Работодавачот кој го искористил правото на финансиска поддршка за исплата на плати, има обврска примените финансиски средства да ги врати во Буџетот на РСМ, но најмногу до износот од 50% од остварениот финансиски резултат пред оданочување за 2020 година, зголемен за износот на оданочивите расходи и помалку искажаните приходи во Даночниот биланс за обврзниците на данокот на добивка.

За обврзниците на годишниот данок на вкупен приход, најмногу до износот од 50% од финансискиот резултат пред оданочување искажан во Билансот на успех за 2020 година, односно за вршителите на дејност, најмногу до износот од 50% од износот на искажаниот финансиски резултат пред оданочување во Билансот на приходи и расходи (образец Б) за 2020 година, зголемен за непризнаените расходи за даночни цели во годишниот Даночен биланс за утврдување на данокот на доход од вршење на самостојна дејност.

Работодавачот кој го искористил правото на финансиска поддршка за исплата на плати и кој не искажал даночна основа за оданочување во Даночниот биланс, износот на примена финансиска поддршка за исплата на плати нема да ја врати во Буџетот на

РСМ, доколку нема обврски по основ на неплатени даноци и придонеси.

За целите на пресметувањето на износот за враќање на примената финансиска поддршка за исплата на плати, работодавачот кој го искористил правото на финансиска поддршка за исплата на плати поднесува Барање за пресметување на износот за враќање на примената финансиска поддршка за исплата на плати до УЈП, најдоцна до рокот за поднесување на ДБ за 2020 година (28.02 или 15.03.2021 година).

Формата и содржината на барањето го пропишува министерот за финансии.

Враќањето на износот, ќе се изврши на три месечни рати, без камата, во месеците април, мај и јуни 2021 година.

7. ГЛОБИ, САНКЦИИ, ПРЕКРШОЧНИ И КРИВИЧНИ ПОСТАПКИ

За работодавачот – корисник на финансиска поддршка кој дал Изјава согласно член 3 став (1) од Законот, а не ги исполнил условите од член 3 став (3) и член 4 од законот, за стекнување со право на финансиска поддршка ќе се применуваат одредбите од Кривичниот законик.

7.1. Глоби за правните лица

Глоба во износ од 500 до 1.000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за сторен прекршок на микро правно лице, од 500 до 2.000 евра во денарска противвредност на мало правно лице, од 1.000 до 6.000 евра во денарска противвредност за средно правно лице и од 1.000 до 10.000 евра во денарска противвредност на големо правно лице:

- ако правното лице постапува спротивно на член 8 став (1) од Законот односно за вработениот за кој примил финансиска поддршка, исплатил пониска плата од износот на примената финансиска поддршка.

- ако правното лице постапува спротивно на член 8 став (2) од овој закон, односно не ја исполни обврската за враќање на добиените финансиски средства во целост, заедно со камата за

јавни давачки, по извршена контрола од страна на Управата за јавни приходи и/или Државниот инспекторат за труд поради неисполнетост на условите од членот 3 став (3), членот 4 и членот 5 ставот (1) од Законот.

7.2. Глоба за физичките лица

За претходно наведените глоби на правни субјекти, се пропишани и глобите за физички лица за истите основи.

Глоба во износ од 100 до 250 евра ќе му се изрече за сторен прекршок на физичкото лице:

- ако физичкото лице постапува спротивно на член 8 став (1) од Законот, односно за вработениот за кој примил финансиска поддршка, исплатил пониска плата од износот на примената финансиска поддршка.

- ако физичкото лице постапува спротивно на член 8 став (2) од Законот, односно не ја исполни обврската за враќање на добиените финансиски средства во целост, заедно со камата за јавни давачки, по извршена контрола од страна на Управата за јавни приходи и/или Државниот инспекторат за труд поради неисполнетост на условите од членот 3 став (3), членот 4 и членот 5 став (1) од Законот.

7.3. Глоби за одговорните лица за прекршоците

За деловните субјекти за кои се пропишани глоби од членот 11 став 1 и 2, се предвидени и глоби за одговорните лица.

Глоба во износ од 100 до 500 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за сторен прекршок на одговорното лице во правното лице од став (1) на ако:

- постапува спротивно на член 8 став (1) од Законот, односно за вработениот за кој примил финансиска поддршка, исплатил пониска плата од износот на примената финансиска поддршка.

- постапува спротивно на член 8 став (2) од Законот, односно не ја исполни обврската за враќање на добиените финансиски средства во целост, заедно со камата за јавни давачки, по извршена контрола од страна на Управата за јавни приходи и/или Државниот инспекторат за труд поради неисполнетост на условите од членот 3 став (3), членот 4 став (2) и членот 5 став (1) од Законот.

Прекршочна постапка води и прекршочна санкција изрекува надлежен суд.

ФИНАНСИСКА ПОДДРШКА НА РАБОТОДАВАЧИ ФИЗИЧКИ ЛИЦА
ФИНАНСИСКА ПОДДРШКА НА ФИЗИЧКИ ЛИЦА КОИ ВРШАТ
САМОСТОЈНА ДЕЈНОСТ ПОГОДЕНИ ОД ЗДРАВСТВЕНО-
ЕКОНОМСКАТА КРИЗА, ПРЕДИЗВИКАНА ОД ВИРУСОТ COVID-19

ВОВЕД

Со цел да им се овозможи понатамошна финансиска поддршка на физичките лица вршители на самостојна дејност за полесно справување со здравствено-економската криза, се предлага мерката за финансиска поддршка, односно исплата на финансиски средства на оваа категорија на лица да продолжи и за месеците Октомври, Ноември и Декември/2020 година.

Целта на Предлог законот за финансиска поддршка на физички лица кои вршат самостојна дејност, погодени од здравствено - економската криза предизвикана од вирусот **COVID-19 (во продолжение Предлог Закон)**, за месеците Октомври, Ноември и Декември 2020 година, е обезбедување на финансиска поддршка за вршителите на самостојна дејност во последниот квартал од 2020 година.

Финансиската поддршка на физичките лица кои вршат самостојна дејност ќе се спроведува преку **Програма за финансиска поддршка на физичките лица кои вршат самостојна дејност** погодени од здравствено - економската криза, предизвикана од Коронавирусот COVID-19, за исплата на **ФИНАНСИСКИ СРЕДСТВА НА ТРАНСАКЦИСКА СМЕТКА**, преку која физичкото лице – Барател на финансиска поддршка за исплата на финансиските средства за месеците **ОКТОМВРИ, НОЕМВРИ И ДЕКЕМВРИ 2020 година, врши трансакции за дејноста (физичко лице кое врши самостојна дејност – барател на финансиска поддршка).**

Согласно Предлог законот, се уредуваат условите и постапката за добивање на финансиска поддршка на физички лица кои вршат самостојна дејност погодени од здравствено-економската криза предизвикана од вирусот **COVID -19**, за месеците октомври, ноември и декември/2020 година.

Предмет на финансиска поддршка е исплата на финансиски средства за месеците **ОКТОМВРИ, НОЕМВРИ И ДЕКЕМВРИ** 2020 година, во износ од 17.410 денари месечно за физичкото лице кое врши самостојна дејност **БАРАТЕЛ** на финансиска поддршка.

1. ПОСТАПКА ЗА ДОБИВАЊЕ НА ФИНАНСИСКА ПОДДРШКА

1.1. Поднесување на барање за добивање на финансиска поддршка

Согласно Член 3 од (**Предлог Законот**), физичкото лице кое врши самостојна дејност - **Барател на финансиска поддршка** поднесува **БАРАЊЕ** за финансиска поддршка за исплата на финансиски средства со **ИЗЈАВА** за исполнетост на условите до Управата за јавни приходи, (**во продолжение УЈП**), кое УЈП сеуште, го нема објавено на својата веб страна.

Физичко лице кое врши самостојна дејност е:

- Трговец поединец,
- Физичко лице кое врши земјоделска дејност,
- Лице кое врши занаетчиска дејност и
- Лице кое врши услуги, кое остварува доход од вршење дејност и е запишано во соодветен регистар.

Барањето, физичко лице кое врши самостојна дејност - **барател на финансиска поддршка**, го поднесува преку системот **Е-ПДД** на Управата за јавни приходи **до 10-ти во месецот за претходниот месец**, а комплетноста на Барањето го потврдува УЈП, **во рок од три дена од денот на приемот на Барањето.**

ФИНАНСИСКА ПОДДРШКА

Кон Барањето, физичкото лице кое врши самостојна дејност и се оданочува по **ВИСТИНСКИ ДОХОД - Барател на финансиска поддршка дава ИЗЈАВА за исполнетоста на условите**, а физичко лица кое врши самостојна дејност **и се оданочува според утврден годишен паушален нето доход**, дава **ИЗЈАВА за исполнетоста на условите**.

1.2. Услови за добивање на финансиска поддршка

За користење на финансиската поддршка, за месеците **ОКТОМВРИ, НОЕМВРИ И ДЕКЕМВРИ / 2020 година**, физичкото лице кое врши самостојна дејност - **барател на финансиска поддршка**, а се оданочува според **ВИСТИНСКИ ДОХОД**, треба:

- **Месечниот просек на вкупните приходи** од редовното работење остварени во периодот од **АПРИЛ/2020 година** заклучно со месец **ОКТОМВРИ/2020 година**, **НОЕМВРИ/2020 година** или **ДЕКЕМВРИ/2020 година** **ДА СЕ НАМАЛЕНИ НАЈМАЛКУ за 30%** во однос на **месечниот просек на вкупните приходи** од редовното работење во периодот од месец **АПРИЛ/2019 година** заклучно со месец **ОКТОМВРИ 2019 година**, **НОЕМВРИ 2019 година** или **ДЕКЕМВРИ 2019 година**.
- За физичко лице кое врши самостојна дејност - барател на финансиска поддршка регистрирано **ПОСЛЕ СЕПТЕМВРИ/2019**, **намалувањето на вкупните приходи** од редовното работење остварени во месец **ОКТОМВРИ/2020 година**, **НОЕМВРИ/2020 година** или **ДЕКЕМВРИ/2020 година** да изнесува **НАЈМАЛКУ 30%** во однос на месечниот просек на **вкупните приходи од редовното работење остварени од денот на запишувањето во соодветен регистар до месецот за кој се бара финансиската поддршка**.

ПРИМЕР:1

1) За физичко лице кое врши самостојна дејност - барател на финансиска поддршка

кое е запишано во соодветен регистар (основан) **ПРЕД месец СЕПТЕМВРИ/ 2019 година**, потребно да се утврди:

- **Месечниот просек на вкупните приходи** на физичкото лице од вршење на самостојна дејност - барател на финансиска поддршка, од месец **АПРИЛ/2020** до месец **ОКТОМВРИ /НОЕМВРИ** или **ДЕКЕМВРИ / 2020 година** во однос на
- **Месечниот просек на вкупните приходи** од месец **АПРИЛ/2019** до месец **ОКТОМВРИ /НОЕМВРИ** или **ДЕКЕМВРИ /2019 година** **ДА СЕ НАМАЛЕНИ НАЈМАЛКУ за 30%** .

Пример:

1. Вкупно приходи од месец АПРИЛ до месец ОКТОМВРИ, НОЕМВРИ или ДЕКЕМВРИ 2020 година	200.000
2. Месечен просек на Вкупни приходи од X до XI или XII/2020 (200,000:7)	28.571
1. Вкупно Приходи од месец АПРИЛ до месец ОКТОМВРИ, НОЕМВРИ или ДЕКЕМВРИ 2019 година	400.000
2. Месечен просек на Вкупни приходи од X до XI или XII/2019 (400,000:7)	57.143

ПРЕСМЕТКА:

$$\frac{57.143 - 28.571}{57.143} \times 100 = 50\%$$

НАПОМЕНА: Според наведениот пример вршителот на дејност го исполнува условот за добивање на Финансиска поддршка, бидејќи Месечниот просек на Вкупните приходи од редовна работа за период од Април до ОКТОМВРИ, НОЕМВРИ или ДЕКЕМВРИ /2020 година во однос на Месечниот просек на Вкупните приходи од редовна работа за период од Април до ОКТОМВРИ, НОЕМВРИ или ДЕКЕМВРИ /2019 година се **НАМАЛЕНИ 50%**. и се повеќе од најмалку 30%.

ФИНАНСИСКА ПОДДРШКА НА РАБОТОДАВАЧИ ФИЗИЧКИ ЛИЦА

2. За физичко лице кое врши самостојна дејност - барател на финансиска поддршка кое е запишано во соодветен регистар (основан) **ПОСЛЕ** месец **СЕПТЕМВРИ/2019** година, кое е запишано во соодветниот регистар во месец декември 2019 година и е потребно да се утврди:

➤ **НАМАЛУВАЊЕТО** на Вкупните приходи од редовно работење остварени во месец **ОКТОМВРИ/2020** година, **НОЕМВРИ/2020** година или **ДЕКЕМВРИ/2020** година да изнесува **НАЈМАЛКУ 30%** во однос на месечниот просек на вкупните приходи од редовното работење остварени од денот на запишувањето во соодветен регистар до месецот за кој се бара финансиската поддршка.

Пример:

1. Вкупно Приходи од месец АПРИЛ до месец ОКТОМВРИ, НОЕМВРИ или ДЕКЕМВРИ 2020 година	59.500
2. Месечен просек на приходите од април до октомври 2020(59.500:7)	8.500
3. Вкупно Приходи од месец ДЕКЕМВРИ /2019 до месец ОКТОМВРИ 2020 година	550.000
4. Месечен просек на Вкупни приходи од XII/2019 до X/2020 (550,000:11)	50.000

ПРЕСМЕТКА:

$$\frac{50.000-8.500}{50.000} \times 100 = 83 \%$$

НАПОМЕНА: Според наведениот пример вршителот на дејност го исполнува условот за добивање на Финансиска поддршка, бидејќи Вкупните приходи од редовна работа за период од **АПРИЛ/2020** до **ОКТОМВРИ, НОЕМВРИ** или **ДЕКЕМВРИ /2020** година, во однос на Месечниот просек на вкупните приходи од редовното работење остварени **ОД ДЕНОТ НА ЗАПИШУВАЊЕТО** во соодветен регистар од месец **XII/19** до месецот за кој се бара финансиската поддршка, месец **X/2020** година, изнесува **83%** што е поголемо намалувањето на вкупните приходи од најмалку **30%**.

1.3. Немоžност за добивање на финансиска поддршка

Согласно член 4 од Предлог законот, финансиската поддршка не може да оствари физичко лице вршител на самостојна дејност кое се оданочува по - **ДОХОД** и кое во **2019** година на **ГОДИШНО НИВО** има остварено **НЕТО ДОХОД ПРЕД ОДАНОЧУВАЊЕ** во износ поголем од **478.800** денари, односно физичко лице кое врши самостојна дејност и се оданочува според утврден годишен паушален нето **ДОХОД** и кое во 2019 година има утврден годишен паушален нето доход поголем од **478.800** денари.

Согласно член 5 од предлог законот, за времетраење на финансиската поддршка согласно со Законот и четири месеци по месецот за кој се користи финансиска помош, физичкото лице кое врши самостојна дејност – корисник на финансиска поддршка **не може да престане со вршење на дејноста, освен во случај на пензионирање и смрт на физичкото лице.**

2. ОДОБРУВАЊЕ НА ФИНАНСИСКА ПОДДРШКА

Согласно Член 6 од Предлог Законот, УЈП, до **15-ти** во месецот за претходниот месец, ја известува Владата на РСМ за физичките лица кои вршат самостојна дејност - **баратели на финансиска поддршка**, кои ги исполниле условите за финансиска поддршка за **ИСПЛАТА на финансиски средства.**

Износот на финансиска поддршка во износ од **17.410,00** денари, се исплатува до **20-ти** во месецот за претходниот месец, согласно со програмата за финансиска поддршка на физички лица кои вршат самостојна дејност погодени од здравствено-економската криза предизвикана од вирусот COVID-19, на трансакциска сметка преку која физичкото лице кое врши самостојна дејност врши трансакции за дејноста, за исплата на финансиски средства за месеците **ОКТОМВРИ, НОЕМВРИ И ДЕКЕМВРИ 2020** година, согласно со известувањето на УЈП.

За исплата на финансиската поддршка, физичко лице кое врши самостојна дејност и се оданочува по **ВИСТИНСКИ ДОХОД** - **барател на финансиска под-**

дршка треба да ги исполни условите за добивање на финансиска поддршка, од член 3 став 4 и членовите 4 и 5 од Предлог Законот, а физичко лица кое врши самостојна дејност и се оданочува според утврден **ГОДИШЕН ПАУШАЛЕН НЕТО ДОХОД** треба да го исполни условите од членовите 4 и 5 од Предлог законот.

3. ВРАЌАЊЕ НА ДОБИЕНИ ФИНАНСИСКИ СРЕДСТВА

Согласно Член 7 од Предлог законот, Физичкото лице кое врши самостојна дејност и кое користело финансиска поддршка за исплата на финансиски средства согласно Законот, **должно е да ги врати добиените финансиски средства во ЦЕЛОСТ**, заедно со **КАМАТА** утврдена согласно Законот за Даночна постапка која изнесува **0,03%**, доколку по извршена контрола од страна на УЈП и/или Државниот инспекторат за труд се утврди дека физичкото лице кое врши самостојна дејност, **НЕ ГИ ИСПОЛНИЛО УСЛОВИТЕ за добивање на финансиска поддршка.**

Физичкото лице кое врши самостојна дејност и се оданочува по **ВИСТИНСКИ ДОХОД** - кое го искористило правото на финансиска поддршка, согласно Законот, **има обврска** примените финансиски средства **да ги врати** во Буџетот на РСМ, но најмногу до **износот од 50%** од износот на искажаниот финансиски резултат за 2020 година, **пред оданочување во Билансот на приходи и расходи (ОБРАЗЕЦ Б), ЗГОЛЕМЕН** за непризнаените расходи за даночни цели од Годишниот даночен биланс за утврдување на данокот на доход од вршење на самостојна дејност, за што поднесува **БАРАЊЕ** за пресметување на износот за враќање на примената финансиска поддршка до УЈП, најдоцна до рокот за поднесување на годишниот даночен биланс за 2020 година.

НАПОМЕНА: Формата и содржината на **БАРАЊЕТО** за пресметување на износот на враќање на примената финансиска поддршка се уште не е објавено.

Враќањето на износот, **ќе се изврши на ТРИ месечни рати, без камата, во месеците ОКТОМВРИ, НОЕМВРИ И ДЕКЕМВРИ 2021 година.**

Физичкото лице кое врши самостојна дејност и се оданочува по **ВИСТИНСКИ ДОХОД** кое го искористило правото на финансиска поддршка согласно Законот, и **кое не искажало даночна основа во Годишниот Даночен биланс** за утврдување на данокот на доход од вршење на самостојна дејност (**„Образец ДЛД-ДБ“**), износот на примена финансиска поддршка **НЕМА ДА ЈА ВРАТИ** во Буџетот на РСМ, **доколку нема обврски по основ на неплатени даноци и придонеси.**

За физичкото лице кое врши самостојна дејност-барател на финансиска поддршка **кое дало ИЗЈАВА, а не ги исполнило условите** од член 3 став (4) и членовите 4 и 5 од Законот, **ќе се применуваат одредбите од Кривичниот законик.**

Согласно член 10 од Предлог законот, Физичкото лице кое врши самостојна дејност и се оданочува по **вистински доход** доколку **било корисник на финансиска ПОМОШ** согласно Законот и согласно Уредбата со законска сила за финансиска поддршка на физичките лица кои вршат самостојна дејност погодени од здравствено-економска криза предизвикана од Коронавирусот COVID-19 **за време на вонредна состојба** (“Службен весник на Република Северна Македонија” 92/20 и 156/20) **ИЗНОСОТ НА ФИНАНСИСКА ПОДДРШКА** за кој има обврска согласно членот 8 од предлог Законот и согласно членот 8 од Уредбата со законска сила за финансиска поддршка на физичките лица кои вршат самостојна дејност погодени од здравствено-економска криза преди-звивикана од Коронавирусот COVID-19 за време на вонредна состојба (“ Службен весник на Република Северна Македонија” 92/20 и 156/20) **ДА ГО ВРАТИ** во Буџетот на РСМ, **не може кумулативно да го надмине износот од 50% од износот на искажаниот финансиски резултат за 2020 година, пред оданочување во Билансот на приходи и расходи (Образец Б), зголемен** за непризнаените расходи за даночни цели од (**Образецот ДЛД-ДБ**) - Годишниот даночен биланс за утврдување на данокот на доход од вршење на самостојна дејност.

ИЗМЕНИ ВО ДДВ РЕГУЛАТИВА

ВОВЕД

Нови измени во регулативата за ДДВ, кои подолг период наназад беа најавувани, во поглед на оданочувањето со ДДВ, на повидок за кои постои голема веројатност од нивно донесување.

Со законот за ДДВ (“Службен весник на РМ” 44/99...198/18 и (“Службен весник на РСМ” 98/19...275/19), е пропишано пресметување и плаќање на данокот на додадена вредност. Данокот на додадена вредност, како општ потрошувачки данок, се пресметува и плаќа во сите фази на производството и трговијата, како и во целокупниот услужен сектор.

Предмет на оданочување со данокот на додадена вредност претставува прометот на добра и услуги, кој се врши со надоместок во земјата од страна на даночниот обврзник во рамките на неговата стопанска дејност и увозот на добра.

За потсетување во делот на промет со надомест влегува и промет без противнадомест во одредени услови извршен помеѓу сопственици, вработени и други поврзани лица наведени со одредбите до член 3 и 6 од Законот за ДДВ.

Во 2019 година со донесувањето на Законот за враќање на дел од данокот на додадена вредност на физичките лица (“Службен весник на РСМ” 133/19), се воспоставија условите, начинот и постапката за остварување на правото на враќање на дел од ДДВ искажан во фискалните сметки на физичките лица.

Новонастанатата ситуација во 2020, со воведувањето на вонредната состојба, доведе до создавање на услови за тековни преодни решенија, врз основ на донесената Уредба со законска сила за примена на законот за данокот на додадена вредност за време на вонредна состојба (“Службен весник на РСМ” 82/2020 ... 128/2020).

Меѓутоа и со одредбите на Уредбата останаа многу нерешени

прашања кои ново настанатата состојба со COVID 19, ги обележа во изминатиот период.

Од наведените причини и со цел на надминувањето на пречките за стопани-сување, како и олеснување во услови на рестриктивни мерки, се предлагаат измени во регулативата за ДДВ.

1. ДОНАЦИИТЕ КОН ЈАВЕН СЕКТОР И ДДВ НАМЕНЕТИ ЗА СПРЕЧУВАЊЕ НА COVID - 19

Со предлог законот се носат измени и дополнувања на Законот за ДДВ со кои се врши ослободување од ДДВ, за донации дадени кон буџетски корисници за справување со Коронавирусот Covid-19.

Овие ослободувања од ДДВ, се однесуваат за **прометот на добра и услуги** кои како донација се дадени на буџетски корисници, како и прометот на добра и услуги извршен кон буџетски корисници кој **се плаќа** со финансиски средства **од примени донации**, а со цел справување со Коронавирусот COVID-19.

1.1. Ослободување на промет и услуги за донации за COVID-19

Со предлог измените од член 24-б, се ослободува од ДДВ, **прометот на добра и услуги**, кои како донација се дадени на буџетски корисник за справување со Коронавирусот Covid-19.

За стекнување на правото на ослободување од ДДВ, давателот на донацијата треба да обезбеди потврда од страна на буџетскиот корисник за примената донација, пропишана согласно Правилникот за формата, содржината и начинот на издавање на писмена потврда за донации во јавните дејности.

Потврдата, може да биде разменета меѓу давателот на донацијата и примателот на донацијата во електронска форма и по електронски пат (pdf и сличен формат, кој може да се отпечати) или во хартиена форма.

ДАНОК НА ДОДАДЕНА ВРЕДНОС

Давателот на донацијата води евиденција за дадената донација по примател на донација, број на потврда за примена донација, договор за донација, краток опис на донацијата и вредност на дадената донација во добра и услуги.

За прометот на добра и услуги кои како донација се дадени на буџетски корисник, коишто се ослободени согласно член 24-б став 1, вршителот на промет во факту-рата го наведува основот за ослободувањето од ДДВ.

Пример, ослободено од ДДВ по основ на донација, согласно член 24-б.

1.2 Донации во вид на Финансиски плаќања за набавки на стоки и услуги поврзани со COVID 19

Согласно предлог измените се пропишува ослободување од ДДВ, за прометот на добра и услуги извршен кон буџетски корисник, заради справување со Корона вирусот COVID-19, за кое плаќање се користат финансиски средства од примени донации на буџетски корисник, согласно одредбите од член 24-в.

За ослободувањето од ДДВ на прометот, кој се плаќа со средства од донации за COVID 19, вршителот на промет треба да обезбеди изјава од буџетскиот корисник во која изјавува под целосна кривична и материјална одговорност дека прометот се плаќа со донирани финансиски средства.

Вршителот на прометот води евиденција за прометот на добра и услуги кон буџетскиот корисник.

За прометот на добра и услуги извршен кон буџетски корисник кој се плаќа со финансиски средства од примени донации на буџетски корисник коишто се ослободени од ДДВ, вршителот на промет во фактурата го наведува основот за ослободувањето од ДДВ.

2. НОВИ УСЛУГИ КОИ СЕ ОДАНОЧУВААТ СО 5%

Данокот на додадена вредност се пресметува со примена на пропорционални даночни стапки врз даночната основа за оданочивиот промет на стоки и услуги и увоз и тоа:

1. според општата даночна стапка од 18%;
2. според повластената даночна стапка од 5%.

Со предлог измените на Законот за ДДВ се предлага воведување и на повластена ДДВ стапка од 10%.

Наведеното значи дека прекинува праксата на примена на единствена повластена ДДВ стапка од 5% и се воведува покрај 5% и повластена стапка од 10%.

Членот 30 се дополнува и проширува со точката 5, во која дополнително се вметнуваат услугите на занаетчи, кои се оданочуваат со повластена ДДВ стапка од 5%.

Согласно одредбите од член 30, повластената даночна стапка од 5% се применува врз прометот и увозот на:

1. Производи за човечка исхрана;
2. Вода за пиење од јавните системи за снабдување и одведување на урбаните отпадни води и вода за наводнување на земјоделско земјиште;
3. Публикации и тоа: книги, брошури и слични печатени материјали, весници и други периодични публикации, детски сликовници, книги за цртање и боење за деца и картографски производи од секаков вид, освен публикации кои служат претежно за рекламни цели, како и публикации со порнографска содржина;
4. Семенски и саден материјал за производство на земјоделски растенија;
5. Губрива;
6. Средства за заштита на растенијата;
7. Фолии од пластична маса за употреба во земјоделството;
8. Земјоделска механизација;
9. Лекови вклучувајќи и лекови за ветеринарна медицина;
10. Машини за автоматска обработка на податоци и нивни единици (компјутери);
11. Термални сончеви системи и компоненти;
12. Медицинска опрема, помагала и други уреди чијашто намена е за олеснување или третирање на инвалидност исклучиво за лична употреба од страна на инвалидни лица.
13. Сурово масло за производство на храна за човечка исхрана;

ДАНОК НА ДОДАДЕНА ВРЕДНОСТ

14. Првиот промет на станбени згради и станови во оној дел во кој истите се користат за станбени цели и кој ќе се изврши во рок до пет години по изградбата;

15. Добиточна храна, адитиви за добиточна храна и жив добиток;

16. Бебешки производи, и тоа: креветче, количка, транспортер, релаксатор, седиште за во возило, када, хранилка, цуцла, шише и пелени за бебиња;

17. Училиштен прибор, и тоа: училишна торба (ранец), тетратка, молив, пенкало, блок, работна тетратка, боички, линијар, шестар, пластелин, острило, гума и коректор;

18. Пелети, печки на пелети и котли на пелети и

19. Топлинска енергија за греење.

Повластената даночна стапка од 5% се применува и на прометот на следниве услуги:

1. Превоз на лица и нивниот придружен багаж;

2. Софтвер за машини за автоматска обработка на податоци и нивни единици (компјутери);

3. Услуги за одржување на јавна чистота и отпремување на отпад;

4. Услуги на сместување (ноќевање) или сместување со појадок, полупансион или полн пансион, во сите видови на комерцијални угостителски објекти и

5. Занаетчиски услуги коишто се вршат од страна на занаетчи, коишто се запишани во занаетчиски регистар согласно Закон за занаетчиство, и тоа:

(а) Поправка на:

- велосипеди;

- чевли и производи од кожа;

- облека и постелнина за

домаќинството (вклучувајќи крпење и прекројување) и

(б) фризерски услуги.

Владата на Република Македонија поблиску ги определува добрата и услугите кои подлежат на повластена стапка на данокот на додадена вредност.

3. НОВА ПОВЛАСТЕНА ДАНОЧНА СТАПКА ОД 10%

Со предлог измените на Законот за ДДВ, се предлага примена на повластената ДДВ стапка од 10% за угостителските услуги за продажба на храна и пијалоци кои се консумираат во угостителските објекти и кетеринг услугите. Наведената ДДВ повластена стапка од 10% нема да се применува за прометот на алкохолните пијалоци.

Согласно одредбите од предлог законот со одредбите до новововедениот член 30-а, се пропишува оданочување на наведениот промет со повластена ДДВ стапка за угостителските услуги.

Повластената ДДВ стапка од 10% се применува на услуги на предавање на храна и на пијалаци за консумација на лице место и кетеринг услуги, со исклучок на алкохолни пијалоци (согласно член 30-а).

Владата на РС Македонија поблиску ги определува услугите со повластена даночна стапка од 10% на ДДВ за услугите на предавање на храна и на пијалаци за консумација на лице место и кетеринг услуги, со исклучок на алкохолни пијалаци.

4. ИЗВЕШТАЈ ЗА ПРИМЕН ПРОМЕТ ПО ЧЛЕН 32-А ОД ЗАКОНОТ ЗА ДДВ

Согласно одредбите од член 41-б од Законот за ДДВ, до сега Извештај за извршен промет за кој се пренесува ДДВ обврската на приметелот на прометот, поднесуваше даночниот обврзник вршител на прометот. Односно, даночниот обврзник кој врши промет на добра и услуги за кој даночен должник е даночниот обврзник кон кого е извршен прометот, согласно со членот 32-а од законот, има обврска да изготви извештај за извршените промети на добрата и услугите од членот 32-а од Законот.

Даночниот обврзник (вршителот на прометот) го доставува извештајот (ДДВ ИПДО), заедно со даночната пријава, до надлежниот даночен орган за прометите извршени во периодот за кој се однесува даночната пријава.

Согласно предлог измените на Законот за ДДВ, со одредбите од член 41-

ДАНОК НА ДОДАДЕНА ВРЕДНОС

б, и даночниот обврзник **примател на прометот** на добра и услуги за кој е даночен должник согласно **членот 32-а** од законот, има обврска да изготви извештај за примени промети од членот 32-а од законот.

Даночниот обврзник (вршителот на промет по член 32-а) го доставува извештајот ДДВ ИПДО, заедно со даночната пријава, до надлежниот даночен орган за прометите извршени во периодот за кој се однесува даночната пријава, а извештајот даночниот обврзник (примател на промет по член 32-а), го доставува заедно со даночната пријава, до надлежниот даночен орган за примени промети во периодот за кој се однесува даночната пријава.

Рокот и начинот на поднесување на извештајот остануваат исти, како за примателот така и за вршителот на прометот, согласно одредбите од член 32-а од Законот за ДДВ.

Министерот за финансии ги пропишува формата и содржината на извештаите за извршениот промет од страна на вршителот и од страна на примателот на промет со пренесена ДДВ обврска (промет согласно член 32-а).

5. ПЛАЌАЊЕ НА ОБВРСКАТА ЗА ДДВ

Даночниот обврзник е должен за секој даночен период да го плати данокот кој го пресметал согласно одредбите од законот за ДДВ, кој рок се продолжува за 5 дена.

Данокот пресметан и пријавен за соодветниот даночен период, даночниот обврзник го плаќа во роковите пропишани со законот, во кои се поднесува даночната пријава, односно најкасно до 25 во месецот за претходниот месец или тромесечие.

Согласно предлог измените на Законот, данокот пресметан и пријавен за соодветниот даночен период, даночниот обврзник го плаќа најдоцна во рок од пет дена по истекот на роковите со кои се пропишува рокот за поднесување даночната пријава, односно до 30-ти во месецот.

Наведениот рок не се менува за ДДВ кој го утврдува надлежен орган, врз основа на Решение за ДДВ.

Даночниот обврзник е должен данокот утврден со Решение од УЈП (според член 42 од законот) да го плати во рок од 15 дена по денот на приемот на решението за утврдување на данокот.

Согласно одредбите од член 42 од законот, надлежниот даночен орган со решение ќе го утврди данокот на додадена вредност за соодветниот даночен период, ако:

1. даночниот обврзник не поднесе даночна пријава во пропишаните рокови;

2. данокот не е правилно пресметан, или ако не одговара на реално остварениот промет и

3. се утврди со контрола дека евиденцијата на даночниот обврзник е нецелосна или содржи неточни податоци.

Даночниот обврзник е должен данокот за плаќање да го уплати на сметките утврдени со посебни прописи.

Данокот на додадена вредност при увозот се плаќа во исто време кога се плаќаат царинските давачки.

Наплата на данокот при увоз, го врши надлежниот царински орган и истиот посебно го искажува во царинската декларација.

Добрата можат да бидат ослободени од царинскиот надзор само по плаќање на данокот на додадена вредност.

Царинскиот орган е должен наплатениот данок да го уплати на сметка на државниот буџет во рок од три дена од неговата наплата.

Со цел да се избегнат тешкотиите при увозот, се овластува министерот за финансии да утврди во кои случаи и под кои околности може да се одложи плаќањето на данокот на додадена вредност при увозот и истовремено да се одбие истиот како претходен данок во истиот даночен период, во кој настанал.

6. ВРАЌАЊЕ НА ДДВ

Согласно одредбите од предлог измените се вршат дополнувања на одредбите за враќањето на ДДВ, пребивањето со даночна обврска или даночно побарување од друг субјект и постапките по тој основ.

Согласно одредбите од член 45 од Законот за ДДВ, ако износот на

ДАНОК НА ДОДАДЕНА ВРЕДНОСТ

претходниот данок во одреден даночен период е поголем од износот на данокот кој е пресметан за прометот кој го извршил, како и за прометот за кои тој е даночен должник според членот 32-а од овој закон, разликата му се враќа на даночниот обврзник врз основа на негово барање кое го искажува во даночната пријава. Ако даночниот обврзник не искаже такво барање, разликата се пренесува како даночна аконтација за следниот даночен период.

Разликата на данокот за која е истакнато побарување за враќање во ДДВ пријавата се враќа во рок од 30 дена по денот на поднесувањето на даночната пријава.

Доколку надлежниот даночен орган е оневозможен да изврши контрола на даночната пријава по вина на даночниот обврзник, рокот за враќање на ДДВ од 30 дена од денот на поднесувањето на ДДВ пријавата, почнува да тече дури откако се создадени услови за спроведување на контролата.

Согласно одредбите од предлог измените на член 45 став 1, ако износот на претходниот данок во одреден даночен период е поголем од износот на данокот кој е пресметан за прометот кој го извршил, како и за прометот за кои тој е даночен должник според членот 32-а од овој закон, разликата му се враќа на даночниот обврзник врз основа на негово барање кое го искажува во даночната пријава.

Бараната разлика нема да се врати на даночниот обврзник доколку во даночната пријава е искажано барање за отстапување на разликата на данокот за намирување на даночни обврски на друг даночен обврзник, а доколку бараната разлика е поголема од износот кој се користи за намирување на даночните обврски на друг даночен обврзник, тогаш остатокот ќе се врати на даночниот обврзник.

Барањето за отстапување на разликата на данок може да се искаже во даночната пријава само доколку даночниот обврзник нема долгови по други јавни давачки.

Доколку даночниот обврзник не искаже барање за враќање или барање за отстапување на разликата искажана во даночната пријава, таквата разлика се пренесува како даночна аконтација за следниот даночен период.

7. ИЗДАВАЊЕ НА ЕЛЕКТРОНСКИ ФАКТУРИ ВО PDF ИЛИ ДРУГ ФОРМАТ

Согласно одредбите до член 53-в од предлог законот се предвидува можност на издавање на фактури во електронска форма во pdf или друг електронски формат.

Досегашните фактури под терминот на електронски фактури не ги вклучуваат фактурите во pdf формат или друг електронски формат, туку само фактурите кои имаат електронски потпис.

За фактура издадена во електронска форма се смета фактурата која е издадена како електронски документ.

Примателот на фактура дава согласност со своја експлицитно изразена волја во хартиена форма дека приемот на фактурите ќе го извршува во електронска форма.

Фактурата во електронска форма мора да ги задоволи следните барања:

- да биде обезбедена автентичноста на потеклото на фактурата на начин што примателот на фактурата може недвосмислено да утврди дека таа фактура е испратена од издавачот на фактурата,

- да биде обезбеден интегритетот на содржината на фактурата на начин што применетата технологија и процедури да оневозможуваат промена на податоците во фактурата,

- да биде обезбедена читливост на фактурата, односно визуелна и разбиралива слика на издадената фактура на компјутерскиот екран или други електронски уреди на еднаков начин како и на хартија.

Барањата се обезбедуваат со потпишување на фактурата со примена на електронски потпис, кој е заснован на квалификуван сертификат кој е уреден со Законот за податоците во електронски облик и електронски потпис.

Со предлог измените за фактура во електронска форма покрај фактурите издадени согласно член 53-б од законот се сметаат и фактура во електронска форма (pdf или друг електронски формат), која ги содржи сите елементи согласно со член 53 став (10) од овој закон и е доставена по електронски пат до примателот на прометот.

Вршителот на промет, кој ја издава електронската фактура во pdf формат, е должен да го извести примателот на прометот, преку електронска пошта, електронска порака и/или на друг начин дека фактурите и другите документи ќе ги издава во електронската форма (pdf или друг електронски формат).

Вршителот на прометот кој нема да го извести примателот на прометот ќе продолжи да издава фактури и други документи во хартиена форма.

Примателот на прометот во рок од 10 дена од приемот на известувањето за електронска фактура во pdf или друг електронски формат, има право да го извести издавачот на фактурата дека ја одбива формата на достава.

Доколку по истекот на 10 дена од применото известување, за достава на фактура во pdf или друг електронски формат, примателот на прометот не ја одбие формата на достава, ќе се смета дека е согласен доставата на фактури да се врши на предложениот електронски начин од страна на доставувачот.

Фактурите во pdf или друг електронски формат на примателот на фактурата му даваат право на одбивка на претходниот данок согласно овој закон.

Фактурата во електронска форма мора да ги исполнува следните барања од член 53-б став 3 од законот за ДДВ:

- да биде обезбедена автентичноста на потеклото на фактурата на начин што примателот на фактурата може недвосмислено да утврди дека таа фактура е испратена од издавачот на фактурата,

- да биде обезбеден интегритетот на содржината на фактурата на начин што применетата технологија и процедури да оневозможуваат промена на податоците во фактурата,

- да биде обезбедена читливост на фактурата, односно визуелна и разбирлива слика на издадената фактура

на компјутерскиот екран или други електронски уреди на еднаков начин како и на хартија.

9. ПРЕОДНИ ОДРЕДБИ ЗА ВАЖЕЊЕ НАОДРЕДБИТЕ ОД ПРЕДЛОГ ИЗМЕНИТЕ

Со предлог законот се предвидени временски ограничувања на ослободувањата од ДДВ за донациите, за времетраењето на продолжениот рок за плаќање на ДДВ-то и за издавање на електронските фактури во pdf или друг електронски формат.

9.1 Примена на ослободување од ДДВ за донациите за COVID 19

Со предлог законот за измена на законот за ДДВ се предвидува и ограничување на важењето на законските измени кои се однесуваат за ослободувањето на прометот по основ на дадени донации во стоки и услуги спрема јавните субјекти со кои се спречува ширењето на COVID 19.

Истоветен рок е одреден и за ослободувањата по основна финансиските средства со кои се врши плаќање на донациите спрема јавниот сектор наменети за спречување на ширењето на COVID 19.

Рокот на важење на ослободувањата за наведените донации и финансиските средства е **со примена до 31 декември 2021 година.**

9.2 Времетраење на плаќање на ДДВ по истекот на петтиот ден од денот на поднесената ДДВ пријава

Со предлог измените рокот за плаќањето на ДДВ обврска се утврдува на 30 во месецот во кој обврзникот има обврска да поднесе ДДВ пријава.

Со предлог законот се определува ограничување на примена на одредбата за продолжениот рок на плаќање на ДДВ.

Продолжените рокови, за плаќање на ДДВ обврска, од пет дена сметано од 25-ти во месецот за кој обврзникот има обврска да поднесе ДДВ пријава, **ќе се применуваат до 31 декември 2021 година.**

**9.3 Примена на издавањето на
електронски фактури во pdf
или друг електронски формат**

Со предлог измените за фактура во електронска форма покрај фактурите издадени согласно член 53-б од законот се сметаат и фактура во електронска форма (pdf или друг електронски формат), која ги содржи сите елементи согласно со член 53 став (10) од законот и е доставена по електронски пат до примателот на прометот.

Овој вид на фактури се ограничува за издавање **до 31 декември 2021 година**.

**9.4 Примена на одредбите од
предлог законот од 01.01.2021**

Одредбите со кои занаетчиските услуги се оданочуваат со 5%, одредбите за воведувањето на новата повластена стапка од 10%, одредбите за изготвувањето на извештајот за примен промет со пренесена ДДВ обврска по член 32-а, како и одредбите со кои се воведува барањето за пребивање на побарувањето за ДДВ со обврска од друг ДДВ обврзник ќе започнат да се применуваат **од 1 јануари 2021 година**.

ВРЕДНОСНИ УСОГЛАСУВАЊА И ОТПИСИ НА ПОБАРУВАЊА ОД КУПУВАЧИТЕ

ВОВЕД

Приближувајќи се кон крајот на оваа обременета, макотрпна деловна година, во која многу претприемачи имаат големи потешкотии во одржување на ликвидноста и наплата на побарувањата, корисно е на време да потсетиме на условите под кои е можно да се спроведе вредносно усогласување и отпис на пооделни ненаплатени побарувања од купувачите.

Тоа треба да се направи првенствено од аспект на данокот на добивка – да се утврди дали станува збор за даночно признат или даночно непризнат расход, а исто така треба да се разгледаат и сметководствените постапки во врска со тоа.

Во подготвителните работи на составување на годишните финансиски извештаи, извршување на пописот и поднесување на пријавите за оданочување со данокот на добивка, се носи и одлука за вредносно усогласување и отпис на неплатените побарувања од купувачите.

Треба да се провери дали е контактирано со купувачите кои доцнат со плаќањето, дали се пратени писмени опомени, и во случај на неможност околу договорот на наплатата – дали се активирани инструменти за осигурување на плаќањето (на пример бланко меница и друго), односно дали е покрената постапка на извршување или тужење.

На последниот ден од деловната година со купувачите (и добавувачите) треба да се конфирмираат салдата.

Кога станува збор за помали суми “на затворање” на побарувањата од купувачите, понекогаш токму преку конфирмациите се откриваат грешките во книжењата, спроведувани во тек на цела година.

Книжењата на вредносните усогласувања и отписите на побарувањата од купувачите во финансиското сметководство има за последица намалување на имотот на трговското друштво (во вид на на-

малување на побарувања) и зголемување на трошоците, кои не мораат секогаш да бидат даночно признати расходи, од аспект на оданочувањето.

Тоа значи дека поради трошоците за вредносно усогласување, секако ќе се намали сметководствената добивка, но нивното влијание на даночната основица ќе зависи од тоа дали станува збор за даночно признат или непризнат расход.

Многу е важно, при донесување на одлуките за вредносно усогласување на пооделни побарувања да се утврди нивниот “даночен третман”.

Меѓутоа, вредносното усогласување на побарувањата, кои не се наплатени во законскиот рок и дефинитивните отписи на овие побарувања, кои се потврдиле како ненаплатени, не се спроведуваат исклучиво со цел да се плати помал данок на добивка, туку и поради објективно известување.

Ако ненаплатените и застарените побарувања се задржат во билансот, имотот на трговските друштва е преценет, а последица на тоа може да бидат скриени загуби. Аналогно на тоа може да бидат преценети и приходите – ако станува збор за сомнителни и спорни побарувања од продажба на стоки и услуги во тековната деловна година.

1. РОКОВИ ЗА ИСПОЛНУВАЊЕ НА ПАРИЧНИТЕ ОБВРСКИ

Според Законот за финансиска дисциплина (“Службен весник на РМ” 187/13, 201/14, 215/15 и 124/19), во деловна трансакција меѓу економските оператори од приватниот сектор не може да се предвиди рок за исполнување на обврските, подолг од 60 дена.

По исклучок, во деловната трансакција меѓу економските оператори од приватниот сектор, може да се предвиди рок подолг од 60 дена, но не подолг од 120 дена, доколку постои изречна писмена согласност од двете страни.

Рокот започнува да тече, првиот нареден ден од денот:

1) кога должникот ја примил фактурата, односно друго барање за плаќање од доверителот, кој ја исполнил својата договорна обврска;

2) кога доверителот ја исполнил својата обврска, односно извршил испорака на договорената стока, услуга или работа, а притоа не може да се утврди денот на приемот на фактурата или друго соодветно барање за плаќање;

3) кога доверителот ја исполнил својата обврска, односно извршил испорака на договорената стока, услуга или работа, а должникот ја примил фактурата или друго соодветно барање за плаќање пред доверителот да ја исполни својата договорна обврска или

4) на истекот на рокот за преглед и потврдување на стоките и услугите, односно прием на извршените работи, ако со закон или договор е предвидена постапка за преглед, потврдување или прием со која се утврдува сообразноста на стоките, услугите и работите, а должникот ја прими фактурата или соодветното барање за исплата пред или на денот на потврдувањето, при што рокот за преглед на предметот не може да биде подолг од 30 дена од денот на приемот на стоката или доколку по исклучок кој произлегува од специфичностите на стоките, услугите и работите или од природата на договорот не е предвиден подолг рок.

Во договор меѓу субјект од јавниот сектор и економски оператор од приватниот сектор, не може да се предвиди рок за исполнување на обврските, подолг од 60 дена, во случај кога субјектот од јавниот сектор се јавува како должник.

По исклучок, рокот за исполнување на обврските, меѓу субјект од јавниот сектор и економски оператор од приватниот сектор, во случај кога субјектот од јавниот сектор се јавува како должник, може да биде подолг од 60 дена, ако се работи за договор, чиј предмет е повеќегодишна јавна набавка.

Рокот за исполнување на обврски започнува да тече од денот утврден како за приватниот сектор.

Субјектите од јавниот сектор чии сметки се во рамките на трезорската сметка на Министерството за финансии се должни барањето за плаќање на доставаните фактури спрема економски оператор од приватниот сектор до трезорот во Министерството за финансии да го достават заклучно со триесеттиот ден од денот кога започнува да тече рокот.

Министерството за финансии е должно да ги исплати средствата на кои гласи доставената фактура на сметката на економскиот оператор од приватниот сектор во рок од 30 дена од денот на поднесувањето на барањето за плаќање во трезорските канцеларии.

Во случај кога рокот за плаќање не е утврден во деловната трансакција меѓу економските оператори од приватниот сектор, односно меѓу субјектите од јавниот сектор и економските оператори од приватниот сектор, или кога договорите содржат ништовна одредба во однос на рокот за плаќање, должникот треба да ги исполни своите обврски во рок од 30 дена од денот утврден за приватниот сектор.

2. АНАЛИТИЧКА ЕВИДЕНЦИЈА НА КУПУВАЧИТЕ

Побарувањата од купувачите се евидентираат како во аналитичкото книговодство на купувачите така и во финансиското книговодство, збирно на сметка на главната книга на konto 120-Побарување од купувачи.

Во аналитичкото книговодство се води аналитичка евиденција на купувачите како во земјата така и во странство. За секој купувач поединечно се води евиденција за:

- состојбата и промената на побарувањата,
- за датумот на настанување на должничко доверителните односи,
- датумот на доспевање на побарувањата,
- за конфирмација на салдата,
- спорните побарувања,

- проценка и исправка на вредноста на побарувањата,
- за побарувањата кои не се наплатени во предвидените рокови.

Целта на аналитичката евиденција е да се осигурат податоци, за потребите на различни облици на известување, насочени кон водење на деловна и финансиска политика, покренување на постапки за наплата, како и контрола и ревизија на работењето.

Во аналитичкото книговодство на купувачите, задолжувањата се спроведуваат на основ на следните книговодствени документи:

- спецификација на побарувањата на одреден датум,
- излезни сметки,
- информации за книжењата,
- друга документација како што се пресметки на затезна, камата, исправи за плаќање на судски трошоци,

додека одобрувањата се спроведуваат на основ на:

- извод од жиро сметка,
- примени чекови,
- меници,
- благајничка уплатница,
- изјава за пребивање и слично.

3. УСОГЛАСУВАЊЕ НА АНАЛИТИЧКАТА ЕВИДЕНЦИЈА НА КУПУВАЧИТЕ

Пред составувањето на годишните финансиски извештаи, во аналитичкото книговодство на купувачот, се спроведуваат усогласувања и тоа на:

- усогласување со главната книга;
- усогласување на годишниот попис на побарувањата;
- усогласување со купувачите.

3.1. Усогласување со главната книга

Усогласување на аналитичката евиденција на купувачите со главната книга, се врши со споредба на прометот и состојбата на аналитичките конта, со соодветните конта на главната книга.

Збирниот долговен и побарувачки промет, т.е. салдата на аналитичката сметка на купувачите, мора да одговара со синтетичката сметка 120 - Побарувања од купувачи.

3.2. Попис на побарувањата

Пописот на побарувањата се врши спрема книговодствената состојба на ден 31 декември, после спроведувањата на сите книжења кои се однесуваат на деловните настани од таа година.

Усогласување со состојбата на 31.12, врши пописната комисија на тој начин, што за секој купувач, утврдува:

- дали побарувањата се книжени на основ на веродостојна документација;
- и постои ли за нив пишана согласност:

Задачата на пописната комисија, е во пописните листи да ги запише податоците за побарувањата на купувачите од земјата и за странство (странските треба да се во домашна и странска валута).

Од аналитичката книговодствена евиденција, треба са се утврди нивната веродостојност и реалност на наплатата, да се идентификуваат застарените побарувања и да се проценат тешко наплативите, односно сомнителните и спорните побарувања. Овие побарувања при попис се евидентираат на посебни пописни листи и во прилог се дава предлог за вредносно усогласување - исправка на вредноста или отпис.

3.3. Усогласување со купувачите - потврда на салдата

Точноста на книговодствената состојба на побарувањата од купувачите на ден 31.12, се проверува и со потврда на салдата од страна на купувачите (должниците).

Данок на добивка

Во пракса најчесто се спроведува со ИОС - Извод на отворени ставки (конфирмација).

Потврдата на салдата на отворени ставки, односно долговите во сметководствена смисла е доказ за веродостојноста на побарувањата од купувачите, односно е потврда за реалноста на искажаните приходи по тој основ. Потврдата на салдата потпишани од страна на лицето овластено во трговското друштво е значајно при утврдување на роковите на застапеност за секое поединечно побарување.

За значењето на усогласување на салдата на побарувањата од купувачите, говори и фактот дека потврдата на салдата на побарувањата на купувачите е еден од општоприфатените ревизорски постапки, која задолжително се применува.

Постапката за конфирмација на салдата, според ревизорските стандарди не мора да се применуваат кај побарувањата од купувачите, кои се безначајни за финансиските извештаи, т.е. кога на основ на претходните искуства може да се утврди дека процентот на одговорите нема да биде задоволителен, а доказите собрани со други тестови на докажување, се доволни за смалување на ревизорскиот ризик.

Ако купувачот го потврди износот на долгот спрема комитентот, тоа е доволен доказ за веродостојност на побарувањето.

Во пракса се користат два вида на конфирмации на салдата, позитивни или негативни.

Позитивните конфирмации на салдата се користат вообичаено во случај на поголеми салда, додека пак негативните конфирмации се користат кај поголем број на купувачи со помали салда.

Во пракса најчесто се користат во комбинација и позитивните и негативните конфирмации на начин да **позитивните** конфирмации на салда се праќаат на оние купувачи кои имаат **голем долг**, а **негативните** конфирмации за салда на купувачите со **мал долг**.

За **позитивните** конфирмации на салдата, купувачот мора да изјави **дали се слага** или не, со наведениот износ на долгот спрема комитентот, додека спрема **негативните** конфирмации на салдата од

купувачите се бара одговор **само доколку** има **неслагање** со износот на долгот спрема комитентот.

Конфирмацијата на салдата на побарувањата, може да се испраќаат на крајот на годината или во пократки временски периоди. Приговорите на купувачите во врска со разликите во евидентираното салдо и салдото кое купувачот го потврдил, се анализираат како би се утврдиле причините за настанување на разликата.

Приговорите се најчесто последица на временската разлика во евиденцијата на деловните настани (на пр. стоката на купувачот е испорачана во последниот ден од периодот, продавачот ја евидентира како приход од продажба за тековниот период а купувачот кој ја примил ја евидентира во идниот период како набавка).

ПРИМЕРИ НА ПРИГОВОРИ НА КОНФИРМАЦИЈА НА САЛДАТА

Купувачот не ја примил стоката	Временски разлики; Стоката е испорачана на погрешен купувач; Фактурата е испратена на погрешен купувач; Фиктивен приход од продажба.
Комитентот не го евидентирал плаќањето	Временски разлики; Плаќањето е книжено на погрешна сметка; Проневера на пари.
Грешка во обработка на податоците	Неточна количина или цени; Грешка при евиденцијата.
Спорни износи	Спорна цена на стоката; Стоката не ја задоволува спецификацијата; Оштетена стока при превозот.

4. РОКОВИ НА ЗАСТАРЕНОСТ КАЈ ПОБАРУВАЊАТА

Во текот на еден репродукционен циклус на фирмата, побарувањата од купувачите настануваат на крајот од тој циклус, па оттаму следува дека и оваа категорија спаѓа во групата на обртни средства.

Побарувањата од купувачите ќе настанат ако ефикасно се изврши продажба на производите или услугите и притоа купувачите се задоволни од нивното купување. Како и сите групи на обртни средства, така и побарувањата од купувачите имаат преоден облик во репродукциониот циклус.

Законот за облигациони односи (“Службен весник на РМ” 18/01...4/02..161/09), во членовите од 349 до 382, ја дефинира застареноста на побарувањата.

Фактички, со застареност престанува правото да се бара присилно исполнување на обврската.

Застареноста настапува кога ќе истече определеното време со закон во кое доверителот можел да бара исполнување на обврската.

Важно е да се потенцира дека судот не може да ја земе предвид застареноста, ако должникот не се повикал на неа, односно поинаку кажано застареноста не го поништува конкретното побарување, туку само дава право на должникот да не го плати истото, ако се повика на неговата застареност.

Така при евентуален спор, доколку правниот застапник на должникот не се повика на застареност, судот нема должност да го оспори побарувањето.

Застареноста почнува да тече првиот ден по денот кога доверителот имал право да бара исполнување на обврската, ако за одделни случаи со закон не е пропишано нешто друго,

Ако обврската се состои во тоа нешто да не се стори, да се пропушти или трпи, застареноста почнува да тече првиот ден од денот кога должникот постапил спротивно на обврската.

Додека, таа настапува, кога ќе истече последниот ден од времето определено со закон.

Кога ќе застари главното побарување, тогаш се застарени и споредните побарувања, како што се побарувањата на камати, трошоци, договорна казна.

Важно е да се знае дека со каков било правен акт (на пример договор), не може да се определи подолго или пократко време на застареноста од она време што е определено со закон ниту пак може да се определи дека застареноста нема да тече за некое време.

Должникот не може да се откаже од застареноста пред да измине времето определено за застареност но доколку даде писмено признание на веќе застарена обврска тогаш тоа се смета како откажување од застареноста. Исто дејство има давањето на залог или некое друго обезбедување за застарено побарување.

Ако должникот исполни застарена обврска, нема право да бара да му се врати она што го дал, дури и ако не знаел дека обврската е застарена.

4.1. Рокови на застареност кај различни типови на побарувања

Меѓусебните побарувања на договорните страни од договорите во прометот на стоки и услуги, како и побарувањата на надомест за издатоци направени во врска со тие договори, застаруваат за три години.

Застарувањето тече одвоено за секоја испорака на стоки, извршена работа или услуга.

Побарувањата на повремени давања кои стасуваат годишно или во пократки определени временски периоди (повремени побарувања), па било да се работи за споредни повремени побарувања, како што е побарувањето на камати, било да се работи за такви повремени побарувања во кои се исцрпува самото право, како што е побарувањето на издржување, исто така застаруваат за три години од стасаноста на секое одделно давање.

Истото важи за ануитетите со кои во еднакви однапред определени повремени износи се отплатуваат главнината и каматите, но не важи за отплатите во рати и за други делумни исполнувања.

Побарувањето на закупнина, било да е определено да се плаќа повремено, било во еден вкупен износ, застарува за три години.

Сите побарувања што се утврдени со правосилна судска одлука или со одлука на друг надлежен орган (на пример УЈП), или со порамнување пред суд или пред друг надлежен орган, застаруваат за десет години, па и оние за кои законот инаку предвидува пократок рок на застареност.

Меѓутоа, сите повремени побарувања што произлегуваат од такви одлуки или порамнувања и стасуваат во иднина, застаруваат во рокот предвиден за застареноста на повремените побарувања.

За една година застаруваат:

- побарувањето на надомест за испорачана електрична и топлотна енергија, гас, вода, за оџачарски услуги и за одржување на чистота, кога испораката, односно услугата е извршена за потребите на домаќинството;

- побарувањето на радиостаница и радио-телевизиска станица за употреба на радио-приемник и телевизиски приемник;

- побарувањето на пошта, телеграф и телефон за употреба на телефон и на поштенски преградоци, како и другите нивни побарувања што се наплатуваат во тримесечни или во пократки рокови и

- побарувањето на претплата на повремена публикација, сметајќи од истекот на времето за кое е наратана публикацијата.

Застарувањето тече иако се продолжени испораките или услугите.

Понатаму, ЗОО определува посебни рокови на застареност кај договорите за осигурување, побарувањата за надомест на штета и побарување на надомест на штета причинета со кривично дело, но на овие специфични побарувања нема да се осврнеме во овој напис.

Општиот рок на застареност кај остантите видови на побарувања е пет години, ако со закон не е определен некој друг рок на застареност.

5. СМЕТКОВОДСТВЕН ТРЕТМАН НА ПОБАРУВАЊАТА

Побарувањата претставуваат средства од кои друштвото очекува идни економски користи (најчесто преку нивно впаричување).

Тие се последица на секојдневните деловни настани и трансакции на друштвото.

Ова оттаму што, кога стоките и услугите кои друштвото ги продава, ги продава со можност за одложено плаќање, настануваат побарувања.

Одложената наплата е стандарден начин на продажба во денешно време, така што и постоењето на побарувања во деловните книги на друштвата е вообичаена појава.

МСС 39 – Финансиски инструменти: признавање и мерење, заедно ги дефинира и заемите и побарувања како недеривативни финансиски средства со фиксни или утврдливи плаќања, кои не котираат на активниот пазар, а кои не се:

- оние средства кои ентитетот има намера веднаш или во краток рок да ги продаде, и кои треба да се класифицирани како средства кои се чуваат за тргување, и оние средства кои при почетното признавање ентитетот ги назначил како средства според објективна вредност преку добивка или загуба;

- оние средства кои при почетното признавање ентитетот ги назначил како средства расположливи за продажба и

- оние средства за кои имателот можеби нема суштински да го поврати почетното вложување во целост, а причината нема да биде влошување на кредитната способност, и кои треба да бидат класифицирани како расположливи за продажба.

Во пракса побарувањата најчесто се делат според рокот на доспевање.

Така, по рокот на доспевање побарувањата може да бидат и долгорочни (со подолг рок на доспевање од една година) и како што почесто се среќаваат во нашата пракса краткорочни (со рок на доспевање до една година).

Краткорочните побарувања се веднаш по готовината, најликвидните средства кои стојат на располагање на една компанија. Тие се резултат на највообичаените купопродажни трансакции кои ги склучуваат деловните субјекти.

Краткорочните побарувања од домашни неповрзани ентитети во македонската сметководствена пракса, согласно нашиот сметковен план се бележат на сметка 120.

Истите, по нивното првично евидентирање може целосно да бидат отписани (комплетен отпис од сметка 120) или да бидат вредносно усогласени преку одобрување на сметка 129.

При сметководствената евиденција на деловните настани побарувањата, во нивниот нето износ без вклучени индиректни даноци (како на пример ДДВ) и други давања, претставуваат приход за ентитетот.

Од друга страна пак, отписот на побарувањата или вредносното усогласување на побарувањата, претставува трошок за ентитетот кој ги отпишува истите.

Одлуката за вредносно усогласување или целосен отпис на побарувањата може да е резултат на деловна политика за вредносно усогласување на побарувања постари од одреден период, заради намалена веројатност за нивна наплата, на законски одредби или пак на некои други економско – правни настани поврзани со должниците (на пример затворање на стечајна постапка на правен субјект – должник, без целосна или делумна наплата на побарувањата). Одлуката за вредносно усогласување, односно отпис на побарувањата, во никој случај не треба да биде подлежно на условување за нејзино донесување заради определени потреби за прикажување позитивни резултати од работењето.

6. ОТПИС И ВРЕДНОСНО

УСОГЛАСУВАЊЕ НА ПОБАРУВАЊАТА ОД КУПУВАЧИТЕ

Приходите од продажба на стока и извршување на услуги се признаваат, по правило, во периодот кога стоката е испорачана на купувачот, односно во периодот кога е извршена услугата.

Ако испорачаната стока и дадена услуга не ја наплатат до крајот на пресметковниот период, во билансот се прикажуваат како побарување од купувачи.

Во моментот на наплата, примената сума не претставува приход, туку од наплатената сума се одбива побарувањето од купувачите.

Меѓутоа, ако купувачот не ја плати својата обврска, се врши отпис со кој книговодствено се намалува вредноста на имотот преку зголемување на расходите. Освен трансакциите во малопродажбата кои се наплатуваат во готово, најголем број на трансакциите се наплаќаат дополнително и во договорени рокови (продажба на кредит, продажба со одложен рок на плаќање и слично).

Поради различни причини кои настануваат после трансакциите (проблеми со ликвидноста и сл), одреден број на купувачи ги измируваат своите обврски со закаснување или никогаш не ги измируваат, што е неопходно да се земе во предвид при мерење на приходите за одреден период.

Од аспект на веродостојноста на финансиските извештаи, важно е да се процени сигурноста на наплата на побарувањата од купувачите, па сообразно со тоа книговодствено се евидентираат како сигурни или спорни побарувања.

Со оглед на тоа што продажбата се книжи во корист на приходите, а на терет на побарувањата од купувачите, на крајот на пресметковниот период, потребно е да се изврши проценка на сумата на побарувањето за кое се користат одредени параметри, може да се оцени дека наплата, е неизвесна (сомнителни побарувања), т.е за сумата на тие побарувања да се спроведе ускладување на книжењата.

Данок на добивка

За секое побарување од купувачи, за кое одговорното лице, ќе процени дека наплатата е неизвесна, може да се изврши вредносно усогласување или отпис на побарувањата, без оглед на самата старост на побарувањата.

Секако, кај вредносното усогласување и отпис на побарувањата од купувачите, треба да се обрне внимание и на неговиот даночен аспект.

Сметководственото усогласување може да се спроведе со:

- a) метод на целосен отпис,
- b) метод на исправка на вредноста

a) метод на целосен отпис,

Кај методот на целосен отпис, за износот на сомнителните побарувања од купувачите кои се сметаат за ненаплатени, се намалува контото на побарувањата од купувачите, и тој износ се прикажува како расход.

Методот на целосен отпис, условен е со утврдување на пооделни ненаплатени побарувања, а се применува во случаите, кога ќе се процени дека побарувањата од пооделни купувачи не е можно да бидат наплатени.

Пример за целосен отпис на побарувањата:

Со анализа и проценка на побарувањата од купувачите, оценето е дека за побарување од купувачот "КК" ДОО во износ од 20.000 денари, настанала застареност и е донесена одлука за отпис, истото на ден 31.12 да биде отпишано.

Книжење во тековната година (на ден 31.12)

455 – Вредносно усогласување на краткорочните побарувања од купувачите	20.000
120 - Побарување од купувачи	20.000

Видливо е дека во наведениот пример, отписот на побарувањата се книжи веднаш како трошок, вредносно усогласување на побарувањата со одобрување на

контото побарување од купувачите. Ако наведеното отишано побарување, сепак се наплати во иднина, тогаш книжењето би требало да биде вака:

100 - Трансакциска сметка	20.000
765 - Приходи од наплатени отпишани побарувања	20.000

б) метод на исправка на вредноста

Со методот на исправка на вредноста, се проценува вкупната сума на ненаплатените побарувања, и се искажува како смалување на состојбата на контото побарување од купувачите во билансот и како расход во билансот на успех.

Кај овој метод, не се намалува директно контото побарување од купувачи, туку проценетата сума се искажува на контото вредносно усогласување на побарувањата од купувачи, така да во секој момент е можно да се утврди сумата која купувачот ја должи, како и делот за кој друштвото верува дека нема да биде платен.

Исправката на вредноста се користи во случаите кога постои веројатност дека одредено побарување, сепак ќе биде наплатено. На пример во судска постапка од стечајната маса.

Пример:

- 1) Побарувањето од купувачот "Трговец" ДОО во износ од 30.000 денари е утужено и во книговодствената евиденција на ден 31.12 е евидентирано вредносно усогласување преку контото: 129 – Вредносно усогласување на побарување од купувачите.

Книжење:

455 - Вредносно усогласување на побарување од купувачите	30.000
129 - Вредносно усогласување на краткорочни побарувања од купувачи	30.000

Данок на добивка

Ако купувачот делумно или во целост го подмири долгот во идниот период, се сроведува книжење на товар на контото вредносно усогласување на побарување од купувачите, а во корист на контото на приходи од дополнително наплатени побарувања од претходни години.

Пример:

- 1) Побарувањето од купувачот “Трговец” ДОО, кое е утужено и претходната година вредносно усогласено, наплатено е во целокупниот износ од 30.000 денари.

Книжење:

- 1) Купувачот го платил долгот на трансакциска сметка:

100 - Трансакциска сметка	30.000
120 - Побарување од купувачи	30.000

- 2) Евидентирање на приходите од наплатено побарување, кое е вредносно усогласено:

129 - Вредносно усогласување на побарување од купувачите	30.000
765 - Приходи од наплатени отпишани побарувања	30.000

истовремено:

1000 - Трансакциска сметка	30.000
1200 - Побарување од купувачи	30.000

Кога друштвото ќе процени дека одреден купувач никогаш нема да ја плати својата обврска, се книжи отпис на ненаплатеното побарување на начин што за истиот износ се смалува состојбата на контото 120 – Побарувања од купувачите, т. е. состојба на контото 129-Вредносно усогласување на побарување од купувачите. Спроведеното книжење нема да влијае на расходите, ниту на добивката за периодот во кој побарувањето е дефинитивно искнижено.

Пример:

Да претпоставиме дека побарувањето од купувачот “Трговец” ДОО во износ од 30.000 денари, не е наплатено поради тоа што е изгубен судскиот спор. Со оглед на фактот дека наведеното побарување е веќе евидентирано како расход од вредносното усогласување, потребно е само да се евидентира како книжење, намалување на контото 120 и 129 во износот од 30.000 денари.

Книжење:

129 - Побарување од купувачи	30.000
120 - Вредносно усогласување на побарување од купувачите	30.000

Напомена: Ако сепак се наплати искниженото отпишано побарување, потребно е да се спроведе следново книжење:

100 - Трансакциска сметка	30.000
765 - Приходи од наплатени отпишани побарувања	30.000

Кога друштвото треба да ги отпише побарувањата поради нивната застареност, има обврска да донесе и одлука за отпис на истите.

Пример за Одлука за отпис на побарувањата е дадена во прилог:

Данок на добивка

Согласно член 349 од Законот за облигациони односи (“Службен весник на РМ” 18/01, 4/02, 5/03, 84/08, 81/09, 161/09 и 123/13) Управителот на Друштвото _____ со седиште на ул. _____, на ден _____ година ја донесе следната:

О Д Л У К А за отпис на побарување

Член 1

Предмет на оваа одлука, претставува отпис на побарување од книговодствената евиденција на друштвото.

Член 2

Побарувањето што се отпишува произлегува од должничко-доверителен однос _____ врз _____ основа _____ на Договор _____ за _____ бр. _____ склучен на ден _____ година со должникот: _____.

Член 3

Отписот на побарувањето се врши врз основа на член 363 од Законот за облигациони односи (“Службен весник на РМ” 18/01, 4/02, 5/03, 84/08, 81/09, 161/09 и 123/13), поради ликвидација на должникот.

Член 4

Побарувањето е во износ од _____ денари, се отпишува во целост со што _____ не должи повеќе на _____.

Член 5

Оваа одлука стапува на сила од денот на донесувањето.

Член 6

Се задолжува стручната служба на друштвото, да ја спроведе одлуката и да ги превземе сите потребни мерки за нејзина реализација.

Скопје, _____ година

Управител
_____

ЛИКВИДАЦИЈА НА ДРУШТВАТА

ВОВЕД

Ликвидацијата е постапка која се спроведува кога друштвото има доволно финансиски средства **или други средства** за да ги покрие сите свои обврски.

Всушност, тоа е еден од начините на престанување на работа на некое претпријатие, каде преку постапка на впаричување на имотот на должникот или поделба на имотот меѓу доверителите, се брише друштвото од Трговскиот регистар.

1. ЛИКВИДАЦИЈА НА ДРУШТВОТО

Согласно член 538 од Законот за трговските друштва, ако не се отвори стечајна постапка над друштвото, по донесувањето на одлуката за престанување на друштвото се спроведува ликвидација.

Односно, ликвидација се спроведува доколку друштвото ги има подмилено сите јавни долгови по основ на даноци, пензиско, изнвалидско и здравствено осигурување, како и договори спрема трети лица-доверители, односно постојат доволно средства за намиравање на сите обврски на друштвото.

- *Ако од одредбите на ЗТД или од целта на ликвидацијата не произлегува нешто друго, до завршувањето на ликвидацијата се применуваат одредбите од Законот што важат за друштвата коишто не престанале.*
- *Ликвидацијата може да се спроведе по волја, со одлука на содружниците, односно на акционерите (доброволна ликвидација), или присилно – со одлука на судот (ликвидација со одлука на судот).*

2. ЛИКВИДАТОРИ

Ликвидацијата на јавно трговско друштво ја спроведуваат сите содружници како ликвидатори, а на командитно друштво и на командитно друштво со акции сите комплементари, ако со спогодба содружниците не им ја довериле на одделни содружници.

Двајца или повеќе наследници на починат содружник се должни да постават заеднички застапник.

Додека пак, ликвидацијата на друштво со ограничена одговорност и на акционерско друштво ја спроведуваат членовите на органот на управување, односно управителот на друштвото, во својство на ликвидатори.

Ликвидаторите можат во секое време да бидат разрешени од страна на содружниците, односно од собирот на содружниците или од собранието на друштвото.

2.1. Ликвидатори назначени од судот

Ако содружниците, односно акционерите не назначиле ликвидатор и ако со Законот е определено дека судот спроведува ликвидација на друштво по сила на закон, судот го назначува ликвидаторот.

На предлог на содружниците, односно на акционерите чиј заеднички удел, односно акции изнесува најмалку 20% од основната главнина, ако постојат значајни причини и ако предлагачите ги сторат веројатни значајните причини, судот може да назначи ликвидатори од листата на предложените лица од страна на содружниците, односно на акционерите.

Ликвидаторите, назначени од страна на судот имаат право на надомест на трошоците и на награда за нивната работа како ликвидатори. Ако не се сложат судски назначените ликвидатори и друштвото, судот ги утврдува надоместоците и наградите.

2.2. Упис во трговскиот регистар

Првите ликвидатори и нивните овластувања се пријавуваат заради упис во трговскиот регистар. Секоја промена заради упис во трговскиот регистар ја пријавуваат самите ликвидатори. Назначувањето и разрешувањето на ликвидаторите од страна на судот се запишуваат во трговскиот регистар по службена должност.

Ликвидаторите го доставуваат својот потпис заверен кај нотар до Централниот регистар на Република Македонија (ЗП Образец), само ако претходно не го сториле тоа, како членови на органот на управување или како управители.

2.3. Права и должности на ликвидаторите

Ликвидаторите се должни да ги довршат зделките што се во тек, да ги наплатат побарувањата на друштвото, да го впаричат другиот имот и да ги намират обврските спрема доверителите. Ако тоа го бара ликвидацијата, тие можат да склучуваат и нови зделки на друштвото во ликвидација. Покрај тоа, ликвидаторите можат, во согласност со содружниците, односно со акционерите и со доверителите, да отуѓуваат одделни објекти од ликвидациониот имот на одделни акционери и на содружници ако со тоа не се повредуваат правата на другите содружници, на акционерите и на доверителите. Ликвидаторите, во рамките на својот делокруг, ги имаат правата и должностите на органот на управување.

Ако друштвото има орган на надзор, ликвидаторите се под негов надзор.

2.4. Одговорност на ликвидаторот

Ликвидаторот е одговорен со сиот свој имот за штетата која ќе им ја причини на доверителите во текот на постапката за ликвидација. Доколку се именувани повеќе ликвидатори за причинетата штета тие одговараат солидарно. Ликвидаторот нема да одговара за штета кога на доверителот не му е исплатено побарувањето кое го пријавил по истекот на рокот за пријавување на побарувањето од членот

544 од ЗТД (15 дена од датумот на објавата), а за тоа ликвидаторот не знаел ниту пак можел да знае.

За штетата која ликвидаторот им ја причинил на акционерите или содружниците се применуваат прописите за одговорност за штета. Барање за надомест на штета до судот против лицето кое било ликвидатор, може да се поднесе во рок од една година по бришењето на друштвото од трговскиот регистар.

Правните дејствија кои се преземени во постапката на ликвидација не можат да се оспоруваат по бришењето на трговското друштво од трговскиот регистар.

2.5. Застапување на друштвото во ликвидација

Друштвото во ликвидација не може да влегува во правни односи со трети лица, освен со посредство на ликвидаторите. Согласно член 543 од Законот, ликвидаторите го застапуваат друштвото. Ако се поставени повеќе ликвидатори, тие колективно го застапуваат друштвото, освен ако со договорот за друштвото, односно со статутот поинаку не е определено. Ако постои обврска од давање изјава од трети лица спрема друштвото, доволно е таа да биде дадена пред еден од ликвидаторите.

Ликвидаторите овластени за колективно застапување можат да овластат ликвидатор и одделни ликвидатори за преземање определени работи или определени видови работи.

Поединечен ликвидатор може да овласти одделни лица за преземање определени работи или определени видови работи. Овластувањето за застапување не може да се ограничи. Ликвидаторите не можат да превземаат нови обврски од името на друштвото, ако тие не водат до гаснење на нереализирани правни односи. За дејноста на ликвидаторите анологно се применуваат правилата за наградување што се однесуваат за на наградување на управителот, односно членовите на органите за управување.

Ликвидаторите се потпишуваат така што кон фирмата на друштвото го додаваат додатокот, во ликвидација”.

3. ОБЈАВУВАЊЕ НА ЛИКВИДАЦИЈА

Ликвидаторот, по уписот во трговскиот регистар, без одлагање и во интервал не пократок од седум дена, а не подолг од 15 дена од уписот во трговскиот регистар, објавува дека друштвото е во ликвидација.

Објавата се врши на веб страницата на Централниот регистар на Република Македонија. Со објавата се повикуваат доверителите да ги пријават своите побарувања во рок од 15 дена од денот на објавувањето на веб страницата на Централниот регистар на Република Македонија.

Познатите доверители се известуваат поединечно и во писмена форма за ликвидацијата.

3.1. Биланс за отворање на постапката за ликвидација

Ликвидаторот составува биланс на состојбата според состојбата на денот на почетокот на отворањето на постапката за ликвидација (почетен биланс за отворање постапка за ликвидација) и извештај во којшто го објаснува билансот, како и извештај за работењето на друштвото во текот на годината за којашто се подготвува годишната сметка.

Содружниците, собирот на содружниците и собранието на друштвото одлучуваат за почетниот биланс, за годишната сметка и за извештајот за работењето на друштвото, за одобрување на работата на ликвидаторот.

3.2. Впаричување на имот на друштвото

Начинот на впаричувањето на имотот на друштвото во ликвидација го пропишува министерот за економија.

3.3. Запирање на постапката за ликвидација и поднесување предлог за отворање стечајна постапка

Доколку ликвидаторот врз основа на поднесените побарувања на доверителите утврди дека имотот на друштвото во ликвидација не е доволен за намирување на обврските кон сите доверители во целост заедно со каматата, ликвидаторот е

должен веднаш да ја запре постапката за ликвидација и да поднесе предлог за отворање на стечајна постапка.

4. БРИШЕЊЕ НА ТРГОВСКОТО ДРУШТВО ПОРАДИ НЕПРИЈАВЕНИ ПОБАРУВАЊА ОД ДОВЕРИТЕЛИТЕ

Доколку ликвидаторот по истекот на рокот за пријава на побарувањата утврди дека нема пријавени побарувања на доверителите, ликвидаторот е должен во рок од **три дена** да поднесе пријава за бришење на трговското друштво од трговскиот регистар. Ликвидаторот може да ја потпише пријавата за бришење на трговското друштво од трговскиот регистар и само со електронски потпис пред истата да ја поднесе во електронска форма преку едношалтерскиот систем.

4.1. Распределба на имотот што останува по намирување на обврските

Согласно член 546 од ЗТД, имотот што останува по намирување на обврските спрема доверителите се распределува меѓу содружниците, односно меѓу акционерите.

Имотот се распределува според односот на номиналните износи на уделите, односно акциите, ако во договорот за друштвото, односно во статутот поинаку не е определено и ако не постојат акции со различни права при распределбата на остатокот од имотот на друштвото.

4.2. Доставување и чување на документацијата

По завршената ликвидација, ликвидаторите ги доставуваат годишната сметка и извештајот до содружниците, до собирот на содружниците или до собранието на друштвото.

Ликвидаторите кон пријавата, заради бришење на друштвото во трговскиот регистар, поднесуваат одобрена годишна сметка и извештај, како и препис од одлуките на содружниците, собирот на содружниците и собранието на друштвото со коишто се одобрува работата на ликвидаторите.

**5. РАСПРЕДЕЛБА НА ИМОТ ШТО
ОСТАНАЛ ПО НАМИРУВАЊЕТО НА
ОБВРСКИТЕ**

Имотот на друштвото се распределува по истекот на **шест месеца** од денот на објавувањето на повикот до доверителите. Ако еден од доверителите кои се познати не се јави, износот којшто му се должи се положува во судски депозит.

Ако некоја обврска не може веднаш да се намира или ако е спорна, може да се пристапи кон распределба на имотот само ако на доверителот му биде дадено обезбедување.

**5.1. Појава на имот по бришењето на
друштвото**

Ако по бришењето на друштвото во трговскиот регистар се пронајде имот на друштвото, судот по барање на кое било лице кое има правен интерес повторно ги повикува ликвидаторите или поставува нови, кои постапуваат според одредбите од овој закон за ликвидација.

**6. ЗАШТИТА НА ПРАВАТА ПРОТИВ
ИЗБРИШАНО ДРУШТВО**

Ако спрема бришаното друштво се остварува некое право пред суд, судот на поранешното друштво му поставува привремен застапник. Лицата кои одговарале за обврските на поранешното друштво можат, според својата одговорност, да бидат тужени, ако не настапила застареност.

**6.1. Услови под коишто може да се
донесе одлука за продолжување на
постоењето на друштвото**

Ако друштво престанало со истек на времето, определено во договорот за друштвото, односно во статутот или со одлука на содружниците, собирот на содружниците или собранието на друштвото можат да донесат одлука за продолжување на постоењето на друштвото се додека не започне распределбата на имотот меѓу содружниците, односно меѓу акционерите.

Одлуката се донесува со согласност на сите содружници во друштвото со ограничена одговорност, односно со две третини од претставените акции со право на глас на собранието на друштвото.

Ликвидаторите го пријавуваат продолжувањето на постоењето на друштвото заради упис во трговскиот регистар. При пријавувањето се должни да докажат дека се уште не е започната распределбата на имотот на друштвото меѓу содружниците, односно меѓу акционерите.

7. ОБЈАВУВАЊЕ НА БРИШЕЊЕТО

По завршувањето на постапката за ликвидација, ликвидаторот **веднаш** поднесува пријава за бришење на друштвото во трговскиот регистар и го известува Централниот депозитар за хартии од вредност дека акциите на акционерското друштво и командитното друштво со акции се поништени и дава налог за затворање на акционерската книга.

**8. ПРАКТИЧНА ПРИМЕНА НА ОДРЕДБИТЕ
ОД ЗАКОНОТ**

Ликвидацијата се запиштува во Централниот регистар на РМ и истата се спроведува по донесување на Одлука за престанување на друштвото во **две фази**, и тоа:

I Фаза:

- Одлука за престанок со работа на трговското друштво, согласно член 267 од ЗТД;
- Одлука за именување на ликвидатор (управителот се назначува за ликвидатор), согласно член 539 од ЗТД;
- Одлука за разрешување на управител на друштвото;
- Доказ дека ги има платено сите јавни давачки од УЈП;
- Извештај за состојбата на сметка од банка за друштвото;
- По добивањето на Решението за ликвидација, а по истек на не помалку од 7 дена и не повеќе од 15 дена се поднесува Барање за објава во ЦРМ;

❖ **По истекот на 15 дена се достаеуваат документи за II фаза.**

ПРЕСТАНУВАЊЕ НА ТРГОВСКИ ДРУШТВА

II Фаза:

- Доказ за поднесена годишна сметка од ЦРМ;
- Доказ дека ги има платено сите јавни давачки од УЈП;
- Одлука за бришење на друштвото и за разрешување на ликвидаторот;
- Потврда за состојба на сметка во банка;
- Изјава од ликвидаторот, заверена на нотар дека не се јавиле доверители;
- Одлука за одобрување на извештајот и работата на ликвидаторот, согласно член 545 од ЗТД, донесена од страна на содружниците на друштвото;
- Извештај од ликвидаторот

9. ПРЕКРШОЧНИ ОДРЕДБИ

Трговец – поединец, доколку престанувањето на работењето не го пријави на органот надлежен за јавни приходи и не поднесе пријава за бришење на уписот во трговскиот регистар ќе се казни со глоба од 500 до 1.000 евра во денарска противвредност и ќе му се изрече прекршочна санкција забрана за вршење дејност од една до пет години, сметајќи од денот на правосилноста на одлуката.

Друштво со ограничена одговорност, доколку не го пријави за упис во трговскиот регистар престанувањето на друштвото ќе се казни со глоба во износ од 2.500 до 5.000 евра во денарска противвредност и ќе се изрече и прекршочна санкција забрана за вршење дејност во траење од шест месеца до пет години, сметајќи од денот на правосилноста на одлуката.

Јавно друштво, доколку не поднесе пријава за упис во трговскиот регистар за престанувањето на друштвото ќе се казни со глоба во износ од 5.500 до 5.000 евра во денарска противвредност, а глоба во износ од 1.000 до 2.000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за сторениот прекршок и на одговорното лице во јавното друштво. Покрај глобата, на одговорното лице ќе му се изрече и прекршочна санкција забрана за вршење должност во траење од една до

пет години, сметајќи од денот на правосилноста на одлуката.

Акционерско друштво, доколку не го пријави во трговскиот регистар престанувањето на друштвото ќе се казни со глоба во износ од 2.500 до 5.000 евра во денарска противвредност, а покрај тоа и глоба во износ од 1.000 до 2.000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршокот и на одговорното лице во друштвото. За сторениот прекршок, на одговорното лице ќе му се изрече и прекршочна санкција забрана за вршење должност во траење од една до пет години, сметајќи од денот на правосилноста на одлуката.

Пример: Одлука за престанок со работа на трговското друштво

Врз основа на член 267 од Законот за трговските друштва ("Службен весник на РМ" 28/04...120/18) содружникот на Друштво за трговија и услуги _____ **ДООЕЛ Скопје** со седиште на ул. "_____" бр. _____, општина _____, Скопје, на ден _____.2020 година ја донесе следната:

О Д Л У К А **за престанок на друштвото со** **ликвидација**

Член 1

Се отвара постапката за ликвидација на друштвото од причина што друштвото нема никакви финансиски и деловни активности и нема намера во иднина да остварува никаква трговска дејност.

Член 2

Со донесувањето на оваа одлука содружникот е согласен да се спроведе ликвидација врз друштвото поради тоа што се намирани сите јавни долгови и долгови спрема доверителите.

Член 3

По донесувањето на оваа одлука содружникот се задолжува да назначи ликвидатор кој ќе ја спроведе ликвидацијата на друштвото.

Член 4

Одлуката стапува сила од денот на нејзиното потпишување од страна на содружниците, а произведува правна сила од датумот на упис во Трговскиот регистар при Централниот регистар на РМ.

Основач:

_____

Пример: Одлука за именување на ликвидатор

Врз основа на член 539 од Законот за трговските друштва ("Службен весник на РМ" 28/04...120/18) содружикот на Друштво за трговија и услуги _____ ДООЕЛ Скопје со седиште на ул. „_____“ бр. ____, општина _____, Скопје, на ден __. __. 2020 година ја донесе следната:

О Д Л У К А
за именување на ликвидатор

Член 1

Содружикот на друштвото поради донесената Одлука за престанок со работа на друштвото одлучи да именува ликвидатор кој ќе ја спроведе ликвидацијата на истото.

Член 2

За ликвидатор на друштвото се именува лицето:
_____ од Скопје со живеалиште _____ на ул. _____ бр. _____ Скопје, Општина _____ и ЕМБГ _____.

Член 3

Се задолжува ликвидаторот да ја изработи потребната документација за спроведување на ликвидацијата врз друштвото.

Член 4

Одлуката стапува сила од денот на нејзиното потпишување од страна на содружниците, а произведува правна сила од датумот на упис во Трговскиот регистар при Централниот регистар на РМ.

Основач:

_____

ПРАВА И ОБВРСКИ НА РАБОТНИКОТ И РАБОТОДАВАЧОТ ВО УСЛОВИ НА ПАНДЕМИЈА КОРОНАВИРУС - COVID -19

ВОВЕД

Имајќи ја предвид глобалната ситуација во врска со пандемијата од вирусот COVID-19, како и мерките, препораките, заклучоците и други акти коишто нашата држава ги презема во насока на спречување на ширење на пандемијата и намалување на штетните последици, како од здравствен, така и од економски карактер, неизбежно е дека сето тоа влијае и ќе влијае врз компаниите и работниците.

Со оглед на тоа, се наметнува прашањето, **кои се правата и обврските на компаниите и работниците при една ваква ситуација**, како сето тоа ќе влијае врз работниот процес, кои дејствија може да се преземат од страна на компаниите, дали може и во колкав обем може да има прекин на работниот процес, кои се правата на работниците кои се засегнати со одлуките на компаниите и друго.

Секој работодавач **треба да изврши соодветна проценка пред да пристапи кон организирање** на прекин на работниот процес поради деловни причини или поради причини на виша сила, со оглед на тоа што мерките, препораките и заклучоците на Владата на РСМ, не ги засегаат подеднакво сите работодавачи, а со тоа и работниот процес.

Потребно е да се разграничи дали со примена на сите расположливи активности би можела да се одржи ликвидноста, од една страна, и дали со нивна примена би можел да продолжи работниот процес имајќи ги предвид мерките, препораките и забраните на Владата, од друга страна.

Имено, најпрво треба да се утврди дали некоја мерка на Владата, директно му забранува на работодавачот да ја врши својата дејност во целост или во дел или пак некои од мерките создаваат потешкотии при функционирање на работниот процес, а тоа директно резултира со намален обем на работа.

Во тој контекст Законот за работни односи и Колективен договор за приватен сектор во овие ситуации нудат соодветен решенија и мерки за полесно сузбивање на потешкотиите во работењето на работодавачите во услови предизвикани од вирусот COVID - 19 а тоа се следните :

1. **Прекин на работниот процес од деловни причини (ПРИВРЕМЕН ПРИНУДЕН ОДМОР);**
2. **Намалување на нето плата поради ВИША СИЛА (50%)**
3. **Привремено намалување на основната плата (20%);**
4. **Воведување на Скратено (непо-лно) работно време .**

1. ПРЕКИН НА РАБОТНИОТ ПРОЦЕС ОД ДЕЛОВНИ ПРИЧИНИ

1.1. Исплата на надоместок на плата при прекин на работниот процес од деловни причини (Принуден одмор)

Во Законот за работни односи („Службен весник на РСМ” 62/05...110/19), се споменува прекин на работниот процес како основ за право на надоместок на плата, при тоа, во законот не се предвидени дополнителни одредби и/или услови кои го регулираат прекилот на работниот процес, во смисла кога може да се определи, кој може да го определи, спрема кои работници може да се определи и сл.

Работниот процес може да прекине поради причини на страната на работодавачот во ситуации кога работодавачот ќе процени дека поради деловни причини треба да запре процесот на работа во целост или пак одделни делови од компанијата (*подружници, погони, дел од производствен процес, стручни служби и сл.*)

Согласно член 112 став 10 од Законот за работни однос, **при прекин на работниот процес од деловни причини, работникот има право на надоместок на плата во висина од 70%** од просечната плата, која ја остварил во претходните 12 месеци.

НАПОМЕНА: Привремениот принуден одмор претставува еден од правните основи за стекнување на надоместок на плата поради прекин на работниот процес од деловни причини и исплата на 70% од платата во траење од три месеци во тековната година.

Привремен принуден одмор на ниво на работодавач *може да трае он-олку време колку што е потребно за надминување на потешкотиите* при работењето, односно онолку време колку што работодавачот проценил и тоа го навел во Програмата, а времетраењето на привремениот принуден одмор за секој работник посебно, исто така не е лимитирано, но надоместокот на плата на работникот за време на прекин на работниот процес од деловни причини **изнесува 70%** од неговата плата за период до три месеци во тековната година.

ОСНОВИЦА за пресметка на надоместокот на плата на работникот е неговата просечна плата од последните 12 месеци.

2. НАМАЛУВАЊЕ НА НЕТО ПЛАТААТ ПОРАДИ ВИША СИЛА (50%)

2.1. Исплата на надоместок од илјада при прекин на работниот процес поради виша сила

Виша сила е вонреден настан кој не е предизвикан од работодавачот или работникот, а кој настан спречува да се извршува работниот процес.

Како би можело да се смета дека настапиле околности кои може да се карактеризираат како виша сила, потребно е да се исполнети кумулативно следните елементи, и тоа:

- Да постои вонреден настан кој не можел да се предвиди, спречи, избегне или отстрани;
- Да е засегнат работниот процес;
- Да не се нанесуваат поголеми штети од работењето отколку при прекин на истото.

Согласно член 112 став 7 и 8 од законот за работни односи, е предвидено дека: "Ако работникот не може да ја врши работата поради виша сила, има право на

половина од платата, (50%) на која инаку би имал право, ако би работел".

На работникот му припаѓа надоместок на платата во висина од неговата просечна плата од последните 12 месеци.

Ова значи дека, на сите вработени кои поради виша сила не биле во можност да ги извршуваат своите работни обврски од договорот за вработување, работодавачот може да им исплати надомест на плата **во висина од 50%** од нивната плата на која инаку би имале право, ако би работеле.

По однос на времетраењето на прекилот на деловната активност поради виша сила на ниво на работодавач, може да трае се додека не престане вишата сила (*во конкретниов случај, времетраењето треба да се определи врз основа на времетраењето на мерките/препораките од Владата, односно се додека таквите мерки/препораки не се укинати*), а времетраењето на прекилот за секој работник посебно, може да трае додека не престане вишата сила и за целиот тој период додека не се донесе одлука за продолжување на работниот процес и враќање на работникот на работа, работникот има право на надоместок во висина од половина плата на која би имал право ако би работел.

ОСНОВИЦА за пресметка на надоместокот на плата на работникот е неговата просечна плата од последните 12 месеци.

Доколку работникот во тој период не примал плата, му припаѓа надоместок на платата во висина на **НАЈНИСКАТА ПЛАТА**.

3. ПРИВРЕМЕНО НАМАЛУВАЊЕ НА ОСНОВНАТА ПЛАТА

3.1. Лимитиран период и износ на намалување

Една од интерните мерки која може да придонесе кон намалување на трошоците на работењето е можноста за привремено намалување на основната плата на работникот со обврска за надоместување на намалениот износ според условите од член 18 од Општиот колективен

договор за прватниот сектор од областа на стопанството (ОКДПС).

Законот за работни односи нема одредби за оваа можност. Општиот колективен договор за јавниот сектор (ОКДЈС) исто така не ја предвидува оваа мерка.

Мерката дава можност работодавачот кај кого настанале потешкотии во работењето, врз основа на изготвената **ПРОГРАМА** со која се обезбедува надминување на настанатите проблеми со *согласност од синдикатот* да може да утврди отстапување од **основната плата** (пресметковната вредност за единица коефициент за најниска група на сложеност - терминологија воспоставена со измената на ОКДПС „Сл. весник“, 189/13, во сила од 1 јануари 2014), со тоа што **намалувањето на основната плата не може да изнесува повеќе од 20% и не може да трае подолго од 6 месеци.**

Со колективен договор на ниво на гранка односно оддел, можат да се утврдат и други објективни околности кои битно ги нарушуваат тековите на репродукцијата, со што отстапувањето може да биде и поголемо од утврденото во ОКДПС.

Според член 106 од ЗРО во кој се уреден елементите (делови) на плата, основната плата е задолжителен (постојан) елемент на платата.

Таа претставува елементарен „основен“ надомест за ангажирање на работната сила, **кој е зависен единствено од сложеноста на работата на конкретното работно место** и се утврдува со договорот за вработување, во бруто или нето износ.

3.2. Оберска на работодавачот за надомест на претходно задржаниот дел од плата

Работодавачот е должен на работниците да им изврши исплата на разликата меѓу основната плата и помалку исплатената плата во рок од 6 месеци по надминувањето на тешкотиите.

Привременото намалување на **основната плата до 20%**, покрај тоа што е мерка која придонесува за намалување на трошоците на работењето во одреден период и со тоа влијае на стабилизирање на работодавачот, едновремено е и мерка чија

примена му гарантира на вработениот, различно од другите мерки, надоместување на неисплатениот дел од платата, преку основот во член 18 став 3 од ОКДПС.

Одлуката за времено намалување на основната плата од договорите за вработување, **не мора да биде проследена со склучување на анекс на договорот за вработување**, бидејќи се работи за мерка која не го менува утврдениот износ на основната плата, туку го имплементира правото на работодавачот да отстапи од него во одреден период во кој има проблем со ликвидноста, но не подолго од 6 месеци, со обврска да продолжи со исплата на полна плата по истекот на периодот, како и да го исплати намалениот дел од платата.

Покрај донесување на одлуката за привремено намалување на основната плата на ниво на работодавач, потребно е на секој работник одделно да му се издаде одлука за привремено намалување на платата.

3.3. Основица за плаќање на придонеси од задолжително социјално осигурување за време на намалена плата

Основица за плаќање придонесите од задолжително социјално осигурување (*пензиско и инвалидско, здравство и вработување*) за работник кој работи со намалена **основна плата до 20%** претставува неговата плата и дополнителни примања од работен однос утврдени со ЗРО, колективен договор и договорот за вработување согласно со член 14 став 1 точка 1 од Законот за придонеси.

И тука мора да се земе предвид најниската бруто основица за пресметка на придонеси од член 15 став 1 од Законот за придонеси која **не може да биде пониска од 50%** од просечната (**бруто**) плата по работник во РСМ објавена во месец јануари во тековната година според податоците на ДЗС.

Работодавачот, врз основа на донесените интерни акти, утврдил привремено намалување на **основната плата од 20%** на своите вработени **во траење на 6 месеци**, поради настанатите економски потешкотии предизвикани од пандемијата со **COVID-19**.

РАБОТИ ОДНОСИ ВО УСЛОВИ НА COVID-19

Работодавачот се обврзува на работниците да им изврши исплата на разликата меѓу основната плата и помалку исплатената плата **во рок од 6 месеци по надминувањето на тешкотиите.**

ПРИМЕР: за привремено намалување на Основната плата месец **СЕПТЕМВРИ/2020** година (**20%**)

- **Просечна исплатена бруто плата за 2020** **38.319**
- **Најниска основица за даноци и придонеси за 2020** **19.160**
- **Просечно бруто плата на работникот за X/2020** **30.000**
- **Просечна бруто плата на работникот намалена за 20% (30.000 x 20%)** **24.000**
- **Даночно намалување за 2020** **8.228**
- **Вкупно работни часови за X/2020** **176**

1) Бруто плата	24.000,00
2) Придонес за ПИО (18,8%)	4.512,00
3) Придонес за здравство (7,5%)	1.800,00
4) Придонес за вработување (1,2%)	288,00
5) Придонес за професионално заболување (0,5%)	120,00
6) Вкупно придонеси (2+3+4+5)	6.720,00
7) Намалување на плата (1-6)	17.280,00
8) Даночно намалување	8.228,00
9) Основа за данок (7-8)	9.052,00
10) Данок на доход (9 x 10%)	905,00
11) Нето плата (1-6-10)	16.375,00

4. РАБОТА ПРИ СКРАТЕНО РАБОТНО ВРЕМЕ

Работниот однос, може да се заснова како Договор за вработување со:

- **Полно работно време;**
- **Не полно работно време (скратено работно време);**
- **Работно време во други случаи наведени во Законот за работни односи.**

4.1. Договор за вработување со нејолно работно време (скрашено работно време)

Согласно член 48 од Законот за Работни односи (**во продолжение ЗРО**), Договор за вработување може да се склучи, исто така, и за работно време пократко од полното работно време (**неполно работно време**).

За неполно работно време се смета времето кое е пократко од полното работно време кај работодавачот.

Работникот кој склучил договор за вработување со неполно работно време, има договорни и други права и обврски од работниот однос како работникот кој работи полно работно време и ги остварува **ПРОПОРЦИОНАЛНО** на времето, за кое што склучил договор за вработување, освен тие за кои со закон поинаку е определено.

Работодавачот е должен во договорот за вработување со неполно работно време да го утврди почетокот и завршетокот на неполното дневно работно време на работникот и да води посебна евиденција за работниците со неполно работно време, а за склучените договори со неполно работно време, Агенцијата за вработување на РМ еднаш месечно го известува Државниот инспекторат за труд.

Промената на работното време на работникот се пријавува во Агенцијата за вработување на РСМ (**АВРСМ**), Фондот за пензиското и инвалидското осигурување и Управата за јавни приходи, со поднесување на:

- **ОБРАЗЕЦ М3-а;**
- **ОДЛУКА за промена на работното време (член 48 од ЗРО);**
- **АНЕКС на договорот за вработување (член 28-а од ЗРО);**
- **ОВЛАСТУВАЊЕ за пријавување.**

4.2. Забрана за прекувремена работна при скрашено работно време

Согласно член 48 став 5 од Законот, ако во договорот за вработување поинаку не е определено, работодавачот на работникот кој работи со скратено работно време, не смее да му наложи да работи подолго од договореното работно време,

освен во случаите во врска со отстранување или спречување на последиците, во случаите на природна или друга несреќа непосредно се очекува.

Работата во овие случаи може да трае се додека е неопходно да се спасат човечки животи, да се заштити здравјето на луѓето или да се спречи непоправлива материјална штета.

Оваа законска забрана е во согласност со целта на воведувањето на скратено работно време – потребата од процесот на работа да наложува вработување на работник со помалку од полното работно време.

Со Законот исто така не е утврдена забраната работникот со скратено работно време да работи ноќе, освен ограничувањето како и за работник кој работи со полно работно време, односно ако на работникот поради ноќната работа му се влошува здравствената состојба.

4.3. Скрајено работно време со повеќе работодавачи

Согласно член 49 од Законот работникот може да склучи договор за вработување со неполно работно време (**скратено работно време**) со повеќе работодавачи и така да го постигне полното работно време определено со законот.

Работникот е должен да се договори со работодавачите за работното време, начинот на користењето на годишниот одмор и другите отсуства од работа.

Работодавачите, кај кои е вработен работникот со скратено работно време, се должни на работникот да му обезбедат истовремено користење на годишниот одмор и други отсуства од работа, освен ако тоа не би им предизвикало штетни последици.

Обврските на работодавачот и работникот се составен дел на договорот за вработување со скратено работно време.

4.4. Скрајено работно време во посебни случаи

Согласно член 122 од Законот, работникот кој работи помалку од полното работно време (скратено работно време)

во согласност со прописите за пензиско и инвалидско осигурување (инвалидност), прописите за здравствено осигурување (медицинска рехабилитација) и остварува права од задолжителното социјално осигурување кога би работел со полно работно време.

Работникот, кој работи помалку од полното работно време, има право на плаќање за работата според стварните работни обврски, како и други права и обврски од работниот однос како работникот кој работи полно работно време, ако со овој закон поинаку не е определено.

4.5. Скрајено работно време во посебни услови

Согласно член 122-а од Законот, пропишани се случаите кога на работникот му се скратува работното време, а тоа е кога работникот работи на особено тешки, напорни и штетни по здравјето работи, а чие штетно влијание врз неговото здравје, односно работна способност не може во целост да се отстрани со заштитни мерки.

Во таков случај работното време му се скратува сразмерно на штетното влијание врз неговото здравје, односно работна способност, но не пократко од 30 часа во работната недела, во согласност со колективен договор.

НАПОМЕНА: При остварувањето на право на плата и другите права од работен однос, скратеното работно време се смета како полно работно време.

Како особено тешки, напорни и штетни по здравјето работи се сметаат:

- Особено тешка физичка работа;
- Работа под зголемен атмосферски притисок;
- Работа под зголемена бучавост; работа во вода или влага;
- Работа изложена на јонизирачки зрачења;
- Работа со болни од заразни болести и со заразни материјали;
- Работа на хируршки интервенции во операциони сали;
- Работа во областа на психијатријата, работа со лица со најтешки пречки во психичкиот развој;

- Работа во судска медицина и патолошка анатомија;
- Работа со нагривувачки материјали;
- Работа на летачки персонал;
- Балетски изведби;
- Музичари на дувачки инструменти, играорци и оперски солисти;
- Работа во близина на напон или под напон и работа на височина или длабочина.

ОДОБРЕНИЕ ЗА РАБОТА СО СКРАТЕНО РАБОТНО време дава министерот надлежен за работите од областа на трудот, врз основа на претходно прибавено мислење од здравствена установа, која врши дејност медицина на трудот и мислење од инспекција на трудот.

Барање за покренување на постапка за добивање на одобрение за работа со скратено работно време, може да поднесе работникот или синдикалната организација до работодавачот.

Здравствената установа, која врши дејност медицина на трудот и инспекцијата на трудот, мислењето го доставуваат врз основа на претходно изготвен и доставен елаборат од работодавачот.

НАПОМЕНА: Барање за добивање одобрение за работа со скратено работно време, поднесува работодавачот до министерството надлежно за работите од областа на трудот.

Кон барањето за добивање одобрение работодавачот доставува мислење од здравствена установа која врши дејност медицина на трудот и мислење од инспекција на трудот.

Доколку инспекцијата на трудот утврди дека постојат условите, со РЕШЕНИЕ ќе му нареди на работодавачот да покрене постапка за утврдување на скратено работно време.

Работникот не смее да работи на тие работи прекувремено, ниту може да се вработи кај друг работодавач на истите работи, за времето за кое работи со скратено работно време.

Од оваа законска одредба не произлегува забрана за склучување на договор за вработување за дополнителна работа ако работникот има претходно склучено договори со скратено работно

време, кај два или повеќе работодавачи со вкупно работно време од 40 часа неделно (**полно работно време**).

Одредбата на Законот ограничува дека вкупното работно време на работникот може да изнесува покрај полното работно време (**40 часа неделно**), уште 10 часови неделно или вкупно 50 часови неделно.

4.6. Скратено работно време на родител на дете со развојни проблеми и посебни образовни потреби

Согласно член 169 од Законот еден од родителите на дете со развојни проблеми и посебни образовни потреби, има право да работи со половина од полното работно време, ако двајцата родители се во работен однос или ако родителот е самохран, врз основа на наод од надлежна лекарска комисија, ако детето не е сместено во установа за социјално-здравствено згрижување.

Во овој случај, скратеното работно време се смета како полно работно време, а правото на надомест на плата се исплатува според прописите за социјална заштита.

4.7. Право на илациа, додатоци и надомести од илациа, при скратено работно време

4.7.1. Право на плата

На работникот вработен со скратено работно време му следува плата сразмерно на времето за кое склучил договор за вработување и чија висина може да биде уредена со Закон, Колективен договор и Договор за вработување.

Правата на работникот кој работи со скратено работно време за плаќање на работата се исти како и кај работникот кој работи со полно работно време, меѓутоа разликата е во тоа што истиот има право на плата во износ кој е пропорционален на времето за коешто е склучен договорот за вработување.

Согласно член 105 став 3 од Законот, а имајќи во предвид дека платата е составена од:

- ✓ **Основна плата;**
- ✓ **Дел од платата за работна успешност;**
- ✓ **Додатоци за плата.**

На работникот кој работи со скратено работно време, висината на платата ќе му се определува согласно овие законски прописи, не запоставувајќи ја должноста на работодавачот за почитување на најнискиот износ на платата определен со колективен договор кој го обврзува работодавачот.

Во поглед на правото на надоместоците од плата постои разлика во уплатата на одделни надоместоци што му припаѓаат на работникот, кој работи со скратено работно време и работникот кој работи со полно работно време.

Според тоа, а согласно член 48 став 3 од Законот, работникот кој склучил договор за вработување со скратено работно време има договорени и други права и обврски од работниот однос, како работникот кој работи со полно работно време и ги остварува пропорционално на времето, за кое што го склучил договорот за вработување, освен тие за кои со Закон поинаку е определено.

4.7.2. Право на додатоци на плата

Додатоците на плата кои согласно член 106 од Законот се определуваат за посебни услови за работа (работа во смени, ноќна работа, работа во недела, празник, продолжена работа) а чија висина се уредува колективен договор, на работникот кој работи со скратено работно време му се исплатуваат согласно одработените часови под тие услови.

4.7.3. Надоместоци на плата

Согласно член 112 став 1 точка б од Законот, надоместоците на плата (за време на платено отсуство, годишен одмор, привремена спреченост за работа поради болест, во случај на прекин на работниот процес од причини на работодавачот) на работник кој работи со скратено работно време му се исплатуваат согласно утврдената основица.

Имајќи во предвид дека платата која ја остварува работникот кој работи со скратено работно време е пропорционална на работното време за кое засновал работен однос (и секако е помала од онаа на работник кој работи со полно работно

време, на исто вреднувано работно место), произлегува дека и надоместоците на платата на кои има право, фактички се пропорционални со должината на неговото работно време.

4.7.4 Надомест на трошоците поврзани со работата

Согласно член 113 од Законот, работникот кој работи со скратено работно време има право на надомест на трошоците поврзани со работата и тоа:

- **Службено патување;**
- **Теренски додаток;**
- **Користење на приватен автомобил за службени цели;**
- **Одвоен живот од семејството;**
- **Смрт на работник и на член на неговото потесно семејство;**
- **Отпремнина при одење во пензија;**
- **Јубилејни награди.**

Во однос на горе наведените надоместоци, истите се еднакви на надоместоците како и кај работниците кои работат со полно работно време, бидејќи се поврзани со фактички трошок поврзан со работата, кој не зависи од должината на работното време.

4.7.5. Право на одмори и отсуства при скратено работно време

Согласно член 132 од Законот, работникот има право на: пауза во текот на работниот ден во траење од 15 минути, меѓутоа само доколку е вработен со работно време од најмалку 4 (четири) часа дневно.

Согласно член 48 од Законот, работникот кој работи со скратено работно време има право на годишен одмор од најмалку 10 работни дена.

НАПОМЕНА: Работникот стекнува право на годишен одмор, кога ќе оствари непрекината работа од шест месеци, без оглед дали има склучено договор за вработување со полно или скратено работно време.

РАБОТИ ОДНОСИ ВО УСЛОВИ НА COVID-19

Исплатата на регресот на годишен одмор е поврзана со правото на користење на годишен одмор и на овие работници им следува во зависност од должината на годишниот одмор, а најмалку во висина на половина од износот определен за работа со полно работно време, бидејќи загарантираното право на годишен одмор за работници кои работат со скратено работно време е десет дена (односно половина од годишниот одмор, што им следува на работниците кои работат со полно работно време).

4.7.6. Други права и обврски од работен однос

Работникот кој работи со скратено работно време има право на платен одмор, неплатено отсуство, отсуство поради празнување, право на образование, дошколоување и оспособување, право на безбедносни услови за работа, но истовремено и обврски за кој се исти како и за работниците со полно работно време (да ги извршува работните задачи совесно, да не ја крши работната дисциплина и ред, пропишани од страна на работодавачот).

4.7.7. Пресметка на плати при скратено работно време

Согласно член 14 став 1 точка 2 од Законот за придонеси од задолжително социјално осигурување, **ОСНОВИЦА** за пресметка и плаќање на придонесите претставува:

Плата за работа со скратено работно време, односно за часовите поминати на работа и дополнителни примања од работен однос, утврден во Законот кој ги уредува работните односи, колективен договор и договор за вработување за работник кој работи со скратено работно време.

ПРИМЕР: за пресметка на плата на работник со скратено работно време за месец **СЕПТЕМВРИ/2020** година (4 часа)

➤ Просечна исплатена бруто плата за 2020	38.319
➤ Најниска основица за даноци и придонеси за 2020	19.160
➤ Најниска основица за даноци и придонеси со скратено работно време (19.160 : ½)	9.580
➤ Просечно бруто плата на работникот за X/2020	15.000
➤ Просечна бруто плата на работникот со скратено работно време за X/2020 (15.000 : ½)	7.500
➤ Даночно намалување за 2020	8.228
➤ Даночно намалување со скратено работно време (8.228 : ½)	4.114
➤ Вкупно работни часови за X/2020	176

Пресметка:

1) Бруто плата	7.500,00
2) Придонес за ПИО (18,8%)	1.410,00
3) Придонес за здравство (7,5%)	563,00
4) Придонес за вработување (1,2%)	90,00
5) Придонес за професионално заболување (0,5%)	38,00
6) Вкупно придонеси (2+3+4+5)	2.101,00
7) Доплата на придонеси	582,00
8) Намалување на бруто плата (1-6-7)	4.817,00
9) Даночно намалување за скратено работно време	4.114,00
10) Основа за данок (8-9)	703,00
11) Данок на доход (10 x 10%)	70,00
12) Нето плата (1-6-7-11)	4.747,00
13) Основица за доплата на придонеси (9.580 – 7.500)	2.080,00
14) Доплата до најнизок износ на придонеси	
Доплата за придонес за ПИО	391,00
Доплата за придонес за здравство	156,00
Доплата за прид. за работ.	25,00
Доплата за придонес за професионално заболување	10,00
Вкупна доплата за придонеси	582,00

РАБОТИ ОДНОСИ ВО УСЛОВИ НА COVID-19

КНИЖЕЊЕ:

420 – Бруто плати и надоместоци на плати 7.500,00

240 -Обврски за плати и надомести на плати 7.500,00
- *вкalkулирани илaйи за месец април;*

240 - Обврски за плати и надомести на плати 7.500,00
2430 Нето плата 4.747,00
2340 Данок на доход 70,00
2343 Придонес за ПИО 1.801,00
2344 Придонес за здравство 719,00
2345 Придонес за вработ. 115,00
23441 Придонес за проф. заболување 48,00
- *и пресметка на илaйи даноци и иридонеси;*

2430 - Нето плата 4.747,00
2340 - Данок на доход 70,00
2343 - Придонес за ПИОМ 1.801,00
2344 - Придонес за здр. осиг. 719,00
2345 - Придонес за вработ. 115,00
23441 - Придонес за проф. заболување 48,00
1000 Жиро сметка 7.500,00
- *ис илaйи на илaйи, даноци и иридонеси;*

4.8 Пополнување на МПИН пријава при пресметка на плата со скратено работно време

Врз основа на наведените податоци во примерот се пополнува МПИН – Образецот на следниот начин:

ПОЛЕ ОД МПИН ПРИЈАВА	ПОДАТОЦИ
Поле 1.1 - Месец за кој се пресметува	04
Поле 1.2. – Година за која се пресметува	2020
Поле 1.3. – Вид на обврска	101
Поле 1.4. – Вид на обврзник	110
Поле 3.0. до поле 3.4.	Општи податоци
Поле 3.5 - Стаж во денови	30
Поле 3.6.- Ефективна работа - часови	88

Поле 3.7.- Износ на ефективна работа	4.114
Поле 3.14 - Плата вкупен износ	7.500
Поле 3.15 - Придонес за ПИО	1.410
Поле 3.16 - Доплата на придонес за ПИО	391
Поле 3.40 - Придонес за задолжително здравствено осигурување.	563
Поле 3.41 - Доплата на придонес за здравствено. осигурување	156
Поле 3.42 - Придонес за дополнително здравствено осигурување	38
Поле 3.43 – Доплата на придонес задолжително здравствено осигурување	10
Поле 3.44 – Придонес за вработување	90
Поле 3.45 – Доплата на придонес за вработување	25
Поле 3.46 – Данок на доход	70
Поле 3.17 – Шифра за стаж на осигурување	0047
Поле 3.30 – Број на пријава/одјава од задолжително социјално осигурување	Број на Договор на Обврзникот
Поле 3.13 – Нето плата	4.747
Поле 3.31 – Ефективна нето плата	4.747
Поле 3.32 – Број на трансакциска сметка	Врој на трансакциска сметка

6. РЕГУЛИРАЊЕ НА БОЛЕДУВАЊЕТО НА ВРАБОТЕНИ ЛИЦА ЗАБОЛЕНИ ОД COVID – 19 (КОРОНАВИРУС) КАКО И ВРАБОТЕНИ ЛИЦА КОИ СЕ ВО ИЗОЛАЦИЈА ЗАРАДИ СПРЕЧУВАЊЕ НА ЗАРАЗА

По однос на почестите прашања од подрачните служби како и од фирмите за тоа како да се регулира правото на надоместок на плата за време на привремена спреченост за работа на вработените лица кои:

- Имаат симптоми и се заболени од COVID – 19 (Коронавирус);
- Лица кои се во изолација заради спречување на зараза но се асимптоматични (односно немаат знаци на болеста) а за кои е констатирано дека се заболени од COVID – 19 (Коронавирус) како и за
- Лица кои се во изолација (карантин) заради спречување на зараза но за истите не е потврдено дека се заболени од COVID – 19 (Коронавирус),

Согласно член 13 од Законот за здравственото осигурување, правото на надоместок на плата за време на привремена спреченост за работа поради болест и повреда можат да остварат само осигурените лица кои се во работен однос, во случај на:

1. Болест и повреда надвор од работа;
2. Повреда на работа и професионална болест;
3. Лекување и медицинско испитување;
4. Негување на болно дете до тригодишна возраст;
5. Негување на болен член на потесно семејство над тригодишна возраст, но најмногу до 30 дена;
6. Неопходно придржување на болно лице, упатено на преглед или лекување надвор од местото на живеење;
7. Неопходно придржување на болно дете до тригодишна возраст додека е на болничко лекување, но најмногу до 30 дена;
8. Доброволно давање на крв, ткиво или орган и
9. Надоместок заради спречување на зараза

6.1. Остварување на право на боледување на вработени лица кои имаат симптоми и се заболени од COVID – 19 (Коронавирус)

Вработените лица кои имаат симптоми и се заболени од COVID – 19 (Коронавирус), ќе го остварат своето право на надоместок на плата за време на привремена спреченост за работа согласно член 13 став 1 точка 1 од Законот за здравственото осигурување односно избраниот лекар ќе им издаде ИСП образец **по основ на болест** за која надоместокот на плата за првите 30 дена спреченост за работа го утврдува и исплатува работодавецот од своите средства, а над 30 дена Фондот.

На осигурениците кои се заболени и имаат симптоми на COVID – 19, а се следат и лекуваат во домашни услови во изолација, избраниот лекар може да издаде боледување до 20 дена, по претходно мислење од Првостепената лекарска комисија, доколку истиот последователно 3 дена нема симптоми.

Боледувањето над 20 дена се продолжува додека не се исполни условот од 3 последователни дена без симптоми.

На осигуреници заболени од COVID – 19 кои биле на болничко лекување, по излегување од болница избраниот лекар може да издаде боледување согласно Критериумите, по претходно мислење од Првостепената лекарска комисија.

6.2. Остварување на право на боледување на вработени лица кои немаат симптоми но се заболени од COVID – 19 (Коронавирус)

Вработените лица кои немаат симптоми но се заболени од COVID – 19 (Коронавирус), ќе го остварат своето право на надоместок на плата за време на привремена спреченост за работа согласно член 13 став 1 точка 9 од Законот за здравственото осигурување односно избраниот лекар ќе издаде ИСП образец **по основ изолираност заради спречување на зараза**, за која надоместокот на плата за првите 30 дена спреченост за работа го утврдува и исплатува работодавецот од своите средства, а над 30 дена Фондот.

На осигурениците заболени од COVID – 19, кои немаат симптоми, или се со лесна клиничка слика за кои не треба болничко лекување и се следат во домашни услови во изолација, избраниот лекар може да издаде боледување до 10 дена.

НАПОМЕНА за точка 1 став 2 и точка 2 став 2: Потврдата дека осигурениот е оздравен (*асимптоматски или симптоматски, соодветно според алгоритам*) ќе ја дава (*обележува во систем*) епидемиолог од соодветниот Центар за јавно здравје, а врз основа на податоците кои секојдневно ги внесуваат матичните лекари за осигуреници кои се на домашно лекување. Тоа значи дека процесот е автоматизиран, и се базира на евиденцијата на матичниот лекар, но дали осигуреникот ќе се смета за оздравен, одлучува епидемиологот. При тоа епидемиолошката служба генерира сумиран извештај за дневно оздравени пациенти во ексел со податоци за истите, кој ги доставува до ДСЗИ за ослободување од Решение за изолација на позитивни лица, МВР за ослободување од домашна посета од страна на униформирано лице и до ФЗО РСМ заради остварување на право на боледување на осигуреникот.

6.3. Остварување на право на боледување на вработени лица кои се во изолација (карантин) заради спречување на зараза бидејќи дошле од ризични земји или биле во контакт со заболено лице но за истите не е потврдено дека се заболени од COVID – 19 (Коронавирус)

Вработените лица кои се во изолација (*карантин*) заради спречување на зараза бидејќи дошле од ризични земји или биле во контакт со заболено лице но за истите не е потврдено дека се заболени од COVID – 19 (Коронавирус), Избраниот лекар не издава боледување.

Осигуреникот е во изолација во домашни услови (*карантин*), согласно решението од ДСЗИ, каде е наведен периодот на самоизолација.

7. ВРЕМЕНИ МЕРКИ ЗА ОСИГУРЕНИ ЛИЦА ЗА ОСТВАРУВАЊЕ ПРАВА ОД ЗДРАВСТВЕНО ОСИГУРУВАЊЕ ВО УСЛОВИ НА ПАНДЕМИЈА НА КОРОНАВИРУС COVID 19

Фондот за здравствено осигурување (*во продолжение ФЗО*), презема низа мерки во интерес на безбедноста на граѓаните на целата државата, како и на здравствените работници за да се минимизира непотребниот контакт меѓу матичните лекари и пациентите, кои треба да се обраќаат на лекар само кога тоа е навистина неопходно.

7.1. Право на здравствена заштита за дијагностицирање и лекување од Коронавирус-COVID 19

Владата донесе Уредба со законска сила (Сл.Весник 92/2020), со која се утврдува дека, до совладување на епидемијата на Коронавирусот, се овозможува да користат здравствена заштита дијагностицирање и лекување од Коронавирус односно COVID -19:

- ✓ Осигурените лица на Фондот на кои правата од задолжителното здравствено осигурување им се ускратени, поради тоа што обврзаниот кој за нив го плаќа придонесот, придонесот не го плаќа редовно, односно има долг за неплатен придонес;
- ✓ Лицата кои не се здравствено осигурени по ниеден основ и
- ✓ Државјаните на соседните земји со кои Република Северна Македонија нема склучено или преземено Договор за социјално осигурување, а се затекнати на територијата на Република Северна Македонија.

НАПОМЕНА: Важи до: престанување на мерките за спречување на ширењето на зараза од Коронавирусот (COVID -19).

7.2. Ослободување од партиципација за дијагностицирање и лекување од Коронавирус-COVOD 19

Владата донесе Уредба со законска сила („Сл. Весник на РСМ” 140/2020) која стапи во сила од 29.05.2020 година со која се утврди дека осигурените лица вклучувајќи ги и осигурениците кои имаат долг за неплатен придонес како и на државјаните на РСМ кои не се задолжително здравствено осигурани по ниту еден основ, се ослободуваат од плаќање на учество со лични средства (**партиципација**) во здравствените установи при користење на здравствени услуги поврзани со дијагностицирање и лекување од Коронавирусот COVID – 19.

Средствата за ослободување од учеството на здравствената установа ги надоместува ФЗО.

7.3. Право на боледување:

За отворање на ново боледување, или за продолжување на боледувањето, пациентите треба да се јават на преглед кај матичниот лекар.

Нема потреба да доаѓаат на лекарската комисија на Фондот ниту во подрачните служби на Фондот, матичниот лекар медицинската документација на е-маил ја доставува до Фондот.

По телефонско јавување на осигуреникот, избраниот лекар издава ПСР образец за привремена спреченост за работа за болести на респираторниот систем каде примарна дијагноза се јавува болест предизвикана од COVOD 19.

Матичниот лекар може да издаде боледување до 15 дена (**наместо до 7 дена**).

Кога матичниот лекар поради болест или изолација не е на работното место, здравствените услуги ги пружа лекарот замена.

Во случај кога во изолација се наоѓа и лекарот замена, Фондот ќе овозможи без ограничување назначување на втор лекар, а по потреба и друга замена.

Продолжување на боледувањето по сите основи, Лекарската комисија на Фондот ќе го врши врз основа на приложената медицинска документација како

и до сега, а по проценка доколку има потреба и врз основа на непосреден преглед на осигуреното лице, освен за лицата заболени од Коронавирусот (COVID-19).

Лекарскиот преглед на осигуреникот заради продолжување на боледување на лекарската комисија ќе се врши со закажување на термин за преглед.

За било кои други прашања, осигурениците не треба да доаѓаат во подрачните служби на Фондот, туку да се обратат по маил на info@fzo.org.mk.

НАПОМЕНА: Важи до: престанување на мерките за спречување на ширењето на зараза од Коронавирусот (COVID -19).

7.3. Престанок на мерката продолжено породилно боледување

Влада на Република Северна Македонија на 4-та седница одржана на 14.09.2020 година, ги разгледа и усвои заклучоците на Главниот координативен кризен штаб, донесувајќи одлука:

- ✓ Вработените лица кои се ослободени од работа врз основа на користење на продолжено породилно отсуство, почнувајќи од 23.9.2020 година (среда) да се вратат на своите работни места и на редовно извршување на работните задачи, имајќи предвид дека можноста за користење на оваа мерка за продолжено породилно отсуство престанува да важи.
- ✓ Останатите вработени лица кои во моментот се оправдано отсутни од работа поради користење на редовно породилно отсуство, истите да се вратат на своите работни места и на редовно извршување на работните задачи веднаш по истекот на породилното отсуство.

ВАЖИ до: 22.09.2020 година

7.4. Остварување на право на надоместок на плата на вработени осигурени лица со влошено хронично заболување и вработени осигурени лица со малигна болест

Владата на РСМ на седница, одржана на 09.09.2020 година, го усвои предлогот на Комисијата за заразни болести при Министерството за здравство, вработените лица кои се ослободени од работа врз основа на утврдената листа на хронични болести на 23.09.2020 година да се вратат на своите работни места и редовно извршување на работните задачи.

Исклучок се вработени осигурени лица кои имаат хронично заболување во фаза на егзацербација (влошување) како и вработени осигурените лица со малигна болест.

Овие лица заради нивната влошена здравствена состојба, можат да достават извештај со наод и мислење од лекар специјалист (**со наведена утврдена здравствена состојба, потреба и времетраење на боледување и евентуален контролен преглед**).

Врз основа на тоа избраниот лекар ќе даде оценка за привремена спреченост за работа по основ на болест **за првите 15 дена, а над 15 дена лекарската комисија на Фондот.**

Надоместокот на плата за првите 30 дена спреченост за работа го утврдува и исплатува работодавецот од своите средства, а над 30 дена Фондот.

Доколку треба да се продолжи боледување над 2 месеци за прв пат, избраниот лекар и ПЛК ќе одлучува на последно важечки извештај од специјалист врз основа на кој е издадено претходното боледување, без да го упати осигуреникот на повторен преглед на клиника за да донесе нов специјалистички извештај.

Важењето на специјалистичкиот извештај ќе зависи од здравствената состојба на вработеното осигурано лице, но не подолго од 6 месеци.

При тоа овие лица, како доказ треба да приложат кај избраниот лекар:

- ✓ специјалистички извештај дека е констатирано влошување на хроничното заболување издаден во текот на месец септември 2020 година (важи најмногу 6 месеци), или

- ✓ специјалистички извештај дека лицето се лекува од малигно заболување

Избраниот лекар при отворање на ново боледување, врз основа на непосреден преглед и приложен нов специјалистички извештај за влошено хронично заболување/малигно заболување, може да издаде ИСР Образец до 15 дена (**наместо до 7 дена**).

Избраниот лекар и лекарските комисиии на Фондот, нема да ги применуваат Критериумите за дијагностички постапки и оценка на привремена спреченост за работа поради болест и повреда.

По добиениот специјалистички извештај за влошено хронично заболување/малигно заболување, документацијата на е-маил избраниот лекар ја доставува до одговорното лице во Фондот за да ја проследи до лекарската комисија за продолжување на боледувањето.

Мислењето на ПЛК избраниот лекар може да го провери на порталот на Фондот во делот на **“Барање за пациенти-издавање на ИСР Образец”**. Избраниот лекар по телефон го известува осигуреникот за продолжување на боледувањето.

За исплата на боледување **по 30 дена осигуреникот** доставува барање до подрачната служба во Фондот со прилог:

- ✓ **ИСР образец издаден од избран лекар,**
- ✓ **Мислење од лекарска комисија и**
- ✓ **Копија од трансакциска сметка.**

ВАЖИ: 6 месеци

7.5. Исплата на надоместок за плата по основ на професионално заболување за вработени во здравствени установи заболени од COVID-19

Професионалното заболување како и повредата на работа се утврдува според Законот за пензиско и инвалидско осигурување.

Како професионално заболување се смета заболувањето настанато за време на извршување на работата. МТСП направи дополнување на прописите со што здравствените работници и лицата

вработени во здравствените установи заболени од COVID-19 ќе се смета за професионални заболувања. Во Сл.Весник 118/2020 донесен е Правилникот за професионално заболување.

Според Законот за здравствено осигурување, во случај кога се работи за настанато професионално заболување, надоместокот за плата над 30 дена паѓа на товар на средствата на Фондот во 100% од утврдената основица.

За таа цел сите чинители во процесот треба да ги преземат следните чекори:

- ✓ **За отворање на боледувањето, осигуреникот треба да се јави по телефон кај избраниот лекар.** Избраниот лекар скенирани на е-маил ги доставува до одговорното лице во Фондот, следните документи: специјалистички извештај со дијагноза потврдена од специјалист за инфективни болести, дополнително потврдена со позитивен микробиолошки ПЦР тест за детекција на Коронавирусот COVID-19 (**од лабораторија која има дозвола за изведување на ова тестирање**). Медицинските документи за осигуреникот избраниот лекар може да ги симне од системот на “мој термин”.
- ✓ **Заради утврдување на право на професионално заболкување,** избраниот лекар го известува осигуреникот да достави Образецот “**Пријава за несреќа при работа**“, потврда за работното место и изложеност на зараза Документите скенирани на е-маил или по пошта треба да ги достави во подрачната служба на Фондот.
- ✓ **Одговорното лице во службата,** го комплетира предметот и електронски или по пошта го доставува до Институтот за трудова медицина, за да се утврди дали се работи за професионално заболување.
- ✓ **Првостепената лекарска комисија** дава мислење за остварување/продолжување на Првостепената лекарска комисија дава мислење за остварување право на професионално заболување, врз основа на: **Образец “Пријава за несреќа при работа”**; Специјалистички извештај со потврдена дијагноза COVID 19; лабораториски наод и мислење од Институтот за трудова медицина дека се работи за професионално заболување.
- ✓ **Одговорното лице во Фондот,** доколку надоместокот на плата е над 30 дена изготвува пресметка за исплата на надоместок за професионално заболување во износ од 100% од утврдената основица, врз основа на која донесува решение.
- ✓ **По добиеното Мислењето на првостепената/второстепената лекарска комисија** и целокупната документација, одговорното лице во Фондот, доколку надоместокот на плата е над 30 дена изготвува пресметка за исплата на надоместок за професионално заболување во износ од 100% од утврдената основица, врз основа на која донесува решение.
- ✓ **Доколку навреме не биде доставена целокупната документација од работодавецот** (Пријава за несреќа на работа), како и мислење од Институтот за трудова медицина, за да може осигуреникот да оствари право на боледување, предметот се доставува до Првостепената лекарска комисија која треба да даде мислење за остварување/продолжување на правото за привремена спреченост за работа, но не и за професионално заболување. На овој начин осигуреникот навреме ќе го оправда отсуството од работа и ќе оствари право на надоместок на плата за привремена спреченост за работа. По завршување на целата постапка за утврдување на професионално заболување, Фондот ќе ја исплати разликата до 100% од утврдената основица.

НАПОМЕНА: За осигурениците вработени во здравствените установи заболени од COVID 19, кои веќе оствариле право на надоместок на плата по основ на болест и повреда надвор од работа, важи истата постапка за утврдување на професионално заболување. При тоа нема потреба од издавање на нов ПСР образец за истиот период за кој е веќе остварено правото по друг основ.

ВАЖИ од: прогласување на пандемијата Коронавирус-COVID 19

7.6. Важење на специјалистички извештај, отпусно писмо, конзилијарно мислење

Мерките кои по својата содржина се поврзани и директно зависат од редовното функционирање на системот на здравствена заштита, се правото на продолжување на привремена на спреченост за работа (**боледување**) па се до остварување на правото на лекови, ортопедски помагала итн.

Сите овие права на осигурениците зависат од редовното работење на здравствените установи како од нивото на примарната здравствена заштита така и од нивото на специјалистичко консултативната и болничката здравствена заштита.

Поради тоа што здравствениот систем се уште не функционира на редовен начин и полнkapacитет, па осигурениците не можат секојпат да дојдат до потребен слободен термини преку електронскиот систем.

Рокот на важењето на последно издадените специјалистичките извештаи/отпусни писма/конзилијарни мислења ќе се продолжи до 30.09.2020 година за:

- ✓ **Продолжување на боледување;**
- ✓ **Продолжување на хроничната терапија;**
- ✓ **Издавање на ортопедски помагала.**

Од 01.10.2020 година со важност ќе бидат специјалистичките извештаи/отпусни писма/конзилијарни мислења со датум не постар **од 01.03.2019 година.**

Тоа значи дека осигурениците за да ги остварат горенаведените права ќе биде потребно да ги обноват соодветните спе-

цијалистичките извештаи/конзилијарни мислења.

За отпусното писмо постаро од 01.03.2019 година ќе биде потребно да се достави соодветен специјалистичките извештај/конзилијарно мислење за остварување на горенаведените права.

Специјалистичките извештаи/конзилијарни мислења може да се обезбедат и по извршена е-консултација преку е-амбуланта во системот на Мој термин.

7.7. Важење на упати за презакажан термин преку системот на Мој термин, за закажани здравствените услуги, а не извршени поради пандемијата со COVID - 19 вирусот

Избраните лекари, специјалистите и субспецијалистите кога го упатуваат осигуреното лице за вршење на одредена здравствена услуга од специјалистичко-консултативна здравствена заштита, закажуваат термин во системот на Мој термин (Управата за електронско здравство), при што во системот се генерира соодветен упат со идентификациски број.

Потоа овој упат се печати, се потпишува и заверува со факсимил на докторот и печат на ЗУ.

Поради пандемијата со COVID -19 вирусот голем број од овие закажани прегледи останаа нереализирани.

Сегашната епидемиолошка состојба овозможува да се продолжи со нормална работа на специјалистичко-консултативна здравствена заштита со запазување на препораките на Комисијата за заразни болести.

При тоа за закажаните, а нереализирани термини (услуги) ЗУ се должни да ги контактираат осигурените лица и да овозможат нов термин.

За реализација на овие услуги може да се користат издадените упати за првичниот термин.

Доколку осигуреното лице од било која причина не го поседува хартиениот упат издаден при закажувањето на првичниот термин, тогаш здравствената установа каде се пружа здравствената услуга може да ја испечати електронската верзија на упатот од Мој Термин, со назнака дека

упатот е испечатен од с-мот на Мој термин (УЕЗ), потврден со своерачен потпис и факсимил на лекарот кој ја пружа здравствената услуга и печат на здравствената установа.

7.8. Извештај од лекар специјалист-субспецијалист и отпусно писмо издадени од Мој термин

Избраните лекари кои го упатиле осигуреното лице за вршење на одредена здравствена услуга од специјалистичко-консултативна или болничка здравствена заштита, по извршувањето на здравствената услуга преку с-мот на Мој термин (**Управата за електронско здравство**) имаат можност по електронски пат да ги добијат: извештајот од специјалистичкиот/субспецијалистичкиот преглед или отпусното писмо.

Извештајот од специјалист или отпусно писмо, испечатени од системот на Мој термин од страна на избраниот лекар на осигуреното лице, не содржат оригинален потпис од лекарот специјалист/субспецијалист и печат од здравствената установа.

Поради тоа избраниот лекар истите ги верификува со своерачен потпис и факсимил и печат на здравствената установа, со назнака дека е испечатено од системот на Мој термин (УЕЗ).

7.9. Издавање рецепти за лекови на товар на Фондот

Матичниот лекар може да издаде е Рецепт за хронична терапија и во случај кога препораката од специјалистот/отпусното писмо е постара од една година.

Сите специјалистички извештаи, конзилијарни мислења и отпусни писма издадени во 2019 година ќе важат до завршување на важење на времените мерки.

еРецепти за хроничната терапија матичниот лекар може да издава за 6 месеци.

За прашања поврзани со лекови, осигурениците не треба да доаѓаат во подрачните служби на Фондот, тука да се обратат по маил на farmacija@fzo.org.mk

7.10. Здравствени услуги од специјалистичко – консултативна здравствена заштита и општа стоматологија

По препорака на Комисијата за заразни болести, од 13.05.2020 година сите стоматолошки ординации во Република Северна Македонија започнаа со работа.

Со тоа стоматолошките услуги на осигурените лица ги пружаат избраните лекари стоматолози и лекарите специјалисти од дејноста орална хирургија, ортодонција и протетика.

При тоа сите стоматолошки здравствени установи кои се во мрежата, се ставени во рестриктивен режим на работење, со што се должни да се придржуваат кон протоколите и упатствата за работа во услови на сеуште постоечка закана од инфекција со COVID 19, изготвени од страна на Стоматолошка комора на Република Северна Македонија.

7.11. Здравствени услуги од специјалистичко-консултативна здравствена заштита

Здравствените установи од специјалистичко консултативна здравствена заштита кои се во мрежата, од 13.05.2020 година продолжија да работат во предвиденото работно време и да пружаат здравствени услуги на осигурените лица на Фондот.

При тоа сите здравствени установи, треба да ги почитуваат препораките на Комисијата за заразни болести за работа во услови на сеуште постоечка закана од инфекција со COVID 19.

7.12. Заверка на ортопедски помагала

Доколку осигуреното лице има специјалистички извештај и наод оценка и мислење постари од 1 година, важењето на истите се **продолжува до 30.09.2020 година.**

При тоа избраниот лекар може да пропише потврди за потреба од ортопедско помагало само за наведениот период.

Избраниот лекар потврда за потреба од ортопедско помагало ја пропишува врз основа на телефонско јавување на осигуреното лице.

Потврдите за ортопедски помагала задолжително се пропишуваат најмалку за 3 месеци, но не повеќе од 6 месеци.

Избраниот лекар потврдите ги издава врз основа на податокот за последно издадена потврда евидентиран во медицинската евиденција на осигуреното лице, согласно Правилникот за индикации за издавање на ортопедски и други помагала.

Избраниот лекар на потврдата за потреба од ортопедско помагало, задолжително треба да го евидентира телефонскиот број за контакт на лицето кое ќе ја подига заверената потврда од подрачната служба, или за да биде испратена смс порака со бројот на заверените потврди.

Потврдите за потребата од ортопедско помагало скенирани, избраниот лекар ги доставува електронски на посебна е-маил адреса кај одговорно лице во подрачната служба на Фондот.

Доколку осигуреното лице за прв пат остварува правото на ортопедско помагало, или има нов специјалистички извештај, избраниот лекар треба истиот да го достави скениран заедно со пропишаните потврди.

ПРИЛОГ: Список на лица за контакт за ортопедски помагала во подрачните служби на Фондот.

Одговорното лице од Фондот потврдите за потребата од ортопедско помагало пристигната електронски од избраниот лекар ги заверува во системот на Фондот.

За заверената потврда Фондот го известува осигуреното лице на оставениот контакт телефон.

Известувањето може да биде со смс порака за бројот на заверката на потврдата, или со телефонско јавување за денот кога треба да се подигнат заверените потврди.

Осигуреното лице без оглед на начинот на кој е известен за заверената потврда, потребното помагало може со доказ за идентификација на лицето на кое му е потребно помагало и бројот на заверката, да го подигне истото во ортопедската куќа по сопствен избор.

ВАЖИ до: престанување на мерките за спречување на ширењето на зараза од Коронавирусот (COVID -19).

7.13. Остварување на право на специјализирана медицинска рехабилитација како продолжено болничко лекување

Остварувањето на правото на специјализирана медицинска рехабилитација како продолжено болничко лекување, осигурените лица ќе остварат согласно изготвените протоколи на Комисијата за заразни болести.

Осигурениците кои имаа решение за остварување на правото на специјализирана медицинска рехабилитација, добиено пред воведување на вонредната состојба, истото ќе може да го реализираат до крајот на декември 2020 година

Ако осигуреното лице ја прекинало специјализираната медицинска рехабилитација за време на времените мерки, ќе има право да ја продолжи истата за онолку денови колку што преостанале согласно решението, по започнувањето со работа на бањите според протоколи на изготвени од Комисијата за заразни болести.

Важи до: 31.12.2020:

7.14. Остварување на право на БПО

Осигурените лица кои треба да ги реализираат издадените ваучери за остварување на право на БПО (кои се со важност од 6 месеци), ќе може истите да ги продолжат и да ги реализираат по престанок на вонредната состојба.

Тоа значи ако осигуреното лице не ја започне БПО постапката во рокот од 6 месеци, ќе има право, по завршувањето на вонредната состојба, да ја продолжи важноста на ваучерот за онолку денови/месеци колку што преостанале согласно издаденото одобрение (ваучер) за БПО постапка.

ВАЖИ до: престанување на вонредната состојба заради спречување на ширењето на зараза од Коронавирусот (COVID -19).

7.15. Права од здравствено осигурување

Правата од здравственото осигурување не застаруваат за 5 години.

Поради тоа, осигурените лица, за време на важење на мерките, не треба да го загрозуваат своето здравје како и здравјето на другите граѓани, со доаѓање во просториите на подрачните служби и централната служба на Фондот.

Исклучок претставува регулирање на здравственото осигурување, доколку истото не може да се заврши по електронски пат, или кога се работи за итни и неодложни потреби како што е поведувачање на постапка за лекување во странство.

Се препорачува осигурениците за да не доаѓаат во просториите Подрачна Служба на Фондот, имаат можност да пратат скенирани барања со пропратна документација за остварување на правата од здравствено осигурување (**барањата да ги праќаат на е-маил**).

Сите инфо броеви и е-маил адреси од подрачните единици од ФЗО РСМ по градови, се објавени на насловната страница на Фондот.

ЛИНК на барања/обрасци за осигурени лица: <http://www.fzo.org.mk/default.asp?ItemID=AFCEBD1C4148A34EA9769F757FF69E7F>

ВАЖИ до: престанување на мерките за спречување на ширењето на зараза од Коронавирусот (COVID -19).

7.16. Начин на продолжување на двојазичниот образец за новата учебна година на студентите кои се на школување во странство

За осигурените лица кои се наоѓаат на школување или стручно усовршување во странска земја со која Македонија има склучено или превземено Договор за социјално осигурување и поради ситуацијата со ширењето на Коронавирусот (COVID -19) не можат да се вратат во земјава, продолжувањето на двојазичен образец за новата учебна година Лекарската комисија на Фондот ќе го врши врз основа на лекарска потврда за здравствената состојба издадена од лекар од општа медицина од земјата каде што истите се школуваат или усовршуваат.

7.17. Начин на плаќање на придонес за здравствено осигурување

За лицата кои треба да се осигураат или веќе се осигурани по следниве основи: лица со повисок приход, корисници на пензија од земји со кои РСМ нема склучено договор за социјално осигурување, верски лица и индивидуални земјоделци, Фондот по службена должност генерира МПИН декларација и ја доставува до УЈП на обработка.

По добивање на МПИН декларациите, истите Фондот ќе се достави на е-маил доколку осигуреникот има оставено маил адреса, или по пошта.

ВАЖИ до: престанување на мерките за спречување на ширењето на зараза од Коронавирусот (COVID -19).

НАПОМЕНА:

- ✓ Сите информации и контакт телефони поврзани со новонастанатата состојба во врска со Коронавирусот се објавени на веб страницата на Фондот fzo.org.mk,
- ✓ Препорака на Фондот за сите осигуреници, е наместо да дојдат во подрачните или централната служба на Фондот да се обратат по маил на info@fzo.org.mk,
- ✓ Препорака на Фондот за сите здравствени установи, е наместо да дојдат во подрачните или централната служба на Фондот да се обратат по маил на zuinfo@fzo.org.mk.

ПРОДАЖБА НА СТОКИ ПО ПАТ НА ЕЛЕКТРОНСКА ТРГОВИЈА

ВОВЕД

Со развојот на телекомуникациите и воспоставувањето на интернетот, процентот доживува и меѓусебната размена – е-трговијата, која го скратува патот до купувачот и ја олеснува и подобрува на општо задоволство и на потрошувачите и на трговците, размената на стоки и услуги.

Е-трговијата во услови на економската криза предизвикана од COVID-19, е дејност која постигна невиден напредок.

Поради избегнување на физички контакт, потрошувачите се почесто го практикуваат моделот на купување on-line, без оглед на тоа дали станува збор за производи што ни се потребни повремено или за секојдневните потреби и набавки.

Продажбата на стоки преку интернет, е сепозначаен облик на продажба на далечина. Во интернет окружувањето, таа станува се поинтересна за претприемачите, било да станува збор за трговци или производители.

Предност на интернет трговијата се гледа преку тоа што понудата на стоката, нејзиното нарачување и плаќање е во потполност автоматизирано и за граѓаните претставува “купување од куќна фотеља”.

Меѓутоа, интернет продажбата не е само продажба на стоката на мало. Таа е присутна и кај продажба на стоката на големо на други претприемачи во земјата и во странство.

Продажбата на стока преку интернет е облик на продажба каде стоката и услугите се нудат на потенцијалните купувачи преку средствата за далечинска комуникација, а стоката се доставува до купувачот, директно од страна на производителот или со посредници (пошта или на друг соодветен начин).

Во пракса ретко се јавува стоката да се превзема од страна на купувачот од складиште на производителот или од про-

давница. Интернет трговијата претставува облик на електронско тргување, кое се остварува на тој начин што различни асортимани на производи и услуги се нудат и се нарачуваат по пат на интернет.

1. ЕЛЕКТРОНСКА ТРГОВИЈА

Електронска трговија е израз кој во себе содржи два поима:

Првиот термин „**електронска**“ се однесува на средството (медиумот) преку кој се извршува дејствието. Под овој термин може да се подразбира секој начин (форма) на комуникација кој исклучува физички контакт меѓу учесниците во прометот, а вклучува некаков вид електронско средство. Според ваквиот концепт во е-трговија би влегло тргувањето преку кое било од следните средства (медиуми): телефон, факс, телекс, интернет, интранет... Второто и потесно дефинирање на овој термин подразбира користење на интернетот како медиум, односно вклучува само трансакции кои се спроведуваат онлајн. Затоа се нарекува и интернет трговија.

Вториот термин „**трговија**“ се однесува на дејствието (трансакцијата) кое се спроведува преку одредено електронско средство. Индиректната електронска трговија подразбира електронско нарачување (купување) на стоки кои имаат материјална форма, мора да бидат физички доставени и кои зависат од бројни надворешни фактори, како што се транспортниот систем и поштенски услуги. Директна електронска трговија подразбира електронско нарачување, плаќање и доставување на нематеријални (недопирливи, дигитални) стоки и услуги, како што се на пример компјутерските програми или забавните содржини (музика, филм, книга).

Електронската трговија, наречена и “е - трговија” претставува посебен начин на вршење на трговијата на големо и

мало по пат на договор. Електронската трговија се организира од страна на трговецот за продажба по пат на некое комуникациско средство.

Електронската трговија е процес на купување, продавање, пренос или размена на производи, услуги или информации преку компјутерски мрежи, вклучувајќи го и интернетот.

Во Македонија, електронската трговија е регулирана со Законот за електронска трговија („Службен весник на РСМ” 133/07...31/20), со кој се уредени услугите на информатичко општество поврзани со електронската трговија, одговорностите на давателите на услуги на информатичко општество, комерцијалната комуникација и правилата во врска со склучувањето на договорите во електронски облик.

Како **услуги на информатичкото општество** се дефинирани услугите што се обезбедуваат за надомест на далечина, преку електронски средства и на лично барање на примателот на услугата. Услугите на информатичкото општество содржат особено продажба на производи и услуги, услуги за пристап до информации или огласи преку интернет и пристап до услугите на јавна комуникациска мрежа, пренос на податоци или чување на податоците на примателот во јавната комуникациска мрежа.

Како **даватели на услуги** можат да биден домашно и странско физичко или правно лице, кое дава услуги на информатичко општество.

Законот прави разлика во дефинирањето на примател на услугите и потрошувач, со што **примател на услугите** е секое физичко или правно лице кое од професионални или од други причини користи услуги на информатичкото општество, со цел да побара информација или истата да ја направи достапна, додека **потрошувач** е секое физичко лице кое користи услуги на информатичко општество за цели надвор од неговата трговска дејност или професија.

Придобивките од електронската трговија се намалување на трошоците, демократизација-либерализација на трговијата, пристап до добра и услуги од секоја локација, интеракција и достапност

на деловни и кориснички информации, ефикасна и економична комуникација без граници, подобра даночна ефикасност. Со други зборови, потенцијалната придобивка е слободна и ефикасна размена на добра и услуги, со тотален квалитет на процесот.

1.1. Класификација на електронската трговија

Во однос на природата на трансакциите или интеракциите постои класификација на електронската трговија:

1. бизнис-бизнис - Модел на електронска трговија каде сите учесници се од бизнис секторот или други организации.

2. бизнис-корисник - Модел на електронска трговија, каде бизнисите продаваат на индивидуални купувачи.

3. бизнис-бизнис-корисник - Модел на електронска трговија каде бизнисот снабдува со некој производ или услуга свој клиент-бизнис, кој пак држи свои сопствени клиенти.

4. корисник-бизнис - Модел на електронска трговија каде индивидуалци го користат Интернетот со цел да продадат одредени производи или услуги на организации или бизниси.

5. корисник-корисник - Модел на електронска трговија каде купувачите директно им продаваат на други купувачи.

6. мобилна трговија - Активности и трансакции на електронска трговија спроведени во безжично опкружување.

7. размена-размена - Формален систем кој поврзува две или повеќе размени.

8. бизнис-вработени - Модел на електронска трговија каде организацијата испорачува производи, услуги, или информации до нејзините индивидуални вработени.

9. бизнис-влада - Модел на електронска трговија каде имаме јавни набавки на владата, плаќање царини и даноци од страна на компаниите по електронски пат.

10. влада-корисник - Модел на електронска трговија каде имаме јавни услуги насочени кон индивидуалните корисници по електронски пат.

1.2. Електронски трговец

Како електронски трговец, т.н. е-трговец може да биде секое физичко и правно лице. Правното лице треба да се регистрира како трговско друштво во Централен регистар. Оние друштва кои се веќе регистрирани во Централниот регистар, но сакаат да го прошират начинот на продажба на стоки и услуги, немаат потреба од повторна регистрација или дополнување на регистрацијата.

За разлика од другиот начин на вршење на трговија, кај електронската трговија, трговецот не мора да има физички простории. Исто така, интернет трговецот воопшто не треба да има сопствена офлајн продавница, туку може да работи исклучиво преку интернет продажба.

Кај електронската трговија, предност е што целата трговија да ја врши едно вработено лице, без разлика што работното време не е одредено, бидејќи поголемиот дел од процесите се вршат автоматски.

Електронските трговци не треба да поседуваат фискална апаратура, доколку плаќањата се вршат преку интернет.

Електронскиот трговец е потребно да користи веб-базирана софтверска апликација, преку која ќе биде овозможено:

- ✓ регистрирање на корисник;
- ✓ пребарување и нарачка на производот
- ✓ поврзување со порталот за плаќање.

Оваа веб-базирана софтверска апликација, електронскиот трговец може да ја нарача од специјализирани софтвер компании кои изработуваат и продаваат специјализирани софтвери за електронска трговија. Пред пуштање во официјална употреба потребно е да се направи тестирање на софтверот, бидејќи тоа е и еден од условите на банките и платежните процесори.

1.3. Функционирање на електронската трговија

Електронската трговија функционира врз основа на користење на интернетот како средство, преку кое продавачот и купувачот комуницираат и можат да склучат договор за продажба, односно преку кое се врши нарачка и плаќање на производите и услугите. Нарачката се врши преку користење на веб-базирани софтверски апликации, познати како потрошувачки кошнички (shopping cart), додека за потребите на плаќањето се користат посебен веб портал за плаќање.

Кредитните и дебитните картички се главното средство за плаќање во електронска форма. Самата трансакција се реализира преку посебни портали за плаќање кои се наречени платежни процесори.

Купувачот се идентификува најчесто со користење на корисничко име и лозинка, како и преку дигитални сертификати кои се поретко се користат. Заради безбедност на трансакцијата потребно е веб локацијата на продавачот да користи систем за криптирање на трансакциите, а во последно време се користи и безбедносен код на кредитните картички.

Во Електронската трговија се вклучени повеќе страни:

- ✓ продавач (интернет трговец),
- ✓ купувач (потрошувач, клиент),
- ✓ банки (банка издавач на картичката на купувачот и банка опслужувач на сметката на трговецот), и
- ✓ платежен процесор како институција која го опслужува порталот за плаќање.

Регистрираниот потрошувач пребарува по интернет продавницата, ги избира производите или услугите, начинот на испорака и плаќање и по кликување на соодветно копче ја потврдува нарачката. Во истиот момент, системот на интернет трговецот испраќа информации за самата нарачка до платежниот процесор. Платежниот процесор комуницира со банките и тоа со банката која ја издала кредитната картичка преку која се врши плаќањето и со банката во која интернет трговецот има

сметка. Банката која ја издала кредитната картичка го дозволува или одбива плаќањето на нарачката, во зависност од тоа дали клиентот има парични средства на картичката.

Откако ќе се дозволи плаќањето, преку платежниот процесор се префрлаат парите од сметката на купувачот на сметката на продавачот, по што продавачот ги испорачува стоките или услугите.

1.4. Услови за отварање и опслужување на банкарска трансакциона сметка на електронскиот трговец

За да може да електронскиот трговец да се занимава со електронска трговија е потребно да има отворено банкарска трансакциона сметка преку која ќе се врши плаќањето со потрошувачите. Банките за да му дозволат на е-трговецот да отвори трансакциона сметка имаат определено услови кои мора да ги исполнува електронскиот трговец, меѓу кои е поднесување на бизнис план. Банката прави проверка и процена на потенцијалниот интернет трговец со цел навремено да превенира лажни и несериозни клиенти да отворат веб продавница.

Доколку електронскиот трговец има веќе постоечка трансакциона сметка во банката каде поднесува барање за електронска трговија, банката може да му дозволи да ја користи веќе постоечката трансакциска сметка и за приливи остварени преку интернет плаќања. Банката и електронскиот трговец склучуваат договор, во кој се регулирани сите права и обврски на страните.

2. КАКО ФУНКЦИОНИРА Е-ТРГОВИЈАТА

Суштината на е-трговијата се базира на користење на интернетот како средство преку кое продавачот и купувачот комуницираат и го склучуваат договорот за купопродажба, односно се врши нарачката и плаќањето на производите и услугите. За да се направи нарачката се користат веб-базирани софтверски апликации, познати и како **потрошувачки кошнички** (shopping cart), додека пак за потребите на плаќањето се користи посебен веб портал за плаќање.

Главно средство за плаќање се **кредитните и дебитните картички** и електронските пари како електронски сурогат на банкнотите кои се користат за плаќања во електронска форма. Самата трансакција се реализира преку посебни портали за плаќање т.н. **платежни процесори** (payment processors).

Заради идентификација на купувачот најчесто се користат корисничко име и лозинка, додека пак многу ретко се користат дигиталните сертификати. Заради безбедност на трансакцијата потребно е веб локацијата на продавачот да користи систем за криптирање на трансакциите (SSL - Secure Socket Layer), а во последно време се користи и безбедносен код (secure code) на кредитните картички.

Во е-трговијата се вклучени повеќе страни:

- продавач (интернет трговец),
- купувач (потрошувач, клиент),
- банки (банка издавач на картичката на купувачот и банка опслужувач на сметката на трговецот), и
- платежен процесор како институција која го опслужува порталот за плаќање.

2.1. Како се врши купопродажба преку интернет

Регистрираниот потрошувач пребарува по интернет продавницата, ги избира производите или услугите, начинот на испорака и плаќање и по кликување на соодветно копче ја потврдува нарачката. Во истиот момент, системот на интернет трговецот испраќа информации за самата нарачка до платежниот процесор. Платежниот процесор комуницира со банките и тоа: а) со банката која ја издала кредитната картичка преку која се врши плаќањето и б) со банката во која интернет трговецот има сметка.

Банката која ја издала кредитната картичка го дозволува или одбива плаќањето на нарачката, во зависност од тоа дали клиентот има парични средства на картичката.

Откако ќе се дозволи плаќањето, преку платежниот процесор се префрлаат парите од сметката на купувачот на

сметката на продавачот, по што продавачот ги испорачува стоките или услугите.

3. УСЛОВИ ЗА ИЗВРШУВАЊЕ НА ИНТЕРНЕТ ПРОДАЖБА

Предуслов за придвижување на интернет продажбата е отварање на интернет односно web страниците, односно регистрација на домени и одбирање на web hosting.

Давателот на услуги на информатичко општество на примателот на услуги и надлежните органи на државната управа во Република Македонија е должен да ги направи лесно, директно и постојано достапни најмалку следниве информации:

- име, односно фирма на давателот на услугата,

- седиште на правното лице, давател на услугата или адреса доколку е физичко лице,

- податоци за давателот на услугата врз основа на кои примателот на услугата може на директен и ефикасен начин да стапи во контакт со него, вклучително електронската адреса,

- трговскиот регистар во кој е внесен давателот на услуги и бројот на неговата регистрација или еквивалентните средства на идентификација во тој регистар, кога давателот на услугата е заведен во трговски или друг соодветен регистар;

- податоци од надлежниот орган, доколку давателот на услугата подлежи на обврска за издавање на лиценци или друг вид на одобренција и

- даночен број ако давателот на услуга е обврзник на ДДВ.

Покрај горенаведените информации, на давателот на услуги на информатичко општество кој врши регулирана професија е должен да ги направи достапни и следниве информации:

- податоци за институцијата кај која е регистриран давателот на услугата;

- професионалниот назив и земјата во која е стекнат тој назив и

- упатување на професионалните правила во земјата во која ја врши дејноста и начинот на пристап до нив.

Ако давателот на услуги на информатичко општество ги наведува цените на производите и услугите, тие треба да бидат наведени јасно и недвосмислено, особено треба да се наведе дали во нив се вклучени трошоците на испорака, даноците и манипулативните трошоци кои имаат влијание на наведената цена.

Објава на овие податоци се пропишани и во член 7 од Законот за електронска трговија.

4. ДОГОВОРИ СКЛУЧЕНИ ПО ЕЛЕКТРОНСКИ ПАТ

На интернет страницата, треба задолжително да стои предупредување за користење на cookie, а целокупното работење по пат на интернет трговија треба да биде ускладено со Уредбата за заштита на личните податоци односно со интернет акти, кој трговецот ги донел во врска со примена на таа Уредба.

Предноста на интернет трговијата е во тоа што понудата на стока, нејзиното нарачување и плаќање е во потполност автоматизирано. Меѓутоа, за тоа се потребни одредени програмски решенија – посебно тоа што му се нуди на интернет купувачот да кај нарачувањето на стока се декларира како “краен потрошувач” или “даночен обврзник”, за продавачот да може исправно да ја испостави сметката.

Со оглед на фактот дека интернет трговијата е најчесто насочена за крајните потрошувачи (малопродажба), цените што се објавени со артиклите на web страницата, се искажани со веќе вклучен ДДВ.

Договорите кои електронските трговци ги склучуваат со потрошувачите можат да се склучат по електронски пат. Понудата која ја доставуваат како и прифаќањето на понудата, исто така може да се дадат во електронски облик.

Овој тип на договори без разлика што се склучени во електронски облик имаат целосна полноважност и неговата полноважност нема да се оспори, доколку имаат електронски потпис на лицето - трговецот, во согласност со прописите за електронски потпис.

Договори склучени по електронски пат не може да се применуваат кај договори со кои:

✓ регулирани со прописите за семејството и за наследувањето,

✓ кои создаваат или пренесуваат права на недвижен имот, со исклучок на правата на закуп,

✓ за кои според закон има потреба од вклучување на судови, нотари или слични професии и

✓ за дадена гаранција и за дополнително обезбедување, од страна на лица кои дејствуваат за цели надвор од нивниот трговски, работен или професионален ангажман.

Доколку со Законот за електронска трговија не се определени договорно-правните односи, кои произлегуваат или се поврзани со договорите склучени по електронски пат, се применуваат одредбите од Законот за облигационите односи.

Е - трговецот е должен на потрошувачот пред склучување на договорот, на јасен, разбирлив и недвосми-слен начин да му обезбеди:

✓ различните технички постапки што треба да се следат за да се склучи договорот;

✓ содржината на договорот;

✓ општите услови на работење, ако се составен дел на договорот;

✓ дали склучениот договор давателот на услугите ќе го архивира и дали истиот ќе биде достапен;

✓ техничките средства за препознавање и поправање на погрешно внесени податоци, пред да се направи нарачката и

✓ понудените јазици за склучување на договор.

Потрошувачот кога ќе ја направи нарачката на производот по електронски пат е должен да побара од е-трговецот да му достави потврда за прием на нарачката со посебна електронска порака, без одлагање и по електронски пат.

Нарачката и потврдата за прием се сметаат за примени, кога истите им се достапни на страните, до кои се адресирани.

Договорот во електронски облик се смета за склучен во оној момент кога понудувачот ќе ја прими електронската порака, која содржи изјава на примателот, дека ја прифаќа содржината на договорот.

Понудата и прифаќањето на понудата се сметаат за примени, кога истите им се достапни на страните до кои се адресирани.

4.1. Форма и важност на договорите во електронски облик

- Договорите можат да се склучат по електронски пат, односно во електронски облик.
- Понудата и прифаќањето на понудата можат да се даваат по електронски пат, односно во електронски облик.
- На договорот склучен во електронски облик нема да му се оспори полноважноста поради тоа што е направен со електронска порака, односно во електронски облик.
- Кога за полноважноста и склучувањето на договорот е потребен потпис на лицето, ќе се смета дека тој услов е исполнет со електронска порака потпишана со електронски потпис во согласност со прописите за електронски потпис.

Горенаведените одредби не се применуваат на договорите:

- регулирани со прописите за семејството и за наследувањето,
- кои создаваат или пренесуваат права на недвижен имот, со исклучок на правата на закуп,
- за кои според закон има потреба од вклучување на судови, нотари или слични професии и
- за дадена гаранција и за дополнително обезбедување, од страна на лица кои дејствуваат за цели надвор од нивниот трговски, работен или професионален ангажман.

4.2. Информации што треба да се обезбедат за склучување на договор

Давателот на услугата на информатичкото општество е должен на примателот на услугата пред склучување на договор, на јасен, разбирлив и недвосмислен начин да му ги обезбеди следниве информации:

- различните технички постапки што треба да се следат за да се склучи договорот;
- содржината на договорот;
- општите услови на работење ако се составен дел на договорот;
- дали склучениот договор давателот на услугите ќе го архивира и дали истиот ќе биде достапен;
- техничките средства за препознавање и поправање на погрешно внесени податоци пред да се направи нарачката и
- понудените јазици за склучување на договор.

Давателот на услугата треба да ги наведе сите релевантни кодекси на добра пракса на кои е потписник и информациите за тоа како тие кодекси можат да се користат по електронски пат.

Одредбите содржани во договорите во електронски облик што ги склучуваат давателите на услуги на информатичкото општество мораат да бидат ставени од страна на давателите на располагање на корисниците на услуги на начин кој овозможува складирање и репродуцирање на истите.

5. НАРАЧКА И ПОТВРДА ЗА ПРИЕМ НА НАРАЧКА

Примателот на услугата кога прави нарачка по електронски пат е должен да побара од давателот на услугата да му достави потврда за прием на нарачката на примателот со посебна електронска порака без одлагање и по електронски пат.

Давателот на услуги му става на располагање на примателот на услугите соодветни, ефикасни и достапни технички средства со кои му овозможува да ги препознае и да ги поправи погрешно

внесените податоци пред да ја направи нарачката, освен во случај кога страните што не се потрошувачи поинаку не се договорот.

Нарачката и потврдата за прием се сметаат за примени кога истите им се достапни на страните до кои се адресирани.

6. СМЕТКОВОДСТВЕНО ГЛЕДИШТЕ НА ПРОДАЖБАТА ПРЕКУ ИНТЕРНЕТ

Од сметководствена гледна точка, стоката се вреднува по трошок за набавка или нето пазарна вредност. Тоа се однесува и за стоката наменета за интернет продажба.

Притоа под трошоци за набавка се подразбираат сите трошоци настанати во врска со набавката на стока кои се вклучуваат во трошокот на залиха: куповната цена на стоката спрема сметката на добавувачот, намалена за попустите прикажани на сметката, увозната царина и други даноци, трошоците за превоз до складиште и сите други трошоци кои може директно да се препишат на набавката на трговската стока.

Освен во главната книга, трговската стока треба да се евидентира и во аналитичкото книговодство по вид, количина и вредност на трговската стока.

Тоа подеднакво се однесува и на трговците на мало и на трговците на големо.

Меѓутоа, тоа не се однесува на продажба на стока на начин, каде нарачаниот производ без да се ускладиштува, директно од добавувачот се доставува на купувачот т.н. продажба на стока во транзит.

Кај продажбата на стока преку интернет, важно е да се потсетиме на одредбите од Законот за трговија, во врска со книговодствените исправи, кои треба да се испостават и наоѓаат во продажниот објект – било да станува збор за складиште или продавница од која стоката се испорачува на “интернет купувачот”.

Трговецот мора на надлежниот инспектор да му обезбеди податоци за состојбата на стоката во продажниот објект на основа на пишани исправи или електронски записи за настанатиот деловен настан.

Исправите за стока во продажните објекти мораат да имаат особено податоци за:

- име или назив на добавувачите;
- број и датум на исправата за задолжување и раздолжување на стоката;
- назив, мерна единица и количина на стока;
- продажната цена на стоката;
- промена на продажната цена на стоката;
- задолжување за сопствената стока.

7. ПРОДАЖБА НА СТОКА НА МАЛО ПРЕКУ ИНТЕРНЕТ

И кај интернет продажбата на стока на мало од складиште или продавница потребно е да се води материјално книговодство кое за секој вид на стока ќе осигура количински податоци (влез, излез, состојба), нејзината цена т. е. вредност на податоците за задолжување на продавницата, стоката за продажба и состојба на стоката во продажниот објект.

Како што е веќе напоменато, стоката се вреднува по трошоци за набавка или нето пазарна вредност.

МСС 2-Залихи, дозволува да техниките за мерење на трошок, кои не се применети спрема трошокот на набавка, да бидат мерени по методот на стандарден трошок или по метод на трговија на мало фискалната сметка.

Трговецот, покрај класичната продажба на мало од продавница, може да обавува уште и продажба на стока на мало по пат на интернет. Испораката на таа стока до своите купувачи може да се обавува директно од продавница или “малопродажен објект”, кој ги снабдува

продавниците. Со оглед на фактот дека стоката се води во продавница по малопродажна цена, по овие цени се води и стоката наменета за интернет продажба на купувачите – крајни потрошувачи.

Интернет трговците ја испорачуваат стоката на купувачите –крајни потрошувачи заедно со сметката.

Пример за интернет трговија од продавница:

Трговското друштво “ММ” ДОО за трговија на мало и информациски услуги, набавило од добавувачот “Х” стока и тоа 200 парчиња од производот “А” и 150 парчиња од производот “В”.

Сметката на добавувачот на стока е 20.060,00 денари (вредност на испораката 17.000,00 денари + 18% ДДВ 3.060,00 денари.

Нето-фактурната вредност на стоката “А” изнесува 40,00 денари и на стоката “В” “60” денари. Трговецот “ММ” составува калкулација, тргнувајќи од крајната малопродажна цена од 61,36 за стоката “А” и 92,04 денари за стоката “В” и ја задолжува продавницата за набавената стока.

На web страницата покрај артикалот е наведена неговата малопродажна цена и напомена: “Во цената е вклучен ДДВ по стапка од 18%, трошоците за испорака се наплатуваат дополнително во износ од 200 денари”.

Од продавницата по пат на интернет продажба е продадено на купувачот “ИИ” 2 парчиња од производот “А”, а на купувачот “ЈЈ”, 1 парче од производот “В”. Купувачите, нарачаната стока ја платиле со кредитна картичка, директно преку интернет, па производителот е тој што ја издва фискалната сметка.

Трговецот “ММ” ДОО по пат на сопствена служба за доставување, ја испорачува стоката на купувачот на нивната куќна адреса, заедно со фискалната сметка. На фискалната сметка, е посебно искажан, надоместокот за испораката на стоката од 200 денари.

Калкулација на малопродажна цена

Р.б.	Стока	Количина	Набавна цена	Маржа	Продажна цена без ддв	ДДВ %	ДДВ	Малопродажна цена	м.ц. по парче
1.	„А“	200 ком	8.000	2.400	10.400	18%	1.872	12.272	61,36
2.	„В“	150 ком	9.000	2.700	11.700	18%	2.106	13.806	92,04
Вкупно			17.000	5.100	22.100		3.978	26.078	

8. ОДГОВОРНОСТ НА ПРИМАТЕЛОТ И НА ДАВАТЕЛОТ НА УСЛУГИ НА ИНФОРМАТИЧКО ОПШТЕСТВО

Кога се даваат услуги на информатичкото општество, а се состојат од пренос на информации дадени од примателот на услугите преку комуникациска мрежа или од обезбедување пристап до комуникациска мрежа, давателот на услугата не одговара за пренесената информација, под услов давателот:

- да не го иницира преносот,
- да не го избира примателот на преносот и
- да не ја избира или да не ја менува информацијата содржана во преносот.

Самиот пренос и обезбедување пристап наведен во одредбата погоре, вклучува автоматско, посредничко и преодно складирање на пренесената информација доколку ова се врши со единствена цел да се изведе пренос преку комуникациска мрежа и под услов информацијата да не е складирана подолго отколку што е потребно за пренос на истата.

8.1. Автоматско, посредничко и привремено складирање

Давателот на услугата кога дава услуги на информатичкото општество кои се состојат од пренос на информации дадени од примателот на услугите преку комуникациска мрежа, не одговара за автоматското, посредничкото и привременото складирање на таа информација изведено со единствена цел за поефикасен натамошен пренос на информацијата до други приматели на услугите, на нивно барање, под услов давателот да:

- не ја менува информацијата,
- ги исполнува условите за пристап до информацијата;
- ги почитува правилата што се однесуваат на ажурирањето на информацијата,
- не ја попречува законската употреба на технологија која се употребува со цел да добие податок за употребата на информацијата и
- дејствува брзо заради отстранување или оневозможување пристап до информацијата што ја складираше откако ќе дознае дека информацијата при нејзиниот првичен извор на пренос била отстранета од мрежата или бил оневозможен пристапот до неа, или дека суд или друг надлежен орган го наредил тоа отстранување или оневозможување.

8.2. Складирање

Давателот на услугата на информатичкото општество, кој ги складира податоците дадени од страна на примателот на услугата, не одговара за содржината на податоците складирани на барање на примателот на услугите, под услов:

- давателот да не знае за нелегалната активност или податок,
- да не е свесен за фактите или за околностите под кои е забележана нелегалната активност или податок или
- давателот, веднаш штом дознае, да дејствува брзо со цел да го отстрани или да го оневозможи пристапот до податоците.

Одредбата од ставот погоре, не се применува кога примателот на услугите дејствува по овластување на давателот на услугите или давателот и примателот претставуваат поврзани друштва.

8.3. Линкови

Давателот на услугата кој преку електронско упатување отвора пристап до други податоци не е одговорен за тие информации, ако:

- нема сознание ниту можел да знае за нелегалните активности на примателот на услугата или за содржината на податоците во тие информации и
- веднаш штом дознае дека се работи за нелегални активности или податоци да ги отстрани или да го оневозможи пристапот до истите.

8.4. Обврски на давателот на услуги на информатичко општество

Давателот на услугите при давање на услуги на информатичко општество не е должен да ги проверува податоците кои ги складира, пренел или ги направил достапни, односно да ги испитува околностите кои упатуваат на нелегалните активности на примателот на услугите.

Давателот на услуги на информатичко општество е должен да ги информира надлежните органи на државната управа ако утврди дека:

- постои основано сомнение примателот на услугата при користење на неговите услуги да презема недозволен активности и
- постои основано сомнение примателот на неговите услуги да даде недозволен податоци.

Давателот на услуги на информатичко општество е должен во најкус можен рок да достави на надлежните органи на државната управа на нивно барање, информации што овозможуваат идентификација на примателите на нивните услуги со кои имаат договори за складирање.

Договорот во електронски облик се смета за склучен во оној момент кога понудувачот ќе ја прими електронската порака, која содржи изјава на примателот, дека ја прифаќа содржината на договорот.

Понудата и прифаќањето на понудата се сметаат за примени, кога истите им се достапни на страните до кои се адресирани.

ОСНОВАЊЕ НА ПОЕДНОСТАВНО ДРУШТВО СО ОГРАНИЧЕНА ОДГОВОРНОСТ СО ОСНОВЕН ВЛОГ ОД 1 ЕУР

ВОВЕД

Владата на РС Македонија до Собранието на РС Македонија, на ден 27 септември 2020 година, поднесе Предлог-закон за изменување и дополнување на Законот за трговските друштва.

Целта на Предлог законот е да се овозможи основање друштво со ограничена одговорност со симболичен минимален износ на почетен основачки капитал од 1 евро, од страна на лица- граѓани кои имаат идеја за водење бизнис, но немаат доволно средства во износ од најмалку 5.000 евра основачки капитал, за да отпочнат сопствен бизнис.

Со примената на одредбите од Предлог законот се очекува и намалување на сивата, нелегална економија во државата.

Со Предлог на законот се воведува нов тип друштво со ограничена одговорност, кој го носи насловот “Поедноставено друштво со ограничена одговорност-ПДОО“. Друштвото може да има најмногу до тројца основачи - физички лица, од кои еден е управител, односно член на органот на управување. Со оглед на тоа што станува збор за друштво со основна главнина од 1 евро, се предлага воведување посебен режим за финансиско работење, во однос на располагање со добивката, како и обезбедување и располагање со задолжителната резерва на друштвото.

Со Предлог на законот се врши усогласување со Законот за прекршоци, објавен во **Службен весник на Македонија** 96 од 17.05.2019 година.

Во Предлог- законот е предвидено и бришење на членот 552-б од Законот за трговските друштва **со што** ќе се укине двојното санкционирање на трговските субјекти за недоставување годишна сметка и финансиски извештаи за последната деловна година до последниот работен

ден од тековната година, со тоа што на сила ќе останат прекршочните одредби од законот, кои за овој прекршок предвидуваат прекршочна санкција во форма на глоба за трговскиот субјект и одговорното лице, како и привремена мерка забрана за вршење дејност и должност за трговскиот субјект и одговорното лице.

1. ПОЕДНОСТАВНО ДРУШТВО СО ОГРАНИЧЕНА ОДГОВОРНОСТ

Со Програмата за работа на Владата на РС Македонија, предвидена е поддршка на домашни претпријатија, каде е утврдена “можност за основање посебен вид трговско друштво со минимален износ на основна главнина од 1 евро. Овие трговски друштва ќе имаат определена, видно обележана ознака, за секој што ќе соработува со ваков тип деловен субјект да знае дека неговиот основачки капитал е 1 евро Врз основа на Програмата, дополнително е направена и компаративна анализа со законодавството во Република Хрватска во делот право на трговски друштва, при што е утврдено дека постои можност за инкорпорирање на оваа владина мерка, во рамки на Законот за трговските друштва, во делот на одредбите кои го регулираат Друштвото со ограничена одговорност.

Фирмата на поедноставеното друштво со ограничена одговорност мора да ги содржи и зборовите **„поедноставено друштво со ограничена одговорност“ или ознаката “ПДОО“**.

Друштвото може да има најмногу до **тројца основачи - физички лица**, од кои еден е управител, односно член на органот на управување.

Најмалиот износ на основната главнина на поедноставеното друштво со ограничена одговорност е 1 евро, во денарска противвредност според средниот курс на Народната банка на Република Северна Македонија на денот на уплатата, освен ако основачите не се

договориле тоа да биде денот на потпишување на основачкиот акт на друштвото.

Најмалиот номинален износ на деловниот удел е 10 центи во денарска противвредност противвредност според средниот на Народната банка на РС Македонија на денот на уплатата, освен ако основачите не се договориле тоа да биде денот на потпишување на основачкиот акт на друштвото. Основната главнина и деловниот удел во друштвото мора да бидат изразени со цел број во евра.

Влоговите за преземените деловни удели се уплаќаат само во пари. Пријавата за упис на друштвото во трговскиот регистар се поднесува откако влоговите за преземените деловни удели во друштво во целост се уплатени.

Друштвото мора да има задолжителна резерва, во која мора да се внесе $\frac{1}{4}$ (една четвртина) од добивката на друштвото искажана во годишните финансиски извештаи, намалена за износот на загубата од преходната година.

Задолжителната резерва може да се употреби за:

- зголемување на основната главнина со распределба на резервата во основната главнина на друштвото,
- за покривање на загубата искажана за годината за која се поднесуваат годишните финансиски извештаи, ако не е покриена од добивката оставрена во претходната година и
- за покривање на загубата искажана за претходната година, ако не е покриена од добивката искажана во годишните финансиски извештаи за годината за која се поднесуваат.

Доколку друштвото ја зголеми основната главнина, така што достигнува или станува поголема од најнискиот износ на основната главнина предвиден во членот 172 став 2 од ЗТД, над друштвото повеќе не се применуваат одредбите од ставовите 1, 2, 3 и 4 од новиот член за

ПДОО, со тоа што друштвото може да ја задржи фирмата во форма на поедноставно друштво со ограничена одговорност. На основната главнина на друштвото и на уделите се применуваат одредбите од членот 174 став 4 од Законот за трговски друштва.

Во поедноставеното друштво со ограничена одговорност, секој износ од 10 центи како номинален износ на деловниот удел, дава право на еден глас, се додека основната главнина на друштвото не се зголеми најмалку на износот од ставот 5 на членот 172-а од ЗТД. Управителот е должен во книгата на деловните удели при уписот на секоја промена на големината на уделот, да го внесе и бројот на гласови кои произлегуваат од тој удел во собирот на содружници, со што на барањето на содружникот во друштвото, за тоа ќе му издаде потврда.

2. ПРЕКРШОЧНИ ОДРЕДБИ И БРИШЕЊЕ НА ЧЛЕНОТ 552-Б

Со Предлог на законот се врши усогласување со Законот за прекршоци, објавен во Службен весник на РС Македонија 96 од 17.05.2019 година.

2.1. Намалување на глобите

Со Предлог на законот се овозможува намалување на износот на глобите за трговците, доколку согласно Законот за трговските друштва се класифицирани како микро и мали трговци, додека за останатите трговци, класифицирани како средни и големи, износот на глобата се предлага да биде зголемен.

Значително се намалува износот на глобата за членови на орган на управување во акционерските друштва, доколку во конкретно определени случаи постапуваат спротивно на одредбите од Законот за трговските друштва, поради што се воведува мерка забрана за вршење должност во траење од една година, заедно со изречената глоба, доколку прекршокот биде повторно сторен од страна на членовите на органот на управување.

Надлежен орган за поведување прекршочна постапка е Комисијата за хартии од вредност.

2.2. Неактивен субјет заради неподнесена годишна сметка - укинат

Со бришење на членот 552-б од Законот за трговските друштва ќе се укине двојното санкционирање на трговските субјекти за недоставување годишна сметка и финансиски извештаи за последната деловна година до последниот работен ден од тековната година, со тоа што на сила ќе останат прекршочните одредби од законот, кои за овој прекршок предвидуваат прекршочна санкција во форма на глоба за трговскиот субјект и одговорното лице, како и привремена мерка забрана за вршење дејност и должност за трговскиот субјект и одговорното лице.

2.3. Намалена глоба за ТП

Со членот 9 од Предлог на Законот се менува членот 598 со што **се намалува глобата за трговец- поединец**, така што распонот од 500 до 1.000 евра, се заменува со **фиксен износ од 250 евра**, доколку надлежен орган констатира дека е сторен прекршок согласно членот 598 од ЗТД.

Со членот 10 од Предлог на законот се менува членот 598-а, со што се врши **намалување на времетраењето на мерката забрана за вршење дејност за трговецот поединец**, кое наместо досегашниот распон од една до три години, се заменува во **времетраење до една година**. Воедно се воведува новина, **мерката забрана за вршење дејност да може да се изрече, само доколку повторно е сторен прекршок од страна на истиот трговец- поединец, заедно со изречената глоба од 250 евра, доколку е констатиран прекршок од членот 598.**

2.4. Забрана за вршење на дејност, до една наместо три години

Со членот 11 од Предлог на законот, се менува членот 599, со што се врши **групирање на распонот на износот на глобата на трговското друштво**, како правно лице, **врз основа на неговата класификација како микро, мал, среден и голем трговец**. Со овој начин

на групирање на распоните на глоба, за секој тип трговец, се остварува намалување на износот на распонот на глобата за микро и мали трговци, додека за средните и големи трговци, распонот на износот на глобата се зголемува. Воедно, глобата во износ од 30% од одмерената **глоба на одговорното лице** во трговското друштво, се заменува со **глоба во фиксен износ од 500 евра**, која се применува за сите групи трговци.

2.6. Забрана за вршење дејност на ТД од три месеци до 2 години, наместо 1 до 2 години

Со членот 12 од Предлог на законот, се менува членот 599-а, така што се врши **намалување на времетраењето на мерката забрана за вршење дејност за трговското друштво**, кое наместо досегашниот распон од една до три години, сега се заменува со **распонот од три месеци до две години**.

2.7. Глоба според класификација и за јавно друштво и ДОО

Со членот 13 од Предлог на законот се менува членот 600, со што се врши групирање на **распонот на износот на глобата на јавното друштво**, како правно лице, врз основа на неговата класификација како микро, мал, среден и голем трговец. Со овој начин на групирање на распоните на глоба, за секој тип трговец, се оставрува намалување на износот на распонот на глобата за микро и мали трговци, додека за средните и големи трговци распонот на износот на глобата се зголемува.

Воедно, глобата во износ од 30% од одмерената глоба на одговорното лице во трговското друштво, се заменува со глоба во **фиксен износ од 500 евра**, која се применува за сите групи трговци.

Со членот 14 од Предлог на законот се менува членот 601, со што се врши групирање на **распонот на износот на глобата на друштвото со ограничена одговорност**, како правно лице, врз основа на неговата класификација како микро, мал, среден и голем трговец. Со овој начин на групирање на **распоните на глоба, за секој тип трго-**

вец, се оставрува намалување на износот на распонот на глобата за микро и мали трговци, додека за средните и големи трговци распонот на износот на глобата се зголемува. Воедно, глобата во износ од 30% од одмерената **глоба на одговорното лице** во друштвото со ограничена одговорност, се заменува со глоба во **фиксен износ од 500 евра**, која се применува за сите групи трговци.

Со членот 15 се менува членот 601-а, со што се врши намалување на времетраењето на мерката забрана за вршење дејност за друштвото со ограничена одговорност, кое наместо досегашниот распон од една до три години, се заменува со распонот од **три месеци до две години**.

2.8. Глоби за ПДОО

Со членот 16 од Предлог на законот се додаваат два нови члена 601-б и 601-в со кои се предвидуваат прекршочните санкции за поедноставено друштво со ограничена одговорност, во форма на глоба и времени мерки забрана за вршење дејност и должност.

2.9. Класификација на глобите спрема АД според големината

Со членот 17 од Предлог на законот се менува членот 602, така да се врши групирање на распонот на **износот на глобата на акционерското друштво**, како правно лице, врз основа на неговата класификација како микро, мал, среден и голем трговец. Со овој начин на групирање на распоните на глоба, за секој тип трговец, се оставрува намалување на износот на распонот на глобата за микро и мали трговци, додека за средните и големи трговци распонот на износот на глобата се зголемува. Воедно, глобата во износ од 30% од одмерената глоба на одговорното лице во акционерското друштво, се заменува со глоба во **фиксен износ од 500 евра**, која се применува за сите групи трговци.

2.10. Намалување на времетраењето на забрана за дејност кај АД

Со членот 18 од Предлог на законот се менува членот 602-а, така да се врши намалување на времетраењето на мерката забрана за вршење дејност за акционерското друштво, кое наместо досегашниот распон од една до три години, се заменува со распонот од три месеци до две години. Воедно, се врши намалување на времетраењето на мерката забрана за вршење должност за одговорното лице во акционерското друштво, кое наместо досегашниот распон од шест месеци до една година, се заменува со максимално времетраење до една година.

2.11. Намалување на глоби за одговорни лица во АД, извршни и неизвршни и на заинтересирани страни со АД

Со членот 19 од Предлог на законот се менува членот 602-б, така да се врши намалување на износот на глобата на член на органот на управување во акционерско друштво, со тоа што износот на глобата во распон од 1.500 до 2.000 евра, се заменува со **фиксен износ од 500 евра**. Воедно, се додава нова одредба според која **во случај повторно сторување на прекршоците од овој член, на членовите на органот на управување, покрај покрај глобата од 500 евра, ќе им биде изречена и прекршочна санкција забрана на вршење должност во траење до една година, сметајќи од денот на правосилноста на одлуката**.

Со членот 20 од Предлог на законот се менува 602-в, така да се врши намалување на износот на глобата на неизвршни членови на одборот на директори, односно на членовите на надзорниот одбор во акционерско друштво, со тоа што износот на глобата во распон од 1.500 до 2.000 евра, се заменува со фиксен износ од 500 евра. Воедно, се додава нова одредба според која во случај повторно сторување на прекршоците од

овој член, на членовите на неизвршните членови на одборот на директори, односно на членовите на надзорниот одбор во акционерско друштво, покрај глобата од 500 евра, ќе им биде изречена и прекршочна санкција забрана на вршење должност во траење до една година, сметајќи од денот на правосилноста на одлуката.

Со членот 21 од Предлог на законот се менува членот 602-г, така да се врши намалување на износот на глобата на извршни членови на одборот на директори, односно на членовите на управниот одбор во акционерско друштво, со тоа што износот на глобата во распон од 1.500 до 2.000 евра, се заменува со фиксен износ од 500 евра. Воедно, се додава нова одредба според која во случај повторно сторување на прекршочите од овој член, на членовите на извршните членови на одборот на директори, односно на членовите на управниот одбор во акционерско друштво, покрај глобата од 500 евра, ќе им биде изречена и прекршочна санкција забрана на вршење должност во траење до една година, сметајќи од денот на правосилноста на одлуката.

Со членот 22 од Предлог на законот, во целост се менува членот 602-д, кој во моментот предвидува глоба во износ од 1.500 до 2.000 евра во денарска противвредност да им се изрече за прекршок на лицата од членот 457 од овој закон, ако не постапат согласно членот 459 од овој закон. Со измената се предлага, глоба во износ од 500 евра да им се изрече за прекршок на управител, член на орган на управување, надзорен одбор, раководно лице и акционер, кои имаат статус “заинтересирана страна” според членот 457 од овој закон, ако не постапат согласно членот 459 од овој закон. Во случај повторно сторување на дејствието од овој член, од “заинтересирана страна”, покрај глобата од 500 евра, ќе им биде изречена и прекршочна санкција забрана на вршење должност во траење до една година, сметајќи од денот на правосилноста на одлуката. Воедно, се предвидува соодветен распон на глоба за акционерското друштво, во зависност од неговата класификација, доколку не постапи во согласност со членот 459 од овој закон, заедно

со глоба во износ од 500 евра за одговорното лице во акционерското друштво. Во прилог на паричната казна, се предвидува и мерка забрана за вршење дејност во траење од три месеци до две години за акционерското друштво, заедно со забрана за вршење должност во траење до една година, за одговорното лице во акционерското друштво.

2.12. Зголемена глоба за Централниот депозит

Со членот 23 од Предлог на законот, се менува членот 603, во кој се зголемува износот на глобата за Централниот депозитар, кој согласно евиденцијата на Централниот регистар, има статус “голем трговец” – Акционерско друштво. Со измената се предлага, изрекување глоба за Централниот депозитар во распон од 5.000 до 10.000 евра, доколку на акционерот не му овозможи увид во акционерската книга, односно не му издаде фотокопија од податоците запишани во акционерската книга на друштвото. Воедно, се предлага и глоба во износ од 500 евра за одговорното лице во Централниот депозитар.

2.13. Класификација на глобите спрема големината и за командитните друштва

Со членот 24 од Предлог на законот, се менува членот 604, со што се врши групирање на распонот на износот на глобата на командитното друштво, како правно лице, врз основа на неговата класификација како микро, мал, среден и голем трговец. Со овој начин на групирање на распоните на глоба, поединечно за секој тип трговец, се оставрува намалување на износот на распонот на глобата за микро и мали трговци, додека за средните и големи трговци распонот на износот на глобата се зголемува.

2.14. Фиксен износ на глоба за одговорно лице во командитно друштво

Воедно, глобата во износ од 30% од одмерената глоба на одговорното лице во командитното друштво, се заменува со глоба во фиксен износ од 500 евра, која се применува за сите групи трговци.

Со членот 25 се менува членот 604-а, според кој се врши намалување на времетраењето на мерката забрана за вршење дејност за командитното друштво, кое наместо досегашниот распон од една до три години, се заменува со распонот од три месеци до две години.

2.15. Класификација на глоба спрема големината на друштвото и за странско друштво

Со членот 26 се менува членот 605 според кој се врши групирање на распонот на износот на глобата на странско трговско друштво, како правно лице, врз основа на неговата класификација како микро, мал, среден и голем трговец, во земјата во која што е регистриран. Воедно, глобата во износ од 30% од одмерената глоба на одговорното лице во странското трговско друштво, се заменува со глоба во фиксен износ од 500 евра, која се применува за сите групи трговци.

2.16. Класификација на глоби за котирувани друштва и слични

Со членот 27 се менува членот 605-а, со што се предлага групирање на распонот на износот на глобата на друштво чии акции котираат на берза и на друштво кое согласно Законот за хартии од вредност е со посебни обврски за известување, врз основа на неговата класификација како мал, среден и голем трговец. Воедно, глобата во износ од 30% од одмерената глоба на одговорното лице во овие друштва се заменува со глоба во фиксен износ од 500 евра, која се применува за сите групи трговци.

2.17. Фиксна глоба за одговорно лице во АД, наместо процент од глоба од друштвото

Со членот 28 се менува членот 605-б од Законот за изменување и дополнување на Законот за трговските друштва (Службен весник на РМ бр.48/10 и 24/11), со што се предлага групирање на распонот на износот на глобата на акционерско друштво, врз основа на неговата класификација како среден и голем трговец. Воедно, глобата во износ од 30% од одмерената глоба на одговорното лице во акционерското друштво, се заменува со глоба во фиксен износ од 500 евра, која се применува за сите групи трговци.

2.18. Промени во глобата на член на УО кој гласал за одобрување на здела со заинтересирана страна и забрана за дејност на лицето до 1 година

Со членот 29 се менува членот 605-б од Законот за изменување и дополнување на Законот за трговските друштва („Службен весник на РМ”166/12), со што се предлага намалување на износот на глобата на членови на органите на управување во друштво кои гласале за одобрување зделка со заинтересирана страна, спротивно на одредбите од овој закон, со тоа што износот на глобата во распон од 2.500 до 5.000 евра, се заменува со фиксен износ од 500 евра. Воедно, се додава нова одредба според која во случај повторно сторување на прекршоците, од страна на членовите на органот на управување во друштвото, покрај глобата од 500 евра, ќе им биде изречена и прекршочна санкција забрана на вршење должност во траење до една година, сметајќи од денот на правосилноста на одлуката.

2.19. Групирање на глоба според класификација на субјетите за видовите друштва и фиксна износ наместо процентуални глоби

Со членот 30 се менува членот 605-в, со што се врши групирање на распонот на износот на глобата на акционерско друштво, како правно лице, врз основа на неговата класификација како микро, мал, среден и голем трговец. Со овој начин на групирање на распоните на глоба, за секој тип трговец, се остварува намалување на износот на распонот на глобата за микро и мали трговци, додека за средните и големи трговци распонот на износот на глобата се зголемува. Воедно, се додава одредба според која за одговорното лице во акционерското друштво, се воведува глоба во фиксен износ од 500 евра, која се применува за сите групи трговци.

Со членот 31 се менува членот 13 од Законот за изменување и дополнување на Законот за трговските друштва („Службен весник на РМ” 42/10), така што се предлага групирање на распонот на износот на глобата на друштво чии акции котираат на берза и на друштва кои согласно Законот за хартии од вредност се со посебни обврски за известување, врз основа на неговата класификација како мал, среден и голем трговец, доколку на својата официјална интернет страница не ги објави податоците определени во членот 4 со кој се додава нов член 388-б, членот 6 со кој се додава нов член 391-б став (6), членот 8 со кој се додава нов член 392-а став (7) и членот 10 со кој се додава нов член 401-а став (3) од ЗТД. Воедно, се додава одредба според која за одговорното лице во друштвото, се воведува глоба во фиксен износ од 500 евра, која се применува за сите групи трговци.

Со членот 32 се менува членот 14 од Законот за изменување и дополнување на Законот за трговските друштва („Службен весник на РМ” 42/10), така што се предлага групирање на распонот на износот на глобата на друштво чии акции котираат на берза и на друштва кое согласно Законот за хартии од вредност е со посебни обврски за известување, врз основа на неговата класификација како среден и голем трговец, доколку постапи

спротивно на одредбите од членовите 388-а, 392-б (3) и 392-в (2) од ЗТД. Воедно, се додава одредба според која за одговорното лице во друштвото, се воведува глоба во фиксен износ од 500 евра, која се применува за сите групи трговци.

Со членот 33 се менува членот 27 од Законот за изменување и дополнување на Законот за трговските друштва (Службен весник на РМ бр.42/10), така што се предлага групирање на распонот на износот на глобата на акционерското друштво, врз основа на неговата класификација како микро, мал, среден и голем трговец, доколку доколку не организира служба за внатрешна ревизија, како независна организациска единица во друштвото, според членовите 415-а, 415-б, 415-в и 415-г. Понатаму, се врши намалување на износот на глобата во распон од 2.500 до 5.000 евра, сега на износ од 500 евра, за прекршок на секој член на органот на надзор, доколку не донесе одлука со која е организирана служба за внатрешна ревизија, како независна организациска единица во друштвото.

ПРИХОДИ СОГЛАСНО МСС 18

ВОВЕД

Корисниците на финансиските извештаи, треба секогаш да имаат, правилни информации за приходите на друштвото.

Приходите се најзначајна ставка од работењето на субјектите, а точните информации во врска со истите се од пресудна важност за донесување одлуки и управување со субјектот.

Приходите се дефинирани во рамките на составувањето и презентирањето на финансиските извештаи, како зголемување на економските користи за време на еден пресметковен период, во облик на приливи или зголемување на средствата кои доведуваат до зголемување на капиталот.

1. УТВРДУВАЊЕ НА ПРИХОДИТЕ И ПОСТАПКИТЕ ЗА ПОПУСТИ, РАБОТИ И ДРУГИ ТРГОВСКИ НАМАЛУВАЊА

Примарно прашање во сметководството за приходите е кога приходите треба да бидат признаени.

Приходите се признаваат, кога е веројатно дека ќе донесат идни економски користи за друштвото и кога веродостојно ќе може да бидат измерени.

МСС 18 идентификува услови под кои овие критериуми ќе бидат исполнети, па во согласност со истото, приходите ќе бидат признаени.

Во повеќе случаи, приливите се во пари или парични еквиваленти и износот на приходите се парите или парични еквиваленти кои се примени или се побаруваат, но не се во цел износ (побарувањето содржи и ДДВ).

1.1. Приходите и трговските попусти

Приходите се мерат по објективната вредност на приливите или побарувањата, земајќи го во предвид, износот на трговските попусти и работи кои се дадени (одобрени).

Истото се применува и на дополнително одобрените работи на крајот на годината, ако износот на приходите веродостојно може да се измери.

Пример:

Друштвото МН произведува компјутери за лична употреба.

На својот деловен партнер ХХ на крајот на годината, му одобрува бонус во зависност од остварениот промет. Бонусот се мери во однос на купените парчиња според следната табела:

- до 1.000.000 парчиња: 1 % од вкупниот промет
- до 2.000.000 парчиња: 2 % од вкупниот промет
- повеќе од 2.000.000 парчиња: 3 % од вкупниот промет

Со тоа што, поголемиот промет е направен во рамките на четвртиот квартал во годината за време на празниците.

Во текот на деловната година се уште не може да се утврди бројот на продадените компјутери, како релевантни за да се пресмета бонусот.

Во тековната деловна година продавачот ХХ, верува дека до крајот на годината ќе продаде преку 3.500.000 парчиња. ХХ ќе ги признае приходите на основа на цената која се намалува за 3%.

Разликата меѓу висината на прикажаните побарувања и приливи ќе се книжи како обврска.

Ваквата постапка се спроведува поради фактот, што приходите смеаат да се признаат, дури откако ќе бидат земени во предвид, било кои трговски попусти и работи, кои странката ги одобрува.

Многу често одобрување на попусти во наши услови има во тековниот деловен период, но за промет остварен во претходен деловен период.

Во такви случаи битно е да се следи дали друштвото ги објавило финансиските извештаи или не.

Кога дополнителните попусти се дадени пред датумот на усвојување на финансиските извештаи, книжењата се спроведуваат како намалување на приходите и усогласување на побарувањата, односно признавање на соодветни резервации.

Ако финансиските извештаи се усвоени, ова книжење не може да се спроведе. Тогаш во книжењето се намалува вредноста на побарувањето (сторно), со признавање на расходите.

Во практика во услови на постоење комплицирани критериуми за висината на рабатите и другите попусти, субјектот рабатите ги класифицираат во трошоците за дополнителни, рабатите и попусти, но наведеното јасно е изразено во сметководствените политики на субјектот.

Секако е битно да се напомене, дека друштвата кои одобруваат попусти, мораат да бидат доследни во примена на својата сметководствена политика, односно ги преминуваат истите книжења за дополнително одобрените попусти.

Едноставно кажано, редовните приходи (revenue) се приходи (income), кои што настануваат со тек на редовните активности на друштвото.

Редовни активности се сите активности кои ги превзема едно претпријатие како дел на своето работење, како и со нив поврзани активности на претпријатието кои го поддржуваат тоа работење и од него произлегуваат или имаат пропратен карактер. Според тоа, скоро сите приходи (income) се редовни приходи.

Приходот е обично бруто износ, на пример приход од продажба или надомест. Меѓутоа износот наплатен за сметка на трети лица не е приход (МСС 18, 8). Пример за таква трансакција се некои даноци и износи, наплатени за сметка на продавачот во својство на посредник.

Даноци на промет, даноци на додана вредност и слични даноци не се приходи кога се наплаќаат во име на државните органи и се дозначуваат на истите. Природата на таквите даноци е различна од земја до земја, но економските користи обично претекуваат кон државата, а не кон претпријатието.

Износот наплатен и дозначен на продавачот во својство на посредник не е приход на посредник. Кога постои таков однос, приходот на посредникот (агентот) е износ на провизијата која се одзема од продажната цена, плус било кој надомест кој агентот им го пресметува на другите страни.

На пр. приход на аукциски посредник (организатор на аукции) е провизија која се одбива од продажната цена, провизија која му се пресметува на купувачот и сите останати провизии кои ги пресметува аукцискиот посредник. Износот кој му се плаќа на продавачот преку аукцискиот посредник не е приход на аукцискиот посредник. Исто така, приходот на патничката агенција обично е провизија од продажба на карти, а не бруто цена на патничката карта. Износот кој патничката агенција го плаќа, на пример на авионскиот превозник, не е приход на агенцијата.

Во некои стопански гранки практика е да се разменуваат хомогени производи на различни локации, како истовремено би се задоволрила побарувачка на други локации. На пример, нафтните компании можат една на друга да си ги отстапуват залихите. Во такви околности приход настанува дури со продажбата на крајниот купувач, а не со размената на залихите меѓу дистрибутерите. Размената меѓу дистрибутерите обично се евидентира во некој неформален облик, а не како приход или расход на било кој од нив.

2. ПРИХОДИ СОГЛАСНО МСС

2.1. Приходи

Приходи се бруто приливи на економски корисии за време на *пресметковниот период*, кои произлегуваат од текот на редовните активности на едно претпријатие, кога таквите приливи резултираат во зголемување на главнината, освен оние зголемувања, кои се однесуваат на придонесите во главнината, од страна на учесниците (основачите).

Објективна вредност е износот за кој некое средство да може да се размени или обврска да се надомести, поме-

ѓу познати и посакувани странки, во трансакции пред спогодба.

Приходите ги вклучуваат само примените бруто приливи на економски користи и побарувања од страна на претпријатието на неговата сметка.

Наплатените износи за сметка на трети лица, какви што се даноците на продажбата, не се економски користи, кои значат прилив во претпријатието и не резултираат во зголемување на главнината.

Според тоа, тие се исклучуваат од приходите.

На сличен начин и **во посредничкиот однос**, бруто приливите на економските користи, вклучуваат наплатени износи за сметка на наредбодавателот и тие не резултираат во зголемување на главнината на претпријатието.

Износите, кои се наплатени во име на наредбодавателот не се приходи.

Наместо тоа, **приходот претставува износот на провизијата.**

2.2. Приходи од работењето и финансиски приходи

Во многу случаи, надоместот е во парични средства или еквиваленти на паричните средства и износот на приходите е износ на парични средства или примени еквиваленти на паричните средства или побарувањето.

Меѓутоа, кога приливот на парични средства или еквиваленти на парични средства е одложен, **објективната вредност на надоместот може да биде пониска од номиналниот износ од примените парични средства или побарувањето.**

Пример: Едно претпријатие може да му даде бескаматен кредит на купувачот или да прими меница како надомест за продадена стока, која има каматна стапка пониска од пазарната. Доколку договорот претставува финансиска трансакција, објективната вредност на надоместокот се утврдува по пат на дисконтирање на сите идни примања, користејќи една импутирана каматна стапка.

Импутуираната каматна стапка, појасно може да се утврдува како:

а) Стапка која преовладува во сличен инструмент на некој корисник, со сличен облик на кредитирање; или

б) Каматна стапка, која го дисконтира номиналниот износ на инструментот на тековна парична продажна цена, за стоките и услугите.

ПРИМЕР 1: Приход од продажба на добра на домашен пазар;

Субјектот врши продажба на доброт "X" по ф-ра бр. 30 за вредност од 700.000,00 денари (количина 350 парчиња), во која е вклучен ДДВ по општо даночна стапка од 18% во висина од 106.780,00 денари. Продажбата на бескаматен кредит е извршена на истиот купувач со рок на отплата 2 години, од денот на фактурирање бр. 37 во количина од 1000 парчиња со вредност од 2.000.000,00 денари во која е содржан ДДВ од 18% во висина од 305.084,00 денари. Субјектот на залиха ги води производите по цени на чинење. Цената на чинење по единица производ е утврдена на 1.000,00 денари.

Книжење:

120 – Побарувања од купувачи	700.000,00
740 – Приходи од продажба на добра	593.220,00
230 – Обврски за ДДВ - по ф-ра бр. 30;	106.780,00
700 – Трошоци на продадени производи во земјата	350.000,00
630 – Производи на залиха - цена на чинење на продадени производи;	350.000,00
120 – Побарувања од купувачи	2.000.000,00
740 – Приходи од продажба на добра	1.694.916,00
230 – Обврски за ДДВ (18%) - продажба на производи по ф-ра бр. 37;	305.084,00
032 – Долгорочни заеми и кредити на поврзани друштва во земјата и странство	2.000.000,00
120 – Побарувања од купувачи - по договор за кредит бр. _____;	2.000.000,00
7000 – Трошоци на продадени производи во земјата	1.000.000,00
630 – Производи на залиха - за раздолжување на магациони;	1.000.000,00

ПРИМЕР 2: Приходи од услуги во земјата;

Трговско друштво за завршни работи во градежништво е испоставува времена ситуација бр. 3, за извршени завршни работи на деловен објект во износ од 300.000,00 денари. Друштвото е регистрирано за цели на ДДВ. Приста е испоставила примило фактура за набавка на рејома-теријал во износ од 130.000,00 денари со вклучен ДДВ во износ од 19.830,00 денари.

Испоставите материјали биле испрошени за извршување на наведената услуга. Материјалот на залиха се води по набавни цени. Инвестициите не е ДДВ обврзник.

Книжење:

310 – Суровини и материјали на залиха	110.170,00
130 – Претходен ДДВ (18%)	19.830,00
220 – Обврски кон добавувачите	130.000,00
<i>- набавен материјал по ф-ра;</i>	
4000 – Потрошок на материјал	110.170,00
310 – Материјал во склад	110.170,00
<i>- по прекување издаден материјал;</i>	
120 – Побарувања од купувачи за услуги	300.000,00
7430 – Приходи од продажба на материјали	110.170,00
7403 – Приходи од услуги на мало во земјата	144.067,50
230 – Обврски за ДДВ (18%)	45.762,50
<i>- по времена ситуација за извршени услуги</i>	

2.3. Размена на испородни добра и приходи

Разликата помеѓу објективната вредност и номиналниот износ на надоместот, се признава како приход од камата, во согласност со точките 11, 29 и 30 од МСС 18 и МСС 39 точка 9 и (УП5-УП8) – Финансиски инструменти: признавање и мерење.

Кога стоките или услугите, кои се слични по својата природа и вредност, се разменуваат или се заменуваат, оваа размена не се смета како трансакција која создава приход.

Ова е чест случај со стоките, какви што се нафтата или млекото, при што добавувачите меѓусебно разменуваат или заменуваат залихи од различни локации,

за да ја задоволат побарувачка на временна основа, во некоја посебна локација.

Кога стоките се продаваат или услугите се даваат во замена на различни стоки или услуги, размената се смета како трансакција, која создава приход.

Приходот се мери според објективната вредност на стоките или примените услуги, коригирана за износот на било какви пренесени парични средства или еквиваленти на парични средства.

Кога објективната вредност на примените стоки или услуги, не може веродостојно да се мери, приходот се мери според објективната вредност на стоките и услугите кои се преотстапени, приспособени за износот на пренесени парични средства или еквиваленти на парични средства.

3. МЕРЕЊЕ НА ПРИХОДИТЕ

Приходот треба да се мери според објективната вредност на примениот надомест или побарувања (МСС 18, 9).

Одобрените трговски попусти и количински работи се одземаат од приходите (МСС 18, 10).

Во најголем број случаи, надоместот има облик на пари или парични еквиваленти, а износот на приходот се мери без некои потешкотии.

МСС 18, наведува три проблематични подрачја:

- непарични трансакции, како што е врзана трговија (бартер);
- одложување на плаќањето, што е во суштината на финансискиот аранжман и
- трансакции во кои е комбинирана продажба на стоки и услуги, кои се утврдуваат одвоено.

Надоместот за продажба на стоката или услугата може да биде во облик на друга стока или услуга, на пример врзана трговија. Во такви околности приходот се мери по објективна вредност на примената стока и услуги или побарувања за стока и услуги, изедначен за било кој пренос на пари или парични еквиваленти (МСС 18, 12). Кога објективна вредност на

примената стока и услуги не може со сигурност да се утврди, приходот се мери според објективна вредност на продадената стока или дадени услуги. Решението во практика може да биде и поедноставно, затоа што субјектот ја знае вообичаената продажна цена на својата стока и услуги и може да го заклучи договорот за продажба со тоа што ќе прими стока и услуги во вредноста еднаква на дадената стока и услуги.

Во многу случаи субјектот дава кредити на лицата кои ја купуваат нивната стока и услуги. Кога таквиот договор вистина е финансиски аранжман, објективна вредност на надоместот е сегашната вредност на сите идни примања (МСС 18, 11).

Во таков случај номиналната вредност на надоместот се состои од две компоненти:

- приходи од продажба на стоката или давање на услуги кои се мерат со дисконтирање на сите идни примања користејќи пресметана каматана стапка (МСС 18, 11). Тој приход се признава во склад со одредбите за продажба на стоката или услугите;

- приходи од камати како разлика меѓу приходите од продажба на стоката или услугите и номиналната вредност на надоместокот. Тој приход се признава на временска основа. (МСС 18, 11)

Пресметана каматна стапка за дисконтирање на идните примања е онаа која од двете долунаведени појасно може да се одреди:

- каматна стапка која преовладува за сличен инструмент на издавачот со слична кредитна способност. Тое е слично на решението усвоено за финансиските инструменти (види МСС 32, 82), или

- каматна стапка која го дисконтира номиналниот износ на инструментот на тековната готовинска продажна цена на стоката или услугите. (МСС 18, 11)

Кога надоместокот се состои од продажба на стока и од одвоено утврдени обврски, објективна вредност на надоместокот се дели на две компоненти:

- приходот од давање услуги се мери според очекуваниот трошок на таа услуга, заедно со реалната добивка од таа услуга. Тој приход се признава според степенот на довршеност на услугата, и

- приходот од продажба на стока е разлика меѓу приходите од давање услуги и објективна вредност на надоместокот. Тој приход се признава во склад со одредбите за продажба на стока. (МСС 18, 13)

МСС 18 не дава патоказ затоа што се подразбира под поимот соодветна добивка од услуги.

Едно од можните решенија би било да се види профитната маржа на услугите кои се дааат самостојно (без продажба на стока). Друго решение би било вкупниот надомест да се распореди меѓу продажбата и услугата сразмерно на одвоените продажни цени на двете компоненти.

4. ПРИЗНАВАЊЕ НА ПРИХОДИТЕ

Со меѓународниот сметководствен стандард МСС 18, се утврдува кога се исполнети условите, приливите, односно можните приливи од определени трансакции, да бидат признаени како приход.

Со овој стандард се опфатени приходите од:

- **Продажба на производи**, каде се вклучени трговските стоки, набавени за продажба и сопствените производи;
- **Давањето на услуги**, освен услугите кои се директно поврзани со договорите за изградба и се регулираат со МСС 11 и
- **Користењето на други средства** на претпријатието, со кои се заработува камата, тантиеми (патенти, заштитни знаци, авторски права и компјутерски софтвери) и дивиденди, **освен**: оние од придружните претпријатија (МСС 28), осигурувањето кај претпријатијата за осигурување (МСФИ 4), промените на објективната вредност на финансиските средства и обврски (МСС 39) и другите тековни средства, природниот прираст на стадо-

то, земјоделските и шумските производи и вадењето на минералните руди (МСС 41).

Во приходот на претпријатието се вклучува приливот на економски користи пристигнат на неговата сметка, без приливите наплатени за трети лица (даноци, продажба во свое име за туѓа сметка, освен провизијата) и побарувањата, при што вредноста, која се искажува како приход, се намалува за дадените трговски и количински попусти.

Кога наплатата од продажбата се врши со одложено плаќање, објективната вредност на наплатениот износ може да биде пониска од номиналниот износ на побарувањето, што се утврдува по пат на **дисконтирање**. Во ваков случај разликата помеѓу објективната вредност и номиналниот износ на надоместот, се признава како **приход од камата**.

Во секојдневното работење на претпријатијата се случува да се изврши размена на стоки. Според МСС 18, приход ќе се признае кога се разменуваат различни стоки или услуги, додека размената на исти и слични стоки или услуги, што се прави заради просторно задоволување на потребите, не се признава како приход.

Приходот се признава кога е веројатно дека идните економски користи ќе пристигнуваат во претпријатието, а тие користи може со сигурност да се измерат (Рамка 83). За секоја од трите категории на приходи со кои се занимава МСС 18 се утврдуваат оконости под кои критериумите за признавање, ќе бидат задоволени.

Критериумите за признавање на МСС 18, обично одвоено се применуваат на секоја трансакција. Меѓутоа, критериумите за признавање се применуваат:

- на компонентите на една трансакција кои можат одвоено да се утврдат кога надоместот опфаќа и продажба на стока и услуга која може одвоено да се утврди (МСС 18, 13), и

- на две или повеќе трансакции заедно ако трансакциите се поврзани на таков начин, комерцијалниот ефект на трансакциите да не може да се разбере без увид во низата од трансакции како целина (МСС 18, 13).

4.1. Призовање - ѝродажба на стока

Приходот од продажба на стока треба да се признае кога се задоволени сите следни услови:

- кога претпријатието ги пренело на купувачот значајните ризици и користи од сопственоста над стоката;

- кога претпријатието не учествува постојано во управувањето (до степенот кој обично се поврзува со сопственоста), ниту стварно ја контролира предадената стока;

- кога е можно износот на приходите точно да се измери;

- кога е веројатно дека економските користи поврзани со трансакцијата ќе притекуваат во претпријатието, и

- кога трошоците кои настанале или ќе настанат во врска со трансакцијата можат точно да се измерат, (МСС 18, 14).

ПРИМЕР 1: Извоз на ѝпроизводи;

Трговскојто друштво врши извоз на ѝпроизводи за 2.000.000,00 денари по среден курс на денот на извозот. За ѝревоз добива фактура во висина од 70.000,00 денари, а на име шпедиција 5.000,00 денари. По извршената најлаша и ѝродажба на девизиите банката му дозначува сума од 2.010.760,00 денари и истиите се ѝрефрлени на ѝтрансакциона сметка. За ѝровизија на банката ѝлашена е сума од 21.000,00 денари.

Книжење:

121 – Купувачи	
во странство	2.000.000,00
742 – Приходи од продажба	
на добра (производи	
стоки и услуги)	
во странство	2.000.000,00
- за извршен извоз во _____;	
410 – Транспортни	
услуги	70.000,00
419 – Останати услуги	
– шпедиција	5.000,00
220 – Добавувачи во земјата	75.000,00
- за ѝрошоци по ф-ра бр...;	
103 – Девизна сметка	2.010.760,00
121 – Купувачи во	

МЕЃУНАРОДНИ СМЕТКОВОДСТВЕНИ СТАНДАРДИ

странство	2.000.000,00
775 – Приходи од позитивна курсна разлика	10.760,00
<i>- најлашџа љо извозна ф-ра .. љо извод бр.;</i>	
1000 - Трансакциона сметка	2.010.760,00
103 – Девизна сметка	2.010.760,00
<i>- љо заклучница за љродажба на девизи;</i>	
446 – Банкарски услуги за платниот промет	21.000,00
1000– Трансакциона сметка	21.000,00
<i>- банкарска љровизија.</i>	

Во голем број случаи сите тие критериуми ќе бидат истовремено задоволени, па не постои сомнение во врска со признавање на приходите. На пример кога стоката е предадена на купувачот или транспортирана така да ќе се предаде на купувачот истиот ден, се работи за продажба и приходот кој може да се измери и треба да се признае. Во некои случаи може да биде неизвесно дали сите критериуми се задоволени.

4.2. Пренос на ризикуи и користиџа

Во разни земји законот обично го утврдува моментот кога се пренесуваат ризиците и користа во врска со правото на сопственост. Тоа не значи дека различните критериуми се применуваат во различни земји, туку дека критериумите за признавање во различни земји се задоволуваат во различни моменти.

На пример критериумите за признавање можат да бидат задоволени во моментот на потпиешување на договорот во една земја, а дури со доаѓањето во посед во друга земја.

Ризиците и користа во врска со правото на сопственост, обично се пренесуваат кога е:

- правото на сопственост пренесено на купувачот, или кога
- купувачот дошол во состојба на поседување.

Во многу случаи тие два настани се случуваат во исто време, на пример кај малопродажбата. Во такви случаи готово и да нема тешкотии во утврдување на моментот кога треба да се признае приходот од продажбата.

Во некои случаи претпријатието може да го пренесе правото на сопственост

и поседувањето на купувачот, но да задржи некои ризици и користи во врска со правото на сопственост. Во тие околности потребно е да се процени дали претпријатието задржало значајни ризици и корист во тој случај приходот од продажбата не се признава. Ако претпријатието задржало безначајни ризици и корист - во тој случај приходот од продажбата се признава.

Околностите кога претпријатието ги задржува значајните ризици во врска со правото на сопственост и кога не го признава приходот, се на пример, овие:

- претпријатието ја задржува обврската во случај на незадоволното извршување, што не е опфатено со вообичаените одредби за гаранција (МСС 18, 16);
- примањето на приходите зависи од приходот на купувачот од продажба на стоката (МСС 18, 16);
- транспортираната стока подлежи на монтажа, а монтажата е значаен дел на договорот кој не е довршен (МСС 18, 16);
- купувачот има право на раскинување на договорот, поради причини наведени во договорот за продажба, а претпријатието е во неизвесност во врска со веројатноста на враќање (МСС 18, 16).

Околностите кога претпријатието задржува безначајни ризици во врска со правото на сопственост и спрема тоа кога го признава приходот, се на пример, овие:

- претпријатието го задржува правото на сопственост над стоката само заради осигурување на наплата на побарувањето (МСС 18, 17). Таков аранжман понекогаш се вика придржување на правото на сопственост;
- претпријатието во малопродажната на купувачот му нуди враќање, ако купувачот не е задоволен од стоката, но претпријатието може сигурно да го процени идното враќање и за износот на очекуваното враќање да ја признае обврската (МСС 18, 17) и
- продажба по начелото “фактурирај и задржи” при што на барање на купувачот се одложува испораката, но

купувачот го прима правото на сопственост и ја прифаќа сметката (МСС 18).

4.3. Вклучување во управувањето

За да признае продажбата, претпријатието не смее да биде вклучено во управувањето до степен обично поврзан со правото на сопственост над стоката, ниту да има вистинска контрола над продадената стока. Вклученоста во управувањето и контрола обично престануваат со преносот на правото на сопственост или доаѓањето во посед.

Субјектот може да задржи некој облик на вклученост во управување со стоката, но не до мерка која е обично поврзана со правото на сопственост. Во такви случаи субјектот ќе го признае приходот од продажбата. На пример:

- инвеститорот во станбена зграда може да ги продаде сите станови, но да продолжи да делува како управувач на зградата. Оваа вклученост во управувањето обично е значајно помала отколку што би било да е инвеститорот и понатаму сопственик на зградата. Затоа инвеститорот ќе го признае приходот од продажба на становите; или

- оној кој дава франшиза може да ја продаде стоката на примачот на франшизата, но да го ограничи користењето на стоката само во рамките на договорот за франшиза. Таквата контрола обично е помала отколку што би била во случај давателот на франшизата и понатаму да има право на сопственост над стоката или поседување на стоката. Затоа давачот на франшизата ќе го признае приходот од продажбата.

4.4. Примање на надомест

Приходот се признава дури кога е веројатно дека претпријатието ќе прими надомест. Во практиката не е веројатно дека претпријатието ќе го пренесе правото на сопственост или ќе го предаде во посед, ако во тоа време, не е веројатно дека ќе прими надомест. Во мал број на случаи се случува претпријатието да го

пренесе правото на сопственост или ќе го предаде во посед, а приходот од продажбата да не сака да го признае.

Неизвесноста околу примањето на надоместот обично настанува по продажбата. Во такви случаи, продажбата се признава како приход во време на продажбата, а дополнителната загуба се признава како расход за ненаплативи побарувања.

4.5. Наситаности трошоци

Приход се признава дури откако со сигурност можат да се измерат настанатите трошоци или тие кои ќе настанат во врска со трансакцијата на која се однесуваат. Оваа одредба осигурува дека приходите и расходите кои се однесуваат на иста трансакција се признаваат истовремено. Се работи на постапка која обично се нарекува спротивставување на приходите и расходите. Во практиката е можно претпријатието со сигурност да ги процени настанатите трошоци или оние кои ќе настанат и затоа да го признае приходот.

Приходот не смее да се признае во ретка околност кога расходите не можат да се проценат. Во тие околности секој веќе примен надомест се признава како обврска.

4.6. Објавување на сметководствени полици

Претпријатието треба да ја објави својата сметководствена политика за признавање на приходите од продажба на стока (МСС 18, 35).

5. ПРИЗНАВАЊЕ – ДАВАЊЕ УСЛУГИ

Давањето услуги обично вклучува извршување на договорена задача во одреден период. Договор за изградба е еден пример на давање услуги. Останатите примери вклучуваат монтажа, одржување на опрема, пропагандни активности, подучување, финансирање, франшизи и консултантски услуги. МСС 11 обработува договори за изградба во финансиските извештаи на изведувачите. МСС 18 ги об-

МЕЃУНАРОДНИ СМЕТКОВОДСТВЕНИ СТАНДАРДИ

работува останатите случаи на давање услуги.

МСС 11 и МСС 18 бараат ист пристап базиран на метод на постапно довршување. Меѓутоа, МСС 18 ги обработува само приходите, додека МСС 11 ги обработува приходите и расходите. Одредбите на МСС 11 општо се применливи во сите случаи (МСС 18, 21).

Приходот од давање услуги треба да се признае:

- спрема степенот на довршеност на трансакцијата на датумот на билансот кога исходот на трансакцијата може разумно да се процени (МСС 18, 20), односно,

- само до износот на признатите расходи, кои можат да се покријат, кога исходот на трансакцијата не може со сигурност да се процени (МСС 18, 26).

ПРИМЕР 1: Вредноста на примената стока во комисион изнесува 240.000,00 денари, по продажна цена во која е содржана и комисионата провизија од 10%. Според петнаесетдневната пресметка за комисиона продажба, вредноста на продадената стока изнесува 120.000,00 денари. Комисионерот дозначил на комисионата износ од 120.000,00 денари. Комисионата стока припаѓа на субјектот – производителот, што како зотови производи ги води на контиото 631 – Стоки во туѓ склад, по плански цени, во вредност од 240.000,00 денари, со што описувањето изнесува 30.000,00 денари.

Давателот на стоката за комисиона продажба (комисионерот) производителот на залиха ги води по продажни цени без вкалкулиран ДДВ, но со вкалкулирано описување (разликата помеѓу цената на чинење и продажната вредност, намалена за износот на ДДВ).

Книговодствената евиденција на комисионерот, може да се одвива со и без корисеност на сметките за вонбилансната евиденција.

1. Книжење без употреба на сметки од вонбилансна евиденција

1. Книжење кај комисионерот

6666 – Стоки во комисион	203.389,00
1300 – Претходен ДДВ	36.611,00

21611 – Обврски за Комисион	240.000,00
<i>- примени стоки во комисион;</i>	
1200 – Побарувања од купувачите	120.000,00
21612 – Обврски по основ на комисиона и консигнациона продажба	89.695,00
7320 – Приходи од комисиона и консигнациона продажба	12.000,00
2300 – Обврски за ДДВ (120.000x15,2542%)	18.305,00
<i>- за продажба од комисион по ф-ра 10;</i>	
1000 – Трансакциона сметка	120.000,00
1200 – Побарувања од купувачите	120.000,00
<i>- најлажена ф-ра 10 (комисион);</i>	
21611 – Обврски за комисион	120.000,00
6666 – Стоки во комисион	101.695,00
21612 – Обврски по основ на комисиона и консигнациона продажба	18.305,00
<i>- раздолжување на комисиона залиха;</i>	
21612 – Обврски од комисиона продажба	108.000,00
1000 – Трансакциона Сметка	108.000,00
<i>- плаќање по договор за комисиона продажба;</i>	
2. Книжење кај комисионерот	
631 – Производи во туѓ склад	240.000,00
630 – Производи во склад	240.000,00
<i>- за дадена стока во комисиона продажба по договор бр...;</i>	
1160 – Побарувања од специфично работење од поврзани друштва	108.000,00
740 – Приходи од продажба на добра на домашен пазар	91.525,00
230 – Обврски за ДДВ	16.475,00
<i>- за продадена стока во комисиона продажба по договор бр...;</i>	
700 – Трошоци на продадени производи	99.000,00
639 – Отстапувања од цени на производи	21.000,00
631 – Производи во туѓ склад	120.000,00
<i>- за раздолжување на продадена стока по договор</i>	
1000 – Трансакциона сметка	108.000,00
1160 – Побарувања од специфично работење од поврзани друштва	108.000,00
<i>- најлажена продадена стока во комисиона продажба по договор бр.</i>	

5.1. *Процена на резултатите (исходот) на договорот*

Резултатот на трансакцијата може сигурно да се процени, кога ќе се исполнат сите следни услови:

- износот на приходите може сигурно да се измери;
- веројатно е дека економските користи поврзани со трансакцијата ќе доаѓаат во претпријатието;
- степенот на довршеност на трансакцијата може на датумот на билансот со сигурност да се измери и
- настанатите трошоци и трошоците на довршување на трансакцијата може сигурно да се измери. МСС (18, 20)

Субјектот, оттука, треба со другите страни кои учествуваат во трансакцијата да ги договори:

- правата на секоја страна во однос на услугата која се дава и прима;
- надомест кој се разменува и
- начин и услови на подмирување; (МСС 18, 23)

Во такви околности најголема неизвесност се однесува на трошоците кои ќе се појават при извршување на услугата. На пример претпријатието може да договори и прими надомест за одржување на опрема, но нема да го знае износот на трошоците кои ќе се појават до довршување на услугата. Претпријатието може да е во состојба да го процени веројатниот износ на трошоци, можеби врз основа на искуство со слични договори или врз основа на давање иста услуга во минатото.

Да може сигурно да го процени резултатот од договорот, претпријатието мора да има ефикасен систем на интерно финансиското планирање и известување (МСС 18, 23). Без таков систем тешко се добиваат сигурни информации за потребни калкулации.

5.2. *Степен на довршеност*

Степенот на довршеност на трансакцијата може да се утврди со:

- надзор на извршената работа;
- искажување на услугите извршени до одреден датум како процент на вкупните услуги, кои треба да се извршат или
- искажување на настанатите трошоци за извршени услуги до одреден датум, како процент на вкупно проценетите трошоци на извршените услуги и услугите кои треба да се извршат. (МСС 18, 24)

Во различни ситуации ќе се користат различни методи. На пример, кога претпријатието ќе склучи повеќе годишни договори за сервисирање на потрошни добра, времето може да биде сигурен показател на просечниот степен на довршување. Од друга страна, претпријатие кое склучува поголем број на единствени договори, како што е тоа на пример консултантска куќа ќе треба посебно да го процени степенот на довршување на секој договор.

5.3. *Промена во проценката*

Неизбежно е околностите под кои се извршува некој договор, со тек на времето да се променат.

На пример:

- во тек на раните фази на договорот претпријатието, можеби не е оспособено сигурно да го процени резултатот на договорот;
- неизвесност може да се појави во текот на извршување на договорот така да претпријатието не може сигурно да го процени резултатот на договорот;
- претходната неизвесност може да биде отстранета така да резултатот може сигурно да се процени, или
- проценката на приходите и трошоците може во текот на извршување на договорот да се промени.

5.4. *Објавување на сметководствена политика*

Претпријатието треба да ја објави својата сметководствена политика за признавање на приходите од давање услуги, заедно со методот користен за утвр-

дување на степенот на довршување (МСС 18, 35).

6. ПРИЗНАВАЊЕ - КАМАТИ

Приход од камати се признава:

- кога е веројатно дека каматата ќе се наплати, и

- кога износот на каматата може сигурно да се измери (МСС 18, 29 и 30).

Приходот од камата се признава на временска основа која го зема во предвид вистинскиот принос од средствата (МСС 18, 30). Сите камати примени по финансиското вложување кое носи камати, но кои се надомест на трошоците за стекнување, се сметаат како намалување на трошоците на стекнување (МСС 18, 32 и МСС 25, 17). На пример кога претпријатие ќе купи државна обврзница по цена која содржи пресметана камата, делот кој одговара на покасно примената камата се одзема од трошокот на обврзницата, а не се вклучува во сметката добивка и загуба. На таа одредба автоматски и е задоволено кога претпријатието води такви обврзници по пазарна цена, а сите добивки и загуби ги вклучува во сметката добивка и загуба.

Финансискиот приход од финансиски наем е облик на приход од камати. Признавање на тој приход, особено неговиот распоред во текот на траење на наемот, го обработува МСС 17 *Сметководство на наемите*. Тие барања се во поширока смисла слични на оние кои се применуваат во рамките на МСС 18.

6.1. Објавување на сметководствена политика

Претпријатието треба да објави сметководствена политика за признавање на приходите од камати (МСС 18,35 и МСС 32, 47 и 52).

7. ТАНТИЕМИ

Тантиемите се признаваат:

- кога е веројатно дека ќе се наплатат, и

- кога нивниот износ може сигурно да се измери (МСС 18, 29).

Тантиемите се признаваат на пресметковна основа спрема суштината на договорот, ако не е повеќе оправдано да се признаваат на некоја друга порационална основа (МСС 18, 30).

7.1. Објавување на сметководствена политика

Претпријатието треба да ја објави сметководствената политика за признавање на приходи од тантиеми (МСС 18, 35).

8. ДИВИДЕНДИ

Дивидендите треба да се признаат кога ќе настане правото на акционерот да ги прими:

- кога е веројатно дека ќе се наплатат, и

- кога износот на дивиденда може сигурно да се измери (МСС 18, 29 и 30).

Во практиката дивидендите се признаваат кога се примат или објават.

Дивидендите на сопственички вредносни хартии кои се објавени од добивките пред стекнување се одземаат од трошоците на таквите вредносни хартии. Ако е тешко да се направи теков распоред, освен на арбитражна основа, дивидендите се признаваат како приход, освен ако јасно не се надомести на делот на трошоци на сопственичките вредносни хартии.

Дивидендите од вложување во придружени компании и учеството во заеднички контролирани субјекти, преку пресметан метод на учество се одземаат од сметководствениот износ на вложување, кога вложувањето се пресметува со методот на удел (МСС 28, 11).

8.1. Обелоденување

Претпријатието треба да ја објави сметководствената политика за признавање на приходот од дивиденди (МСС 18, 35).

9. ОБЕЛОДЕНУВАЊЕ – МСС 18

Ентитетот треба да ги обелодени:

- Усвоените сметководствени политики за признавање на приходите, вклучувајќи ги и усвоените методи за определување на степенот на довршеност на трансакциите кои вклучуваат давање на услуги.
- Износот на секоја значајна категорија на приходи признаени во текот на периодот, вклучувајќи ги и приходите кои произлегуваат од:

- ✓ Продажба на производи.
- ✓ Давање на услуги.
- ✓ Камати.
- ✓ Тантиеми.

✓ Дивиденди.

- Износот на приходот кој произлегува од размена на производи или услуги вклучен во секоја значајна категорија на приходи.

Ентитетот ги обелоденува сите неизвесни обврски и неизвесни средства во согласност со МСС 37 - *Резервирања, неизвесни обврски и неизвесни средства*.

Неизвесните обврски и неизвесните средства можат да настанат од ставки како што се трошоците за гаранции, рекламации, казни или можни загуби.

МЕЃУНАРОДЕН СМЕТКОВОДСТВЕН СТАНДАРД 20 СМЕТКОВОДСТВО ЗА ДРЖАВНИ ПОДДРШКИ И ОБЕЛОДЕНУВАЊЕ НА ДРЖАВНА ПОМОШ

ВОВЕД

Во услови на сеприсутна финансиска поддршка од страна на државата, законската рамка за начинот на сметководство евидентирање и постапување со државните поддршки е содржан во одредбите од МСС 20 - Државни поддршки.

Одредбите од МСС 20, се применуваат во сметководството за државни поддршки и при обелоденување на државни поддршки и други форми на државна помош.

Стандардот го сиклучува и не се однесува на:

(а) Специфичните проблеми што произлегуваат од сметководството за државни поддршки во финансиските извештаи, кои ги одразуваат ефектите од промените на цени или во дополнителните информации од слична природа.

(б) Државната помош што му се обезбедува на ентитетот во форма на користи што се расположливи во утврдувањето на оданочивата добивка или даночната загуба, или се утврдени или ограничени врз основа на обврските за данок на добивка.

Примери за такви користи се ослободувањата од данокот на добивка, даночните одобрувања за вложувања, одобрувања за забрзана амортизација и намалените стапки на данок на добивка.

(в) Државно учество во сопственоста на ентитетот.

(г) Државни поддршки опфатени во МСС 41 Земјоделство.

1. ДЕФИНИЦИИ

Согласно МСС 20 е поимот кој **држава** се однесува на државата, државните агенции и слични тела, било да се локални, национални или меѓународни.

Интернационалните и наднационалните организации се вклучени во наведените тела и ги задоволуваат условите и дефинициите за влез во категоријата донатори на државна помош.

Државна помош е дејствување на државата наменето да обезбеди економска корист специфична за ентитетот или група ентитети кои, се квалификуваат според извесни критериуми.

Државната помош за целите на МСС 20 не вклучува користи обезбедени само индиректно преку дејство што влијае на општите трговски услови, како што е обезбедувањето на инфраструктура во подрачјата во развој или наметнувањето на трговските ограничувања на конкурентите.

Државни поддршки се помош од страна на државата, во форма на пренос на ресурси на еден ентитет за возврат на минато или идно исполнување на определени услови, коишто се однесуваат на оперативните активности на ентитетот.

Тие ги исклучуваат оние форми на државна помош на кои не може веродостојно да им се додели вредност и трансакции со државата кои не можат да се разликуваат од нормалните трговски трансакции на ентитетот.

Поддршки што се однесуваат на средства се државни поддршки чиј примарен услов е ентитетот кој се квалификува за нив да купи, изгради или на некој друг начин да стекне долгорочни средства.

Исто така, тука можат да се приклучат дополнителни услови за ограничување на видот или локацијата на средствата или периодите, во текот на кои тие треба да се стекнат или чуваат.

Поддршки што се однесуваат на приходи, се државни поддршки, освен оние што се однесуваат на средства.

Неповратни заеми, се заеми дадени од заемодавател, кој се откажал од нивна отплата, под одредени пропишани услови.

Објективна вредност е износот за кој средството може да биде разменето, или обврската подмирена во трансакција под комерцијални услови, помеѓу страни доволно информирани и спремни својволно да ја прифатат трансакцијата.

Државната помош може да има различни форми кои варираат според природата на дадената помош, како и според условите кои вообичаено и се доделени.

Помошта може да биде обезбедена, со цел да го охрабри ентитетот да превземе дејствување, што нормално не би го превзел, доколку помошта не била обезбедена.

Примањето на државна помош од страна на ентитетот може да биде значајно при подготвувањето на финансиските извештаи, поради две причини.

Прво, доколку биле пренесени ресурси, треба да се најде соодветен сметководствен метод за тој пренос.

Второ, би било добро да се даде показател за степенот до кој ентитетот имал корист од таквата помош во текот на известувачкиот период.

Наведеното ја олеснува споредбата на финансиските извештаи на ентитетот со оние од предходните периоди и со оние на другите ентитети.

Државните поддршки понекогаш се нарекуваат со други имиња, како што се дотации, субвенции или премии.

2. ДРЖАВНИ ПОДДРШКИ

Помоштите од страна на државата, во форма на пренос на ресурси на субјектот за возврат на идно или минато исполнување на определени услови, кои се однесуваат на оперативните дејности на субјектот.

Без оглед дали субјектот ги остварил условите за стекнување со државните поддршки или се обврзува на нивно остварување во наредниот период, државната поддршка се признава кај субјектот при мател.

2.1. Признавање на државни поддршки

Државните поддршки, вклучувајќи ги и немонетарните поддршки според објективна вредност, не треба да бидат признаени, сè додека не постои разумно уверување, дека:

(а) Ентитетот ќе се усогласи со условите поврзани со нив.

(б) Поддршките ќе бидат примени.

Државна поддршка не треба да се признае сè додека не постои разумно уверување дека ентитетот ќе се усогласи со условите поврзани со неа, и дека поддршката ќе биде примена.

Примањето на поддршката, само по себе, не обезбедува уверливи докази, дека условите поврзани со поддршката биле или ќе бидат исполнети.

Начинот на кој се прима поддршка-та не влијае врз сметководствената мето-да што треба да се примени во врска со поддршката.

Според тоа, поддршката се евидентира на ист начин без оглед дали е примена во пари или како намалување на обврска спрема државата.

Неповратен заем од државата се третира како државна поддршка кога постои разумно уверување дека ентитетот ќе ги исполни условите, за да се прости заемот.

Користа од државен заем со камат-на стапка пониска од пазарната стапка се третира како државна поддршка. Заемот треба да се признае и мери во согласност со МСС 39 Финансиски инструменти: признавање и мерење.

Користа од каматната стапка што е пониска од пазарната стапка, треба да се мери како разлика помеѓу почетната сметководствена вредност на заемот утврдена во согласност со МСС 39 и примените приливи.

Користа се евидентира во согласност со МСС 20 – Државни поддршки.

Ентитетот треба да ги земе во предвид условите и обврските коишто биле или мора да бидат исполнети кога се идентификуваат трошоците кои треба да ги надомести користа од заемот .

Штом ќе се признае државна поддршка, било каква поврзана неизвесна обврска или неизвесно средство се третира во

согласност со МСС 37 - Резервирања, неизвесни обврски и неизвесни средства.

2.2. Капитален и приходен пристап за признавање

Државните поддршки треба да бидат признаени во добивката или загубата на систематска основа во периодите во кои ентитетот ги признава како расходи поврзаните трошоци за кои поддршките се наменети да ги надоместат.

Во сметководството за државни поддршки постојат два општи пристапи: капитален пристап, според кој поддршката се признава надвор од добивката или загубата, и приходен пристап, според кој поддршката се признава во добивката или загубата во еден или повеќе периоди.

2.2.1. Капитален пристап

Оние кои го поддржуваат капиталниот пристап аргументираат на следниот начин:

(а) Државните поддршки се инструмент за финансирање и како такви треба да се третираат во извештајот за финансиска состојба, наместо да бидат признаени во добивката или загубата за да ги пребијат расходните ставки кои тие ги финансираат. Бидејќи не се очекува нивно враќање, таквите поддршки треба да бидат признаени надвор од добивката или загубата.

(б) Не е соодветно да се признаваат државни поддршки во добивката или загубата, бидејќи тие не се заработени туку претставуваат стимулаци, обезбедени од страна на државата, без поврзани трошоци.

2.2.2. Приходен пристап

Аргументите за поддршка на приходниот пристап се следни:

(а) Бидејќи државните поддршки се приливи од друг извор, а не од акционерите, тие не треба да бидат признаени директно во главнината, туку треба да бидат признаени во добивката или загубата во соодветните периоди.

(б) Државните поддршки ретко се бесплатни. Ентитетот ги заработува преку усогласување со нивните услови и исполнување на предвидените обврски. Поради тоа, тие треба да бидат признаени во добивката или загубата во периодите во кои ентитетот ги признава како расходи поврзаните трошоци за кои поддршката е наменета да ги надомести.

(в) Бидејќи данокот на добивка и другите даноци се расходи, логично е на ист начин да се постапува и со државните поддршки во добивката или загубата, бидејќи претставуваат продолжување на фискалните политики.

За приходниот пристап основно е дека државните поддршки треба да бидат признаени во добивката или загубата на систематска основа во периодите во кои ентитетот ги признава како расходи поврзаните трошоци кои поддршките треба да ги надоместат.

Признавањето на државни поддршки во добивката или загубата врз основа на приливи не е во согласност со пресметковната сметководствена претпоставка (види МСС 1 Презентирање на финансиски извештаи) и би било прифатливо само доколку не постои друга основа за алоцирање на поддршката во други периоди, освен во оној, во кој таа била применена.

2.3. Приходи од државни поддршки и поврзани расходи

Во најголем број случаи периодите во кои ентитетот ги признава трошоците или расходите поврзани со државната поддршка лесно се утврдуваат. Затоа, поддршките поврзани со признавање на специфични расходи се признаваат во добивката или загубата во истиот период кога се признати и релевантните расходи. Слично, поддршките поврзани со средства што се депрецираат вообичаено се признаваат во добивката или загубата во периодите и во сооднос во кој се признава расходот за депрецијација на тие средства.

Поддршките што се однесуваат на средства што не се депрецираат може, исто така, да бараат исполнување на неизвесни обврски за да потоа бидат признае-

ни во добивката или загубата во периодите што го снесат трошокот за исполнување на тие обврски. На пример, доделувањето на земјиште може да биде условено со подигање на зграда на тој простор и може да биде соодветно да се признава поддршката во добивката или загубата во текот на животниот век на зградата.

2.4. Комбиниран принцип на признавање и околности

Понекогаш, поддршките се примаат како дел од пакет на финансиска и фискална помош за кој се поврзани бројни услови. Во такви случаи, потребно е внимателно идентификување на условите кои предизвикуваат трошоци и расходи кои ги утврдуваат периодите во текот на кои ќе биде заработена поддршката. Може да биде соодветно еден дел од поддршката да се распредели на една основа, а друг дел на друга основа.

2.5. Исклучување на капиталната метода на признавање

Државна поддршка, што станува побарување по основ на надоместување на веќе настанатите расходи или загуби или со цел да се даде непосредна финансиска поддршка на ентитетот, без идни поврзани трошоци, треба да биде признаена во добивката или загубата во периодот во кој станува побарување.

Во некои околности, државна поддршка може да се додели со цел да се даде непосредна финансиска поддршка на ентитетот, наместо да биде стимуланс за превземање на специфични издатоци. Таквите поддршки може да се однесуваат на поединечен ентитет и да не се расположливи за цела класа на корисници. Овие околности може да го оправдаат признавањето на поддршката во добивката или загубата во периодот во кој ентитетот се квалификувал да ја добие поддршката, со обелоденување кое ќе осигура јасно разбирање на нејзиниот ефект.

Државната поддршка може да биде побарување од страна на ентитетот по основ на надоместување на расходите или загубите направени во претходен период. Таквата поддршка се признава во

добивката или загубата во периодот во кој таа станала побарување, со обелоденување кое ќе осигура јасно разбирање на нејзиниот ефект.

ПРИМЕР 1: По поднесено барање од страна на субјектот, заверено и одобрено од страна на надлежното Министерството за економија, добиено е право на регресирање на трошоците по основ на учество на светската изложба и други манифестации во висина на 464.000,00 денари.

Книжење:

138 – Побарувања од државни и други органи и институции	464.000,00
767 – Приходи од субвенции	464.000,00
<i>- по пресметка за осигурено право на регрес на трошоците, по основ на учество на манифестации</i>	

ПРИМЕР 2: Финансиската поддршка за исплатата на платите за месец јуни 2020 година на субјектот „НН“ за десет вработени е доделен износ од 145.500,00 денари

Книжење:

420 – Бруто плата	217.760,00
240 – Обрски за бруто плати	217.760,00
<i>- плата за 10 вработени за 6 месец 2020;</i>	
240 – Бруто плата	217.760,00
2430 – Нето плата	149.340,00
2350-ПДД	7.450,00
2431 - ПИО	40.940,00
2432 - Здравство	16.330,00
2433- Вработувања	2.610,00
2434- Здравство 2	1.090,00
<i>- нето плата и придонеси за 6 месец 2020;</i>	
1370 – Побарувања од државата за субвенции	145.000,00
7670– Приходи од субвенции	145.000,00
<i>- одобрен БФП-ИП за 6 месец 2020;</i>	
1000 – Трансакциска сметка	145.000,00
1370– Побарувања за субвенции	145.000,00
<i>- по извод уплатена помош за плати;</i>	
2430 – Нето плата	149.340,00
2431 - ПИО	40.940,00
2432 - Здравство	16.330,00
2433- Вработувања	2.610,00
2434- Здравство 2	1.090,00
1000 – Трансакциска сметка	217.760,00
<i>исплатена плата за 6 месец по фолио број ХХ;</i>	

МСС 20 – Државни поддршки

Доколку субјектот во 2021 година исполни услови за враќање на финансиската поддршка, (не успее да ја претвори во гранд или нема доволно инвестиции за ослободување од обврската за враќање, треба да се заолжи со обврската за враќање на добиените средства од финансиската поддршка.

Книжење:

4696 – Трошоци за поврат на субвенции	145.000,00
2396 – Обврска за поврат на субвенции	145.000,00
- пресметка на износ за враќање на субвенции;	

2396 – Обврска за поврат на субвенции	48.333,00
1000 – Трансакциска сметка	48.333,00
- вратена прва рата субвенции по извод број ХХ.	

ПРИМЕР 3: На субјектот преку владини агенции е исплатена вкупна помош во износ од 10.500.000 денари за набавка на апаратура за прочистување на вода за пиење. Помошта е неповратна, векот на траењето на опремата изнесува 10 години. Опремата се амортизира со примена на пропорционален метод на амортизација, од 01.07.2020 година (од денот на предавање во употреба).

Книжење:

1000 – Трансакциска сметка	10.500.000.
9425 – Резервирање од државни помошти	10.500.000
- по извод бр. ХХ;	
01205 – Опрема за пречистителна станица	10.500,000
2200 – Добавувачи	10.500.000
- по извод бр. ХХ;	
2200 – Добавувачи	10.500.000
1000 – Трансакциска сметка-	10.500.000
- по извод бр. ХХ;	
4300 – Амортизација(10.500,00x10%)	510.000,00
019 – Акумулирана амортизација	510.000,00
- пресметка за амортизација за 2020 година;	
9425 – Резервирање за државни помошти	510.000,00
7680 – Приходи од укинување на резервирања	510.000,00
- пресметан приход за 2020 година.	

Согласно МСС 20 (т.12), приходот од државните поддршки настанува на системска основа во периодите кога

субјектот признава расходи од поврзаните трошоци, со цел од државните поддршки да се избегне создавање нереални добивки во периодите.

3. НЕМОНЕТАРНИ ДРЖАВНИ ПОДДРШКИ

Државна поддршка може да биде во форма на пренос на немонетарно средство, како што се земјиште или други ресурси, за користење од страна на ентитетот.

Во овие околности вообичаено е да се оцени објективната вредност на немонетарното средство и да се евидентира поддршка и средство според таа објективна вредност.

Алтернативата што понекогаш се следи е да се евидентираат средството и поддршката според номинален износ.

Понекогаш државните поддршки се даваат во опрема, недвижности или друг вид на нематеријални или материјален имот, кој се става на располагање (во владение и сопственост) на примателот на субвенција во материјален/ нематеријален облик, кој не е монетарен износ.

ПРИМЕР 4: Со Одлука на Орган на управа на 30.06.2020 година, дадени се три ровокопачи со проценета вредност од 30.000.000 денари како помош за извршување на работите од својот делокруг на субјектот „ХХ“. Субјектот средствата ќе ги користи во наредните 10 години, а применува пропорционален метод на амортизација почнувајќи од 01.07.2020 година.

Книжење:

01329 – Ровокопачи	30.000.000
9425 – Резервирање , на државна помош	30.000.000
- по Одлука и приемница добиени 3 ровокопачи;	
430 – Годишна амортизација (3 мил. x 10% x 50%)	1.500.000
019 – Акумулирана амортизација	1.500.000,00
- пресметка на амортизација од 07/2020 година;	
9425 – Резервирања за државна помош	1.500.000
7680 – Приходи од резервации од субвенции и помош	1.500.000

- приходување на спротивставени трошоци од резервирање.

4. ПРЕЗЕНТИРАЊЕ НА ПОДДРШКИ ШТО СЕ ОДНЕСУВААТ НА СРЕДСТВА

Државните поддршки што се однесуваат на средства, вклучувајќи ги и немонетарните поддршки според објективна вредност, треба да бидат презентирани во извештајот за финансиска состојба било преку ставање на поддршката како одложен приход или преку одземање на поддршката, за да се дојде до сметководствената вредност на средството.

Двата метода за презентирање на поддршките (или соодветните делови на поддршките) што се однесуваат на средства во финансиските извештаи, се сметаат за прифатливи алтернативи.

Едната метода ја признава поддршката како одложен приход што се признава во добивката или загубата на систематска основа во текот на корисниот век на средството.

Другата метода ја одзема поддршката при пресметувањето на сметководствената вредност на средството. Поддршката се признава во добивката или загубата во текот на корисниот век на средството кое се депрецира како редуциран расход за депрецијација.

Купувањето на средствата и примањето на соодветни поддршки можат да предизвикаат големи движења во паричните текови на ентитетот.

Поради ова, а со цел да се прикаже бруто вложувањето во средствата, таквите движења често се обелоденуваат како посебни ставки во извештајот за парични текови без оглед на тоа дали поддршката е или не е одземена од поврзаното средство за целите на презентирање во извештајот за финансиска состојба.

5. ПРЕЗЕНТИРАЊЕ НА ПОДДРШКИ ШТО СЕ ОДНЕСУВААТ НА ПРИХОДИ

Понекогаш, поддршките што се однесуваат на приходи се презентираат како одобрувања во извештајот за сеопфатна добивка, било посебно или под општиот наслов како што е 'Други приходи'; алтернативно, тие се одземаат во прикажувањето на поврзаниот расход.

Ако ентитетот ги презентира компонентите на добивка или загуба во посе-

бен биланс на успех, како што е опишано во точка 81 од МСС 1 (ревидиран во 2007 година), тогаш ги презентира поддршките што се однесуваат на приходи во согласност со точка 29, во тој посебен биланс на успех.

Приврзаниците на првиот метод сметаат дека не е соодветено да се нетираат приходните и расходните ставки и дека одвојувањето на поддршката од расходите ја олеснува споредбата со останатите расходи што не се засегнати од поддршката.

За вториот метод се аргументира дека е многу веројатно дека расходите немало да настанат кај ентитетот, доколку поддршката не била расположлива и поради тоа презентирањето на расходите без пребивање на поддршката може да биде погрешно.

И двата метода се сметаат за прифатливи при презентирањето на поддршката што се однесува на приход. Обелоденувањето на поддршката е потребно за правилно разбирање на финансиските извештаи. Вообичаено, соодветно е обелоденувањето на ефектот од поддршките на било која ставка на приход или расход која се бара да биде посебно обелоденета.

6. ОТПЛАТА НА ДРЖАВНИ ПОДДРШКИ

Државна поддршка што доспева за отплата треба да биде евидентирана како промена во сметководствената проценка (види МСС 8 Сметководствени политики, промени во сметководствени проценки и грешки).

Отплатата на поддршката поврзана со приход треба да се спротивстави најпрво на било кој неамортизиран одложен приход признаен во врска со поддршката.

До степенот до кој отплатата го надминува таквиот одложен приход, или кога не постои одложен приход, отплатата треба да се признае веднаш во добивката или загубата.

Отплатата на поддршка што се однесува на средство треба да се признае преку зголемување на сметководствената вредност на средството или намалување на салдото на одложен приход за износот на отплата.

Кумулативната дополнителна де-прецијација што би била признаена до тој датум во добивката или загубата, во случај на отсуство на поддршката, треба веднаш да се признае во добивката или загубата.

Околностите кои резултираат во отплата на поддршка што се однесува на средство можат да изискуваат разгледување за можното безвреднување на сметководствената вредност на средството.

7. ДРЖАВНА ПОМОШ

Определени форми на државна помош на кои не може веродостојно да им се додели вредност како и трансакции со државата кои не можат да се разликуваат од нормалните трансакции за тргување на ентитетот се исклучени од дефиницијата за државни поддршки во точка 2.

Примери на помош на којашто не може разумно да и се додели вредност е бесплатниот технички или маркетиншки совет и обезбедување на гаранции.

Пример на помош којашто не може да се разликува од нормална трансакција за тргување на ентитетот е државната политика за јавни набавки што е поврзана со дел од продажбите на ентитетот. Постоењето на корист би било неспорно, но било каков обид да се издвојат трговските активности од државната помош би можел да биде мошне произволен.

Значењето на користа во предходните примери може да биде такво што, би било неопходно да се обелодени природата, обемот и времетраењето на помошта со цел финансиските извештаи да не бидат погрешни.

Во овој Стандард, државната помош не вклучува обезбедување на инфраструктура, преку подобрување на општиот транспорт и комуникациската мрежа и снабдување со подобрени капацитети, како што се наводнување или водоводната мрежа која е на расплагање на континуирана неусловена основа во корист на целата локална заедница.

8. ОБЕЛОДЕНУВАЊЕ

Согласно МСС – 20, треба да се обелодени следното:

(а) Усвоената сметководствена политика за државните поддршки, вклучувај-

ќи ги и усвоените методи за презентирање во финансиските извештаи.

(б) Природата и обемот на државните поддршки што се признаени во финансиските извештаи и укажување на други форми на државна помош од која ентитетот имал директна корист.

(в) Неисполнети услови и други неизвесни настани поврзани со државната помош што била признаена.

9. ПРЕОДНИ ОДРЕДБИ

Ентитетот кој го усвојува овој Стандард за прв пат треба:

(а) Да се усогласи со барањата за обелоденување, каде што е соодветно.

(б) Или:

(i) да ги прилагоди своите финансиски извештаи на промената во сметководствената политика во согласност со МСС 8, или

(ii) да ги примени сметководствените одредби на Стандардот само за поддршките или деловите на поддршки кои стануваат побарување или доспеваат за отплата по датумот на стапување во сила на Стандардот.

10. ДАТУМ НА СТАПУВАЊЕ ВО СИЛА

Овој Стандард е применлив за финансиските извештаи кои ги опфаќаат периодите што започнуваат на или по 1 јануари 1984 година.

МСС 1 (ревизиран во 2007 година) ја измени терминологијата која се користи во МСФИ. Како дополнување додадена е точка 29А. Ентитетот треба да ги применува овие измени во годишните периоди што започнуваат на или по 1 јануари 2009 година. Доколку ентитетот го применува МСС 1 (ревизиран во 2007) во претходен период, измените треба да се применуваат и во тој претходен период.

Точка 37 е избришана и додадена е точка 10А во согласност со Подобрувањата на МСФИ издадени во мај 2008 година. Ентитетот треба да ги применува овие измени проспективно на државните заеми добиени во периодите што започнуваат на или по 1 јануари 2009 година. Негова претходна употреба е дозволена. Ако ентитетот ги применува измените во претходен период, тој треба да го обелодени овој факт.